

Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten

Ruimte voor water in plannen voor de fysieke leefomgeving

Bijlagen

Versie 23 oktober 2025

Colofon

Deze handreiking is een uitgave van het Hoogheemraadschap van Delfland.

Phoenixstraat 32

Postbus 3061, 2601 DB Delft

Telefoon 015-2608108

info@hhdelfland.nl

www.hhdelfland.nl

Redactie

mr. T. Lander, Hoogheemraadschap van Delfland

Inhoud

Hoogheemraadschap van Delfland

Fotografie

Hoogheemraadschap van Delfland of zoals bron vermeld

Disclaimer

Aan de inhoud van deze publicatie kunnen op geen enkele manier rechten worden ontleend.

Website Delfland

www.hhdelfland.nl

Algemene informatie weging waterbelang Delfland

[Weging waterbelang](#)

Delfland informeren over een plan in de fysieke leefomgeving via Portaal weging waterbelang

[Portaal weging waterbelang](#)

Inhoudsopgave

BIJLAGE 1: TOELICHTING BELEID EN CRITERIA	4
B1.1 'Stevige Dijken'	4
B1.1.1 Thema: Veiligheid en waterkeringen	4
B1.2 'Voldoende water'	13
B1.2.1 Thema: Voorkomen van wateroverlast	13
B1.2.2 Thema: Grondwater en voorkomen (zoet)watertekort	25
B1.2.3 Thema: Onderhoud en bagger	30
B1.3 'Schoon water'	35
B1.3.1 Thema: Watersysteemkwaliteit en ecologie	35
B1.3.2 Thema: Biodiversiteit	46
B1.3.3 Thema: Recreatief medegebruik	47
B1.4 'Gezuiverd afvalwater'	50
B1.4.1 Thema: Afvalwaterketen	50
B1.5 'Klimaatadaptatie'	57
 BIJLAGE 2: UITGANGSPUNTEN WATERPARAGRAAF	 67
B2.1 Opzet Waterparagraaf	67
B2.2 Inhoud waterparagraaf	68
B2.3 Voorbeeldteksten	70
 BIJLAGE 3: BEGRIPPENLIJST	 72

Bijlage 1: Toelichting beleid en criteria

In deze bijlage wordt per programma en thema het beleid van Delfland en de beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten voor plannen voor de fysieke leefomgeving, nader toegelicht.

B1.1 'Stevige Dijken'

B1.1.1 Thema: Veiligheid en waterkeringen

Plannen voor de fysieke leefomgeving kunnen van invloed zijn op het (veilig) functioneren en het beheer en onderhoud van waterkeringen. Om die reden is het van belang, dat initiatiefnemers van plannen rekening houden met de effecten van die plannen op de aanwezige waterkeringen. Specifiek betekent dit, dat plannen het in stand kunnen blijven houden van het vereiste beschermingsniveau tegen overstroming en het beheer en onderhoud van waterkeringen niet hinderen. Delfland streeft daarbij naar duurzame, robuuste waterkeringen met voldoende ruimte voor beheer en onderhoud en eventuele toekomstige verzwaringen. Voor alle waterkeringen binnen Delfland geldt 'Delflands Algemeen Waterkeringenbeleid'. Het voldoen aan de veiligheidsnorm is altijd een harde randvoorwaarde.

Delfland gaat graag vroegtijdig met de initiatiefnemer in overleg met als doel om randvoorwaarden en ruimtelijke aspecten ter waarborging van de veiligheid in de planvorming mee te nemen. Vroeg overleg leidt tot betere, integrale oplossingen en voorkomt vertragende procedures. In dit hoofdstuk is uiteengezet, hoe Delfland in het kader van het proces van de weging van het waterbelang naar plannen kijkt, wanneer binnen uw plangebied een waterkering aanwezig is.

Kansen pakken

Veranderingen in de inrichting van een gebied kunnen het noodzakelijk maken om de veiligheid van waterkeringen te onderzoeken en te bepalen of deze voldoende op orde zijn in relatie tot de nieuwe ontwikkeling. Ontwikkelingen kunnen ook kansen bieden om groot onderhoud of kadverbeteringen efficiënt mee te nemen in het werk (werk met werk maken). Bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving die raken aan waterkeringen, bekijkt Delfland daarom graag met de initiatiefnemer of er mogelijkheden zijn om kansen te pakken om de waterveiligheid van het achterland op een efficiënte manier te vergroten.

Beschikbare informatie Delfland

Hieronder is aangegeven, welke informatie beschikbaar is over het thema Veiligheid en waterkeringen. Een deel daarvan is via de site van Delfland digitaal beschikbaar:

- [Waterschapsverordening](#);
- [Legger Delfland](#);
- [Tussennotitie Kust](#);
- [Beleidsregel medegebruik Zeewering](#);
- [Beleidsregel medegebruik Delflandsedijk](#);
- [Beleidsregel medegebruik Waterkeringen](#);
- Kadverbeteringsprogramma (kaart, deze is niet digitaal via de website beschikbaar. Via wateradviseur wordt actuele informatie geleverd.);
- [Kenniscentrum InfoMil/besluit algemene regels ruimtelijke ordening](#);
- [Besluit kwaliteit leefomgeving \(Bkl\), hoofdstuk 5 Instructieregels](#);
- [Zuid-Hollandse Omgevingsverordening](#).

Type waterkeringen en veiligheidsklassen

Binnen Delfland zijn verschillende typen waterkeringen te vinden, namelijk:

- primaire waterkeringen (Zeewering, Delflandsedijk zeedijk en Delflandsedijk rivierdijk);
- regionale waterkeringen (genormeerde boezemkaden en genormeerde binnenboezemkaden);
- overige waterkeringen (binnenwaterkering, polderkaden, ongenormeerde binnenboezemkaden en de landscheidingen).

De indeling wordt gemaakt aan de hand van het beoogde veiligheidsniveau (primaire en regionale keringen) dan wel de vereiste hoogte en andere afmetingen (overige keringen). De indeling in veiligheidsklassen is afhankelijk van het investeringsniveau binnen de waterstaatkundige eenheid. Dit veiligheidsniveau wordt voor de primaire keringen door het rijk, voor de regionale keringen door de provincie en voor de overige waterkeringen door Delfland vastgesteld. Verderop in de tekst wordt ingegaan op de drie typen waterkeringen.

Legger en waterschapsverordening

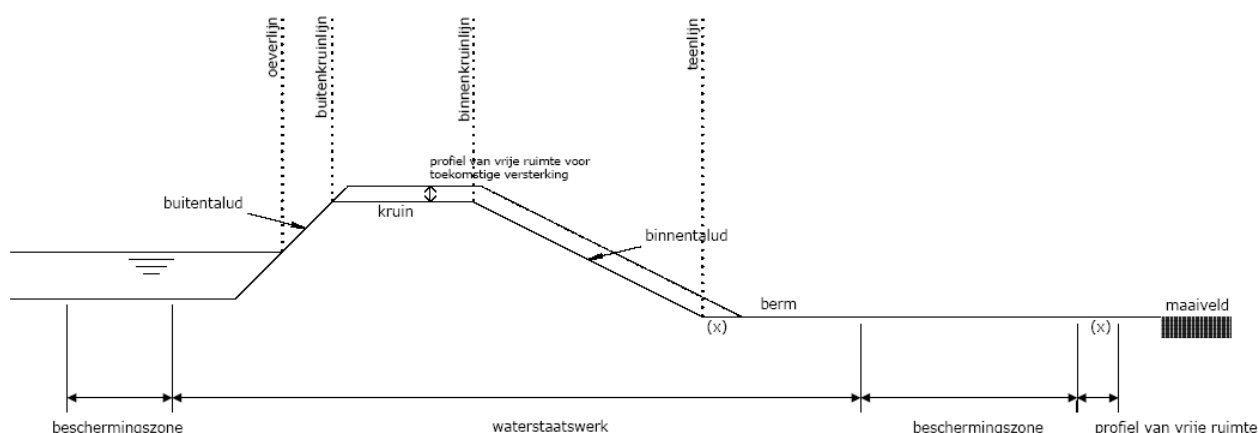
De legger beschrijft aan welke eisen een waterkering moet voldoen qua ligging, vorm, afmeting en constructie. Bovendien hoort bij de legger een overzichtskaart, waarop de ligging van de zoneringen is te zien. De legger maakt een onderscheid in de volgende zoneringen:

- In de zone *waterstaatswerk* is de waterkering zelf gelegen en moet Delfland de kering kunnen beheren en onderhouden.
- Ter weerszijde van de zone waterstaatswerk zijn *beschermingszones* gelegen. Werkzaamheden, objecten, etc. in deze beschermingszones, die het functioneren van de kering in negatieve zin kunnen beïnvloeden, zijn ongewenst.
- De zonering *profiel van vrije ruimte* reserveert ruimte voor een mogelijke toekomstige versterking van de waterkering. In de legger wordt waar nodig aangegeven, welke ruimtelijke reservering daarvoor nodig wordt geacht.

Met de waterschapsverordening kan Delfland bepaalde activiteiten verbieden en verplichten. Binnen de leggerzonering kunnen op grond van de waterschapsverordening beperkingen aan initiatieven worden gelegd.

Kader: Wat is een leggerzonering?

In dit figuur staan schematisch de leggerzoneringen van een waterkering. De afmetingen van de zones zijn opgenomen in de bijbehorende leggers (zie kader: beschikbare informatie Delfland).

Waterkeringen per type

dwarsprofiel ter indicatie; zoneringen en afmetingen zie legger

Hieronder is per type waterkering aangegeven wat relevant is voor het omgevingsplan..

Primaire waterkeringen (Zeewering, Delflandsedijk zeedijk en Delflandsedijk rivierdijk)

Primaire waterkeringen zijn aangewezen in artikel 2.13 van de Omgevingswet en bieden beveiliging tegen overstroming vanuit zee of rivier. De Delflandse primaire waterkeringen maken onderdeel uit van dijkkringgebied 14. Een dijkkring is opgedeeld in delen (dijktrajecten) die afzonderlijk zijn genormeerd. De veiligheidsnormering wordt uitgedrukt in een *overstromingskans*. Een overstromingskans is de kans dat een achter de kering liggend gebied overstroomt door het verlies van het waterkerend vermogen van een dijktraject. Dit kan leiden tot dodelijke slachtoffers en/of substantiële economische schade.

De normen zijn gebaseerd op een risicobenadering. Dat wil zeggen dat de normstelling gebaseerd is op (1) de *kans* dat een overstroming zich voordoet, en op (2) de *gevolgen* die daarbij optreden. Doordat de gevolgen sterk afhankelijk zijn van de plaats waar een waterkering bezwijkt, heeft de risicobenadering geleid tot een gedifferentieerde normstelling. Door de normering krijgt iedere Nederlander ten minste hetzelfde beschermingsniveau tegen overstromingen, namelijk 1:100.000. Daarnaast geldt ook een norm voor de economische schade en het risico voor grote groepen slachtoffers (groepsrisico). Deze drie criteria bepalen de norm voor een dijktraject.

Rijksbeleid en regelgeving

Het rijk heeft in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) de primaire waterkeringen en de kust als nationaal belang aangegeven. Voor de juridische borging hiervan zijn in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl) regels opgenomen. De primaire waterkeringen die in beheer zijn bij het rijk zijn opgenomen in afdeling 2.1 van het Bkl.

Voor de primaire waterkeringen die niet in beheer zijn bij het rijk zijn instructieregels opgenomen voor de provinciale verordening, waterschapsverordening en het omgevingsplan in hoofdstuk 5 van het Bkl. De instructieregels met betrekking tot primaire waterkeringen staat in artikel 5.38 en de instructieregels over het kustfundament staat in artikel 5.39 en artikel 5.40. Deze titels geven instructieregels over hoe in omgevingsplannen met de primaire keringen moet worden omgegaan.

De bepalingen van het Bkl zijn gericht op het borgen van het onderhoud, de instandhouding of de versterking van de primaire waterkering. Daarnaast zijn deze bepalingen gericht op het realiseren en behouden van een duurzaam kustfundament met voldoende ruimte voor versterking van de zeewering met behoud van natuurlijke waarden. Ook moet nieuwe bebouwing in onbebouwd gebied van het kustfundament worden voorkomen.

Voor de begrenzing van deze primaire keringen en bijbehorende zones wordt via de Omgevingswet naar de waterschapsverordening en legger van Delfland verwezen.

Leggerzonering en omgevingsplan

De primaire kering bestaat uit een aantal zones, waarbinnen de bepalingen uit de waterschapsverordening van toepassing zijn. Deze bepalingen geven beperkingen aan het gebruik van deze gronden. Het is noodzakelijk, dat dit ook in omgevingsplannen tot uiting komt. Inwoners en bedrijven die in deze zone initiatieven ontwikkelen, worden langs deze weg tijdig gewezen op de aanwezigheid van deze beperkingen.

In een omgevingsplan moeten de volgende onderdelen opgenomen worden:

- waterstaatswerk: Dit kan door het opnemen van het beperkingengebied 'Waterstaat-waterkering';
- beschermingszone: Dit kan aangegeven worden door het opnemen van het beperkingengebied 'Vrijwaringszone-duin' (bij de zandige kust), 'Vrijwaringszone-dijk' en 'Vrijwaringszone overig';
- profiel van vrije ruimte: Dit kan aangegeven worden door het opnemen van het beperkingengebied 'Vrijwaringszone-waterstaatswerk'.

Indien een plan voor de fysieke leefomgeving een wijziging van de zonering van de primaire waterkering voorstaat, moet over de aanpassing van de leggerzonering overleg plaats vinden met Delfland tijdens het proces van de weging van het waterbelang.

Zeewering

Aan de kust spelen vele belangen, zoals dynamisch kustbeheer, behalen natuurdoelstellingen, ontwikkelingen in de badplaatsen, strandgebruik en recreatief medegebruik van het duin. In de 'Tussennotitie Kust' zijn per kustgebied keuzes gemaakt ten aanzien van deze belangen. Voor een evenwichtige toedeling van functies aan locatie is het noodzakelijk om de water(kerings)-belangen expliciet mee te nemen bij alle plannen voor de fysieke leefomgeving. Hierbij staat het garanderen van de veiligheid tegen overstroming - nu en in de toekomst - voorop. Op voorhand worden geen oplossingen in het kader van het garanderen van de veiligheid uitgesloten.

Variabele leggerzonering bij de zeewering

In de zeewering wordt de grens tussen het waterstaatswerk en de beschermingszone bepaald door de ligging van de 'duinvoet'. Daar de duinvoet door natuurlijke processen verandert, verandert ook de begrenzing van het waterstaatswerk en de bijbehorende beschermingszone. Jaarlijks wordt door Delfland de ligging van de duinvoet bepaald en wordt, indien nodig, de legger hierop aangepast. Dit betekent ook dat de begrenzing in het omgevingsplan kan worden aangepast.

Hiervoor zou een delegatiebesluit door de gemeenteraad kunnen worden genomen. Dit kan bijvoorbeeld als volgt:

De gemeenteraad delegeert de bevoegdheid voor de vaststelling van het omgevingsplan voor wat betreft de begrenzing van het beperkingengebied waterstaat-waterkering en de bijbehorende overige beperkingengebieden, indien op basis van de legger van Delfland blijkt, dat de ligging van de duinvoet en bijbehorend waterstaatswerk en beschermingszone zijn gewijzigd.

Juridische toelichting

Delfland meet jaarlijks de duinvoet. Indien de meting daartoe aanleiding geeft, besluit het college van Delfland tot wijziging van de ligging van de duinvoet (artikel 3 van de Legger zeewering). Deze duinvoet begrenst de ligging van het waterstaatswerk en de bijbehorende beschermingszone. Het kan zijn, dat de begrenzing van het waterstaatswerk die in het omgevingsplan is opgenomen, feitelijk is verschoven. Mocht er een aanvraag worden ontvangen die ligt in het gebied waar de begrenzing van het waterstaatswerk feitelijk anders is, dan biedt de wijziging van het omgevingsplan (al dan niet via delegatie) de mogelijkheid om de ligging van de zone aan te passen aan de feitelijke situatie.

Gebruik en bebouwing van zeewering

Voor het beoordelen van het gebruik en de bebouwing van de zeewering heeft Delfland de 'Beleidsregel Medegebruik Zeewering' opgesteld. Bij de beoordeling van initiatieven voor medegebruik van de zeewering in het kader van het proces van de weging van het waterbelang hanteert Delfland criteria. Deze criteria sluiten aan bij de voorwaarden die worden gesteld bij het verlenen van een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit. De criteria zijn afhankelijk van de zone, waarin het medegebruik plaatsvindt. Zo zijn de criteria voor medegebruik in het waterstaatswerk strenger dan die voor medegebruik in de beschermingszone.

In onderstaande tabel zijn de relevante criteria opgenomen. De nummering in onderstaande tabel correspondeert met de hoofdstukindeling in de 'Beleidsregel medegebruik Zeewering'. Deze beleidsregel is via de volgende [link](#) te openen.

Als voorbeeld: voor bebouwing is criterium 3.2 onder 1 van toepassing voor het waterstaatswerk en het profiel van vrije ruimte voorlangs de haven. In de 'Beleidsregel Medegebruik zeewering' is te zien dat het bijbehorende beleidscriterium is:

Paragraaf 3.2, onder 1: *1. Het werk leidt niet tot een landwaartse verschuiving van het afslagpunt*.

	Zone:	Waterstaats- werk	Beschermingszone Landwaarts	Beschermingszone zeewaarts	Profiel van vrije ruimte	Profiel van vrije ruimte voorlans de haven
<i>Gebouwen en Bouwwerken</i>	Criteria:					
3. Bebouwing	3.2 onder 1	X				X
	3.2 onder 2	X			X	X
	3.2 onder 4	X			X	X
	3.2 onder 6			X		X
	3.2 onder 8		X		X	
	3.3 onder 9*	X			X	X
	3.3 onder 10*	X			X	X
	3.3 onder 11*	X	X	X	X	X
4. Strand bebouwing	4.2 onder 1			X		
	4.2 onder 2			X		
	4.2 onder 7			X		
	4.2 onder 9			X		
	4.2 onder 11			X		
	4.2 onder 13			X		
	4.2 onder 14			X		
3. Werken	3.2 onder 1	X				X
	3.2 onder 2	X			X	X
	3.2 onder 4	X			X	X
	3.2 onder 6			X		X
	3.2 onder 8		X		X	
	3.3 onder 9*	X			X	X
	3.3 onder 10*	X			X	X
	3.3 onder 11*	X	X	X	X	X
5. Wegen	5.2 onder 1	X			X	X
	5.2 onder 2	X			X	X
	5.2 onder 4			X		
	5.2 onder 5			X		
	5.2 onder 7			X		
	5.2 onder 9		X		X	
	5.3 onder 10*	X			X	X
	5.3 onder 11*	X			X	X
6. Kabels en leidingen	6.2 onder 2	X				
	6.2 onder 6	X			X	X
	6.2 onder 8			X		
	6.2 onder 10		X		X	
	6.3 onder 11*	X				
	6.3 onder 12*	X				
	6.3 onder 13*	X	X	X	X	X

* Een aantal criteria zijn uitzonderingen op de voorwaarden. Alvorens in het kader van een omgevingsplan een omgevingsvergunning te verlenen voor deze uitzonderingen, winnen burgemeester en wethouders schriftelijk advies in bij de waterbeheerder. Dit advies hoeft niet te worden aangevraagd, wanneer er aantoonbaar een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit overlegd kan worden.

Delflandsedijk

De Delflandsedijk ligt tussen Hoek van Holland en Rotterdam langs de Nieuwe Waterweg en de Nieuwe Maas. De Delflandsedijk bestaat uit twee trajecten: de zeedijk (van Hoek van Holland tot aan de Maeslantkering) en de rivierdijk (vanaf de Maeslantkering tot aan de Parksluizen in Rotterdam). De Delflandsedijk is een primaire waterkering en zoals hierboven vermeld, valt deze onder afdeling 5.1 van het Bkl. Voor het beoordelen van initiatieven tot medegebruik van de Delflandsedijk hanteert Delfland de 'Beleidsregel medegebruik Delflandsedijk'. In deze beleidsregel is nog geen ruimtelijke paragraaf opgenomen. Desalniettemin bevat de beleidsregel een aantal relevante criteria, zoals: *'Het werk (de bebouwing) dient buiten het medegebruikvrije profiel te worden aangebracht'*. Deze beleidsregel is via de [link](#) te openen.

Regionale waterkeringen (boezemkaden en binnenboezemkaden)

Een regionale waterkering biedt beveiliging tegen overstrooming vanuit boezemwater (of binnenboezem). Deze keringen zijn aangewezen door de provincie in de 'Zuid-Hollandse Omgevingsverordening'. In de verordening is voor deze keringen eveneens een norm voor de veiligheid tegen overstrooming vastgelegd. Regionale waterkeringen zijn verdeeld in vijf veiligheidsklassen, die een waterstand met een kans van optreden van 1/10, 1/30, 1/100,

1/300 en 1/1.000 veilig moeten keren. De polders in Delfland vallen in de veiligheidsklassen 3, 4 en 5 (respectievelijk 1/100, 1/300 en 1/1.000 keer per jaar). Het verschil in klassen heeft te maken met de economische schade, die kan ontstaan door inundatie van het achterliggende gebied.

Plannen voor de fysieke leefomgeving mogen het in stand kunnen blijven houden van het in de 'Zuid-Hollandse Omgevingsverordening', zie link [Zuid-Hollandse Omgevingsverordening](#) vereiste beschermingsniveau tegen overstroming en het beheer en onderhoud van de regionale waterkering niet hinderen. In het kader van medegebruik van regionale waterkeringen staat het garanderen van de veiligheid tegen overstroming - nu en in de toekomst - voorop, maar ook aspecten als (onderhouds)kosten en doelmatig en effectief beheer spelen daarbij een rol.

Provinciaal beleid en regelgeving

De Provincie Zuid-Holland stuurt via de 'Zuid-Hollandse Omgevingsverordening' op (boven)regionaal niveau op de inrichting van de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland. Om het provinciaal ruimtelijk beleid uit te voeren heeft de provincie verschillende instrumenten, waaronder de 'Zuid-Hollandse Omgevingsverordening'. Deze verordening stelt regels aan gemeentelijke omgevingsplannen over onderwerpen met een provinciaal belang. Regionale waterkeringen zijn in dit kader aangemerkt. In artikel 7.25 van de verordening zijn dan ook regels opgenomen met betrekking tot regionale waterkeringen in omgevingsplannen. Ten aanzien van de regionale keringen stelt de provinciale verordening, dat het waterstaatswerk en de beschermingszone van regionale keringen bestemd moeten worden. Daarnaast stelt deze, dat andere functies of activiteiten slechts toelaatbaar zijn, indien er geen sprake is van significante belemmeringen voor het onderhoud, de veiligheid of de mogelijkheden voor versterking van de keringen.

Leggerzonering en omgevingsplan

De regionale waterkering bestaat uit een aantal zones, waarbinnen de bepalingen uit de waterschapsverordening van toepassing zijn. Op gronden binnen de leggerzonering gelden beperkingen op grond van de waterschapsverordening. Het is noodzakelijk, dat dit ook in omgevingsplannen tot uiting komt. Inwoners en bedrijven die in deze zone initiatieven ontwikkelen, worden langs deze weg tijdig gewezen op de aanwezigheid van deze beperkingen.

Conform artikel 7.25 van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening moeten het waterstaatswerk en de beschermingszone als volgt worden weergegeven op de kaart in omgevingsplannen:

- Het waterstaatswerk
functie regionale waterkering;
- Beschermingszone
beperkingengebied met betrekking tot een waterkering'.

In omgevingsplannen moet conform artikel 7.25 van de Omgevingsverordening bovendien worden opgenomen, dat in deze zones advies nodig is van de waterbeheerder, indien belemmeringen kunnen ontstaan voor het onderhoud, de veiligheid of de mogelijkheden voor versterking van de regionale waterkering.

Ook het profiel van de vrije ruimte kan op de kaart weergegeven worden met de bovengenoemde gebiedsaanduiding.

Indien een omgevingsplan een wijziging van de zonering van de regionale kering voorstaat, moet over de aanpassing van de zonering overleg plaatsvinden met Delfland tijdens het proces van weging van het waterbelang.

Gebruik en bebouwing van regionale waterkeringen

Bij de beoordeling van initiatieven voor medegebruik van de regionale waterkeringen in het kader van het proces van de weging van het waterbelang hanteert Delfland criteria, die aansluiten bij de voorwaarden die Delfland hanteert bij vergunningverlening in het kader van de Omgevingswet.

In onderstaande tabel zijn de relevante criteria opgenomen. De nummering in onderstaande tabel correspondeert met de hoofdstukindeling in de 'Beleidsregel medegebruik Waterkeringen'. Deze beleidsregel is via de volgende [link](#) te openen.

Als voorbeeld: voor bebouwing is criterium 3.2 onder 2 van toepassing voor het waterstaatswerk en het profiel van vrije ruimte. In de 'Beleidsregel Medegebruik Waterkeringen' is te zien, dat het bijbehorende beleids criterium is:

Paragraaf 5.2, onder 2: *"Het bouwwerk wordt aangelegd op minimaal 10 meter vanaf de buitenkruinlijn en waarbij, voor zover het bouwwerk zich bevindt in de zone waterstaatswerk, een:*
a. aanheling op minimaal de kruinhoogte wordt aangelegd of
b. ruimte tussen kruin en bouwwerk wordt aangevuld op minimaal de kruinhoogte.'"

	Zone:	Waterstaatswerk en Profiel van vrije ruimte	Beschermingszone
	Criteria:		
Ophogingen en ontgravingen	4.2 onder 1	X	X
	4.2 onder 2	X	
	4.2 onder 4	X	
Bouwwerken	5.2 onder 1	X	X
	5.2 onder 2	X	
Beplanting	6.2 onder 1	X	
	6.2 onder 2	X	
	6.2 onder 3	X	
	6.2 onder 4	X	
Wegen	7.2 onder 1	X	X
	7.2 onder 2	X	
Hekken & Schuttingen	8.2 onder 1	X	
	8.2 onder 2	X	

Tabel 1: Relevante voorwaarden

Overige waterkeringen (binnenwaterkering, polderkaden en de landscheidingen)

De categorie overige waterkeringen bestaat uit de polderkaden (niet door provincie aangewezen als regionale kering), landscheidingen en waterkeringen, die dienen om bij overstroming gebieden te compartimenteren. Voor deze categorie keringen is aan Delfland nog geen veiligheidsnorm opgelegd. In de betreffende leggers voor deze waterkeringen zijn wel de vereiste waakhoogte en kadeafmetingen opgenomen.

Het waterstaatswerk en de beschermingszone van overige keringen wordt als volgt weergegeven op de kaart in omgevingsplannen:

- Het waterstaatswerk
functie regionale waterkering;
- Beschermingszone
beperkingengebied met betrekking tot een waterkering'.

Aanleg van nutsvoorzieningen in en bij waterkeringen

Bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving moet rekening gehouden worden met voldoende ruimte voor nieuwe nutsvoorzieningen (kabels en leidingen), als deze geplaatst worden in de zone waterstaatswerk en/of de bijbehorende beschermingszone. Kabels en leidingen in deze zones kunnen namelijk risico's met zich meebrengen, die de stabiliteit van de kering in gevaar brengen. Risico's kunnen ontstaan vanwege meerdere oorzaken. Denk hierbij aan grondroering tijdens het aanleggen, herstellen of aanpassen van leidingen. Daarnaast kunnen

breuken, scheuren en explosies van leidingen resulteren in het uitspoelen, eroderen en wegslagen van grond. Om risico's te voorkomen, moet worden voldaan aan de beoordelingscriteria voor het aanleggen en hebben van kabels en leidingen in waterkeringen. Houd er daarom rekening mee, dat de toegestane aanlegwijze invloed kan hebben op het ruimtegebruik binnen een ontwikkeling. In hoofdstuk 9 van de 'Beleidsregel Medegebruik Waterkeringen' zijn de beoordelingscriteria terug te vinden. Een definitieve beoordeling van het aanleggen en hebben van nutsvoorzieningen in en nabij waterkeringen gebeurt in het kader van de vergunningaanvraag.

Veiligheid in buitendijkse gebieden

Een deel van het beheergebied van Delfland is niet beschermd door waterkeringen. Hierbij valt onderscheid te maken tussen de buitendijkse gebieden in het Rijnmondgebied gelegen aan de rivier- of zeezijde van de Maeslantkering, de kustplaatsen met de haven van Scheveningen, en de duinen en stranden langs de Noordzee. Daarnaast zijn er nog de laaggelegen delen in het boezemgebied, die niet voldoen aan de voor die functie gekoppelde droogleggingseis en niet beschermd worden door een waterkering. Hieronder valt bijvoorbeeld het voorland of vlietland gelegen langs de boezemkaden.

Als waterkeringbeheerder vervult Delfland in de buitendijkse gebieden geen rol in het waarborgen van de veiligheid (deze gebieden zijn immers niet gelegen binnen de dijkkring of een polder). Aangezien Delfland wel een rol heeft in het in stand houden van een veilige waterkering adviseert Delfland bij de inrichting van het buitendijks gebied. Dit is het geval, omdat buitendijkse gebieden invloed hebben op de waterkering.

De provincie Zuid-Holland heeft in haar omgevingsverordening opgenomen, dat gemeenten verplicht zijn in hun omgevingsplannen een inschatting te maken van de risico's van klimaatverandering en te motiveren, hoe er met deze risico's omgegaan wordt. Voor het buitendijks gebied gaat het dan om het overstromingsrisico ten gevolge van klimaatverandering (zie kader: buitendijks bouwen en overstromingsrisico).

Kader: buitendijks bouwen en overstromingsrisico

Voor buitendijkse gebieden gelden andere regels dan voor binnendijkse gebieden. De nationale overheid draagt de zorg voor het beheer van het hoofdwatersysteem met het oog op waterveiligheid van het binnendijks gebied en ziet voor zichzelf geen rol weggelegd voor wat betreft de bescherming tegen overstroming van het buitendijks gebied. Daarom bestaan er geen wettelijke normen voor de bescherming van buitendijkse gebieden en zijn bewoners en gebruikers zelf verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen tegen de gevolgen van overstromingen. Indien er onverhoopt waterschade ontstaat, zullen zij die zelf moeten dragen.

De invulling van het buitendijks beleid is overgelaten aan de decentrale overheden. De gemeente kunnen in hun omgevingsplannen eisen stellen aan de inrichting van het buitendijks gebied. Daarnaast beoordelen gemeenten de veiligheidssituatie in het buitendijks gebied in relatie tot ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, communiceren zij daarover en wegen zij eventuele te nemen maatregelen af. De provincie kan nader invulling geven aan het buitendijks beleid als zij dat nodig vindt door de overstromingsrisico's bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving te betrekken. De waterschappen hebben een rol voor zover buitendijkse ontwikkelingen gevolgen hebben voor hun taakuitoefening en geven advies aan gemeenten en veiligheidsregio's. Tot slot nemen de veiligheidsregio's de overstromingsrisico's op in het risicoprofiel van het gebied, dat een inventarisatie en analyse bevat van de belangrijkste risico's. Op basis van dit profiel wordt een beleidsplan, een crisisplan en een rampenbestrijdingsplan opgesteld.

De provincie Zuid-Holland vindt het belangrijk om in te spelen op het toenemende gebruik van het buitendijks gebied en de waterveiligheidsaspecten die daar een rol bij spelen. Met partijen is gewerkt aan een provinciaal beleidskader voor buitendijks bouwen in het benedenrivierengebied, inhoudende dat gemeenten verplicht worden in hun omgevingsplannen een inschatting te maken van de risico's van klimaatverandering en te motiveren hoe er met dat risico wordt omgegaan. Dit stelt de gemeente in staat een goede afweging te maken in haar omgevingsplan ten aanzien van het buitendijks gebied. De betreffende instructieregels zijn terug te vinden in de artikelen 7.23 en 7.24 van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening.

Vitale en kwetsbare functies

Vitale en kwetsbare functies, die bij een overstroming tot schade kunnen leiden, zijn functies in de sectoren energievoorziening (elektriciteit, gas, olie), telecom en ICT (openbaar net en noodcommunicatie), afvalwaterbehandeling, drinkwatervoorziening, gezondheidszorg (waaronder ziekenhuizen), gemalen en spuumiddelen, wegtransport, chemische bedrijven en laboratoria die ziekteverwekkende of andere infectieuze stoffen gebruiken.

Wanneer een plan voor de fysieke leefomgeving een vitale/kwetsbare functie mogelijk maakt, kan Delfland in het kader van het proces voor de weging van het waterbelang met de gemeente (en initiatiefnemer) mogelijk meedenken of maatwerkoplossingen aan de orde zijn om de waterveiligheid te vergroten.

Algemene criteria en waterparagraaf

In deze paragraaf leest u welke criteria worden gehanteerd voor het thema Veiligheid en waterkeringen. De criteria zijn:

- De waterkeringen en bijbehorende zones zijn conform de regels zoals eerder in deze paragraaf aangegeven via regels op de kaart van het omgevingsplan.
- Initiatieven tot medegebruik van waterkeringen (o.a. bebouwing en werken) voldoen aan de criteria, die Delfland hiervoor stelt.
- Er is rekening gehouden met de ruimtelijke beperkingen die op percelen met een waterkering rusten. Als plannen een ontwikkeling binnen de leggerzone (waterstaatswerk, beschermingszone en/of profiel van vrije ruimte) beogen of mogelijk maken, dan moet via loket@hhdelfland.nl contact opgenomen worden met de afdeling Regulering en Planadvies van Delfland. Deze afdeling geeft vervolgens de beperkingen, mogelijkheden en randvoorwaarden aan. Daarnaast is in de meeste gevallen een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit nodig voor de daadwerkelijke realisatie. Daarbij wordt vrijwel altijd gevraagd om een technisch onderzoek naar de effecten op de waterkering.
Noot: De procedure waarin Delfland *vergunningen* verleent, staat formeel los van de weging van het waterbelang.
- Voor een plan waar een wijziging van de zonering van de waterkering nodig is, moet tijdens het proces voor de weging van het waterbelang over de aanpassing van de leggerzonering overleg plaatsvinden met Delfland. Voor een verplaatsing of aanpassing (vorm, afmeting) van de primaire waterkering is een projectbesluit vereist (artikel 5.46, tweede lid, van de Ow). De beslistermijn bedraagt zes maanden.

Kader: uitgangspunten waterparagraaf

Ga in de waterparagraaf, voor zover relevant, in op:

- de waterkeringen die in het plangebied aanwezig zijn;
- de gewenste ontwikkelingen binnen de leggerzones;
- het aanpassen of verleggen van de waterkering.

B1.2 'Voldoende water'

B1.2.1 Thema: Voorkomen van wateroverlast

Inleiding

Delfland streeft naar een duurzame, robuuste waterstructuur met voldoende mogelijkheden voor waterberging. Dit streven heeft uiteindelijk tot doel wateroverlast voor de nieuwe én de al aanwezige functies in het gebied te voorkomen.

Plannen voor de fysieke leefomgeving kunnen gevolgen hebben voor de kans op wateroverlast binnen en buiten het plangebied. Om die reden is het van belang, dat de initiatiefnemer bij plannen aantoonbaar rekening houdt met de effecten van het initiatief op de kans op wateroverlast en mitigerende maatregelen toepast. Kansen ter verbetering van het watersysteem moeten zoveel mogelijk worden benut.

Bij het voorkomen van wateroverlast en het verwerken van hemelwater hebben perceel-eigenaar, gemeente en Delfland elk een verantwoordelijkheid. De perceeleigenaar moet het hemelwater zoveel mogelijk zelf verwerken bij de plaats waar het valt. De gemeente draagt zorg voor de inzameling en verwerking van het afstromend hemelwater. Dit betekent, dat de gemeente in eerste instantie inspanning moet doen om dit hemelwater vast te houden of terug te brengen in de bodem. Vervolgens kan het (al dan niet na zuivering) worden afgevoerd naar het oppervlaktewater. Delfland is vervolgens verantwoordelijk voor de ontvangst van hemelwater in het oppervlaktewater.

Delfland gaat graag vroegtijdig met gebiedspartners in overleg, zodat het initiatief kansen kan bieden voor het op orde brengen van het watersysteem dan wel om het watersysteem op orde te houden. Delfland sluit daarbij op voorhand geen oplossingen uit en wil met de gebiedspartners tot integrale en mogelijk innovatieve oplossingen komen, waarbij meerdere functies en/of belangen gecombineerd kunnen worden, zeker binnen de gebieden, waar de ruimte schaars is, zoals het stedelijk gebied.

In deze paragraaf volgt eerst een toelichting op het beleid beperken en voorkomen wateroverlast en de uitgangspunten voor plannen voor de fysieke leefomgeving. Aangezien de diverse vormen van landgebruik (stad, glas en gras) om een andere benadering vragen, zijn vervolgens per vorm van landgebruik enkele aandachtspunten gegeven.

Beschikbare informatie Delfland

Hieronder treft u een overzicht van vastgestelde beleidsstukken aan, waarop de bij de procedure voor de weging van het waterbelang toegepaste beoordelingscriteria en richtlijnen gestoeld zijn als het gaat om 'Voldoende water'. De meeste beleidsstukken kunt u downloaden van de website van Delfland.

- [Beleidsnota beperken en voorkomen wateroverlast;](#)
- [Beleidsregel dempen en graven;](#)
- [Beleidsregel werken in het profiel van wateren;](#)
- [Beleidsregels kunstwerken in wateren;](#)
- [Beleidsnota Peilbeheer;](#)
- [Waterschapsverordening;](#)
- [Legger Delfland;](#)
- [6de Waterbeheerprogramma 2022-2027;](#)
- [Zuid-Hollandse Omgevingsverordening;](#)
- [Richtlijn Compensatie Verharding;](#)
- [Aanvulling op Richtlijn Compensatie Verharding;](#)
- [Beleidsregels steigers;](#)
- [Watersleutel.](#)

Algemene uitgangspunten Beleidsnota Beperken en voorkomen wateroverlast

De basis van het beleid wordt gevormd door de volgende zes algemene uitgangspunten:

- *Norm als ijkpunt.* Delfland hanteert de waterkwantiteitsnormen uit de provinciale omgevingsverordening als ijkpunt om aan zijn wettelijke taak als waterkwantiteitsbeheerder te voldoen. Deze normen zijn geformuleerd als overstromingskans vanuit het oppervlaktewater.
- *Effectgericht: functioneren van het hele watersysteem staat centraal.* Bij de uitwerking en afweging van maatregelen voor het op orde brengen en houden van het watersysteem wordt naar het functioneren van het hele watersysteem gekeken. Dit betekent, dat niet uitsluitend wordt gekeken naar de effecten voor de watergang waar de maatregel of ingreep plaatsvindt, maar ook naar effecten elders in het systeem. Dit hoeft dus niet overeen te komen met de plangrenzen van het omgevingsplan of de buitenplanse omgevingsactiviteit (bopa).¹
- *Standstill-beginsel.* Volgens het standstill-beginsel mag de kans op wateroverlast niet toenemen als gevolg van een ingreep in het watersysteem of een handeling die invloed heeft op het functioneren van het watersysteem. Deze ingrepen moeten daarom gecompenseerd worden. Wanneer er andere waterbelangen zwaarder wegen dan het voorkomen van wateroverlast, kan hiervan worden afgeweken. Deze belangenafweging wordt door Delfland samen met de gemeente en in overleg met belanghebbenden gedaan.
- *Gebiedsgericht: samen met het gebied.* Door verwevenheid van functies en de ruimtedruk zijn een gebiedsbrede aanpak en samenwerking met gebiedspartners nodig om het watersysteem op orde te brengen en te houden. Delfland wil in een vroegtijdig stadium van planvormingsprocessen meedenken met gemeenten over oplossingen, ook op het gebied van wateroverlast.
- *Marktgericht: hoogst maatschappelijke rendement tegen de laagste kosten.* Delfland zet in op maatregelen, die leiden tot het hoogst maatschappelijke rendement (conform uitgangspunten 1 t/m 4) tegen de laagst maatschappelijke kosten.
- *Alle oplossingen meewegend.* Op voorhand worden geen oplossingen uitgesloten om het watersysteem op orde te brengen of te houden. Bij de keuze van geschikte maatregelen wordt gekeken naar aspecten, zoals effectiviteit, betrouwbaarheid, integraliteit,

¹ Zowel in de literatuur als jurisprudentie is deze lijn te zien. Voor relevante literatuur zie F.A.G. Groothuijse, annotatie bij ABRvS 21 september 2005, ECLI:NL:RVS:2005:AU3000, AB 2006/13 waarin Groothuijse aangeeft dat de 'gevolgen voor de waterhuishouding in zijn algemeenheid moeten worden beoordeeld', immers kunnen effecten buiten het plangebied invloed hebben op de waterhuishouding binnen het plangebied. In het artikel van P. Jong & P.J.J. van Buuren, 'Een kleine (r)evolutie in het waterrecht: watertoets, versterkte watertoets, klimaattoets?', TBR 2008/171, p. 904 wordt gesteld dat de gevolgen van het plan voor de waterhuishouding 'nog steeds breed uitgelegd moet worden: niet alleen de waterhuishouding in het plan(gebied), maar ook de gevolgen van het plan voor de waterhuishouding buiten het plangebied zijn relevant'.

Voor voorbeelden uit de jurisprudentie zie bijvoorbeeld ABRvS 1 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1503, r.o. 13.4 waarin wordt gesteld dat de verbreding van een provinciale weg gevolgen kan hebben 'voor de waterhuishouding in en rond het plangebied'. Zie ook ABRvS 13 juli 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1992, r.o. 7.1, waarin de grondeigenaar van een naastgelegen nieuwbouwonwikkeling van twintig appartementen stelt dat deze ontwikkeling tot wateroverlast op zijn perceel zal leiden omdat deze lager ligt dan het te ontwikkelen gebied. De Afdeling merkt daarover op dat 'de afvoer van overtollig hemelwater uit het plangebied mag, ongeacht de toegepaste methode, niet tot wateroverlast leiden op aangrenzende percelen of het omliggende watersysteem'. Zie ook ABRvS 23 maart 2022, ECLI:NL:RVS:2022:863, r.o. 12.2, waarbij de wateroverlast werd veroorzaakt door een probleem waarvan de oorzaak buiten het plangebied ligt. Verder is interessant om te vermelden dat het treffen van maatregelen ten aanzien van de waterhuishouding buiten het plangebied is toegestaan. Zie bijvoorbeeld ABRvS 6 april 2016, ECLI:NL:RVS:2016:940, r.o. 9.4 waarin de Afdeling overweegt dat 'de raad juist ter voorkoming van wateroverlast door een stijging van het grondwaterpeil in het plangebied en de omgeving daarvan, voor waterberging en bodeminfiltratie buiten het plangebied heeft gekozen'.

uitvoerbaarheid, beheerbaarheid, handhaafbaarheid, kosten, innovatie, inpasbaarheid en draagvlak. Delfland wil op deze manier integrale en innovatieve oplossingen mogelijk maken, waarbij meerdere functies of belangen gecombineerd kunnen worden en uitkomst kunnen bieden in gebieden waar ruimte schaars is.

Uitwerking beleid en criteria

Een aantal van bovengenoemde uitgangspunten vraagt extra uitwerking.

Beschermingsniveau vormt de norm

De normen in de provinciale omgevingsverordening geven aan, waar de regionale wateren met het oog op de bergings- en afvoercapaciteit op ingericht moeten zijn. Deze normen definiëren de gemiddelde overstromingskans per jaar van daarbij aan te wijzen gebieden. Het beschermingsniveau verschilt per vorm van landgebruik en is gerelateerd aan de economische waarde van landgebruik en de te verwachten schade bij overstromingen. In Tabel 1 is voor de verschillende vormen van landgebruik het beschermingsniveau aangegeven.

Tabel 1. Beschermingsniveaus voor wateroverlast voor verschillende vormen van landgebruik op grond van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening

Beschermingsniveau gerelateerd aan vorm van landgebruik		Beschermingsniveau	Maaiveldcriterium NBW
Binnen bebouwde kom	Bebouwd gebied	1/100	0%
	Overig gebied	1/10	5%
Buiten bebouwde kom	Hoofdinfrastructuur spoorwegen en	1/100	0%
	Glastuinbouw en hoogwaardige land- en tuinbouw	1/50	1%
	Akkerbouw	1/25	1%
	Grasland	1/10	5%

Voor de toetsing aan deze normen in watersysteemanalyses wordt gebruik gemaakt van neerslaggegevens en klimaatscenario's van het KNMI. Voor plannen in de fysieke leefomgeving rekent Delfland met het WI centr klimaatscenario voor 2050. Op het moment dat er nieuwe neerslagstatistieken en/of klimaatscenario's beschikbaar komen, zullen die worden geïmplementeerd.

Veranderingen in landgebruik kunnen gepaard gaan met aanzienlijke maatregelen om wateroverlast te voorkomen, doordat er een ander beschermingsniveau van toepassing kan zijn. Het is belangrijk, dat bij een ontwikkeling gekozen wordt voor een geschikte maaiveldhoogte met voldoende drooglegging, om het vereiste beschermingsniveau te garanderen. Een voldoende hoog bouwpeil is ook onderdeel van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, (waarin een voldoende hoog bouwpeil nog als onderdeel van een goede ruimtelijke ordening is benoemd.² Ook in de [Handreiking decentrale regelgeving klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen, inrichten en beheren](#) worden een voldoende hoog vloerpeil naast het voorkomen van wateroverlast ook als klimaatadaptieve bouwmaatregel genoemd. Ook wanneer er geen veranderingen in beschermingsniveau zijn, kunnen ontwikkelingen effect hebben op het watersysteem, waardoor maatregelen nodig zijn. Een voorbeeld van een regel voor een voldoende drooglegging in het omgevingsplan is als volgt:

Artikel x (minimaal vloerpeil)

Op de locaties aangewezen als werkingsgebied “...” worden alleen gebouwen gebouwd onder de voorwaarde dat de begane grond vloer op minimaal (120) cm boven waterpeil komt te liggen.

² zie ABRvS 16 maart 2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT0541, r.o. 2.5 en 2.5.1 en de annotatie van Groothuijse bij ABRvS 7 juli 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BN0436, *Milieu en Recht* 2010/93.

Bij de realisatie van een ontwikkeling kan Delfland vanuit zijn adviesrol in samenwerking met de gemeente de mogelijkheden bekijken voor het behalen van het beschermingsniveau. Delfland heeft de voorkeur, dat dit aan de hand van een watersysteemanalyse gebeurt. Deze studie geeft een actueel beeld van de waterproblematiek, waardoor er naar meer gerichte oplossingen (gebiedsgericht maatwerk) gezocht kan worden. De overheidspartijen beoordelen gezamenlijk of en hoe kansen ter verbetering van het watersysteem worden benut.

Standstill-beginsel

In het kader van de procedure voor de weging van het waterbelang hanteert Delfland het standstill-beginsel: de ontwikkeling mag geen negatieve effecten hebben op het watersysteem.

- Hiervoor gelden voor het thema wateroverlast de volgende uitgangspunten: De structuur van het watersysteem mag door het plan niet verslechteren. Hierbij moet worden gedacht aan het waarborgen van de aan- en afvoercapaciteit en de doorstroming en het voorkomen van versnippering, doodlopende watergangen en structuurwijzigingen, die het functioneren en het beheer van het watersysteem negatief beïnvloeden. Het plan gaat dan ook in op de structuur en omvang van de huidige en toekomstige watergangen en bijbehorende andere waterstaatswerken. Ook andere belangen zoals waterkwaliteit, ecologie en vervulling van maatschappelijke functies moeten gewaarborgd blijven. Het plan mag geen belemmering vormen voor beheer en onderhoud van het watersysteem. Dat kan betekenen, dat een onderhoudsstrook vrij moet worden gehouden van obstakels zoals bebouwing en bomen.
- Het is ongewenst, dat door het plan een toename van de waterafvoer uit een gebied ontstaat. Toename van verharding leidt in veel gevallen tot een versnelde afvoer, doordat hemelwater niet langer in de bodem kan infiltreren. Om de wateropgave bij toename van verharding te bepalen, kan een modelstudie worden uitgevoerd of van de watersleutel gebruik worden gemaakt (zie kader). Daarbij moet voor de toekomstige situatie in principe worden uitgegaan van de maximale planologische mogelijkheden. Als gevolg van klimaatverandering neemt de kans op hevige neerslag toe. Om te zorgen dat het watersysteem ook in de toekomst blijft voldoen, vraagt Delfland om bij plannen in de fysieke leefomgeving tevens te compenseren voor de verwachte effecten van klimaatverandering tijdens de levensduur van de ontwikkeling. In de watersleutel wordt daarom rekening gehouden met effecten van klimaatverandering.
- De initiatiefnemer moet ervoor zorgen, dat de negatieve gevolgen van het plan worden gecompenseerd. Er zijn meerdere manieren om die compenserende maatregelen in te vullen. Het graven van extra oppervlaktewater wordt traditioneel veel toegepast. De toenemende verstedelijking van het gebied, klimaatverandering en daaruit voortvloeiende opgaven vragen echter om een bredere kijk op de compensatie dan alleen een invulling via extra oppervlaktewater. Goed ingepaste maatregelen op het land kunnen niet alleen de nodige compenserende waterberging bieden, maar bieden daarnaast mogelijk voordelen rondom het voorkomen van hittestress, het bevorderen van biodiversiteit en het beperken van de zoetwatervraag. Dat type maatregelen worden vasthoudmaatregelen genoemd. Als vasthoudmaatregelen worden toegepast, is het belangrijk dat de voorziening goed functioneert en ook op de lange termijn betrouwbaar is. Daarom hanteert Delfland een voorkeursvolgorde en ontwerpcriteria voor vasthoudmaatregelen, zie Richtlijn Compensatie Verharding.
- Toename van neerslag heeft ook invloed op het gemeentelijk rioleringsstelsel. Steeds meer gemeenten stellen daarom zelf eisen aan waterberging. Dit is in lijn met de afspraken vanuit het Convenant Klimaatadaptief Bouwen en de landelijke Maatlat voor een groene en bebouwde omgeving. Het waterschap en gemeentes hebben verschillende instrumenten en zijn verantwoordelijk voor verschillende type systemen. Daardoor kan de wateropgave verschillen. Het is niet nodig om beide opgaves bij elkaar op te tellen of los te realiseren. Indien vanuit de gemeentelijke verordening een hogere opgave voortkomt dan Delfland voorschrijft, geldt de zwaarste opgave. Mits er wordt aangetoond, dat voor de bergingsopgave, die met de watersleutel berekend is, ook aan de richtlijnen van Delfland voor compensatie van verharding wordt voldaan.

Het kan voorkomen, dat de aanwezige bescherming tegen wateroverlast in een gebied groter is dan vereist is volgens de wateroverlastnorm in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening. Deze ruimte in het systeem is nodig, om de gevolgen van toekomstige natuurlijke ontwikkelingen op te vangen. In het beheergebied van Delfland is normopvulling daarom in principe niet toegestaan. Het standstill-beginsel geldt dus ook in gebieden, waar de kans op wateroverlast kleiner is dan de norm. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt, wanneer er elders in het watersysteem, waar nog niet aan de norm voldaan wordt, een verbetering tegenover staat, die opweegt tegen de verslechtering in het gebied, waar normopvulling toegestaan wordt.

Kader: Watersleutel

Ontwikkelingen waarbij het verhard oppervlak toeneemt, of de vasthoudcapaciteit van een gebied op andere manieren wordt verkleind, zorgen voor een snellere afstroming van hemelwater naar het oppervlaktewater. Dit kan leiden tot wateroverlast. Versnelde afvoer door meer verharding voldoet dus niet aan het standstill-beginsel, tenzij ter compensatie extra waterberging wordt gerealiseerd.

Om te bepalen hoeveel waterberging nodig is om de ontwikkeling hydrologisch neutraal te kunnen uitvoeren, kan een modelstudie worden uitgevoerd. Voor veel ontwikkelingen is er echter behoefte aan een eenvoudigere methode om inzicht te krijgen in de benodigde watercompensatie. Delfland heeft hiervoor de Watersleutel ontwikkeld. Dit is een rekentool, waarbij met een aantal relevante kenmerken van de ontwikkeling en het watersysteem wordt bepaald hoeveel waterberging moet worden gerealiseerd. De Watersleutel toont hierbij het verschil tussen de benodigde waterberging in de huidige en de toekomstige situatie.

De Watersleutel maakt gebruik van een vereenvoudigde rekenmethodiek en is daarom vooral bedoeld voor relatief kleinschalige ontwikkelingen. Indien nodig toetst Delfland de toepasbaarheid afhankelijk van omvang en type ontwikkeling per geval. In sommige gevallen is er een bredere kijk op een geheel watersysteem nodig. In die gevallen schiet de Watersleutel tekort en is inhoudelijk advies van Delfland nodig. Dit is het geval bij:

- Grote ontwikkelingen waarin verschillende gebruiksfuncties verenigd zijn en/of bij volledige herinrichting van een gebied inclusief watersysteem. In dit geval raadt Delfland aan een bredere modelstudie uit te laten voeren.
- Ontwikkelingen waardoor de toelaatbare peilstijging voor een groter (peil)gebied verandert (bijvoorbeeld doordat de laagste percelen in een gebied worden ontwikkeld en gelijktijdig opgehoogd). In deze situatie is een bredere analyse nodig, om het effect op de omgeving goed te bepalen. De Watersleutel voorziet daar niet in.
- Plannen in gebieden waarbij het te ontwikkelen gebied in de huidige situatie vaker zou kunnen (en mogen) inunderen dan het omliggende gebied. In dat geval verliest het gebied door de ontwikkeling bergend vermogen, wat in een breder perspectief bekeken moet worden dan alleen de individuele ontwikkeling.

De Watersleutel kan digitaal worden ingevuld en als bijlage met het plan via het Portaal weging waterbelang worden ingediend. De Watersleutel is te vinden via de link [Watersleutel](#).

Oplossingen in 'de weg van het water' - vasthouden, bergen, afvoeren

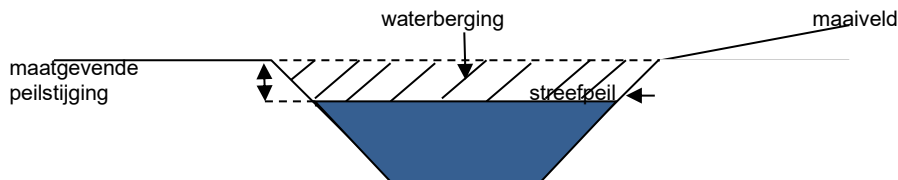
Het watersysteem kan op orde worden gebracht en gehouden door maatregelen te nemen in "de weg van het water", te weten van vasthouden waar de regen valt, opvangen in het watersysteem (bergen) tot afvoeren het gebied uit. Door voldoende water vast te houden en te bergen wordt voorkomen, dat grote afvoerpieken afwentelen naar andere beheereenheden. Van nature houdt ieder gebied hemelwater vast in de bodem. Door de toename van het verhard oppervlak is en wordt de natuurlijke vasthoudcapaciteit verkleind met snellere afstroming van hemelwater naar oppervlaktewater tot gevolg. Het heeft daarom de voorkeur (onnodige) verharding bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving zoveel mogelijk te beperken. Ook met andere vasthoudmaatregelen kan de vasthoud-capaciteit worden vergroot of hersteld en de kans op wateroverlast worden verkleind. Hierbij kan gedacht worden aan meervoudig ruimtegebruik, bijvoorbeeld waterpleinen, groenblauwe daken en vasthoudmaatregelen onder wegen en parkeervoorzieningen.

Afvloeiend hemelwater kan tijdelijk worden opgeslagen in het oppervlaktewatersysteem. Deze waterberging treedt van nature op, doordat het waterpeil stijgt na (hevige) neerslag. Het graven van extra water leidt dus automatisch tot meer waterberging in het gebied. Maar ook natuurvriendelijke oevers helpen bij het bergen van water. Daarnaast kan het zo zijn, dat tijdelijk water geborgen wordt of moet worden ter voorkoming van calamiteiten. Daar kunnen bijvoorbeeld stadsparken voor gebruikt worden. Waterbergingen kunnen en moeten geborgd worden in het omgevingsplan of de bopa.

Kader: Wat is waterberging?

Waterberging is de 'schijf' water (m^3), die boven op het streefpeil geborgen kan worden, doordat het waterpeil stijgt na hevige neerslag.

Hierdoor is de diepte van de watergang dan ook niet van belang voor de hoeveelheid waterberging. Het gaat namelijk om de hoeveelheid water die boven op het streefpeil geborgen kan worden. Delfland bepaalt deze peilstijging voor verschillende neerslaghoeveelheden in watersysteemanalyses. Voor doorstroming en waterkwaliteit is het wel van belang watergangen met voldoende diepte aan te leggen.

Indien de oever wordt aangemerkt en ingericht als natte ecologische zone (natuurvriendelijke oever) mag het bergend volume in het oeverprofiel, dat onder de maatgevende peilstijging ligt, worden meegerekend als compensatie.

Het overtollige hemelwater wordt via het oppervlaktewatersysteem afgevoerd naar een ander peilgebied, de boezem of naar zee. De primaire wateren vervullen hierbij een essentiële rol en moeten daarom ook ruimtelijk worden beschermd evenals de andere waterstaatswerken, die het afvoeren van water mogelijk maken, zoals gemalen. Naast de primaire wateren en bijbehorende andere waterstaatswerken is het belangrijk om letterlijk ruimte te scheppen/houden voor het beheer en onderhoud van de waterstaatswerken.

Richtlijn Compensatie Verharding

Compenserende maatregelen kunnen op meerdere manieren ingevuld worden. Het graven van extra oppervlaktewater wordt traditioneel veel toegepast. De toenemende verstedelijking van het gebied, klimaatverandering en daaruit voortvloeiende opgaven vragen echter om een bredere kijk op de compensatie dan alleen een invulling via extra oppervlaktewater. Goed ingepaste maatregelen op het land kunnen niet alleen de nodige compenserende waterberging bieden, maar bieden daarnaast mogelijk voordelen rondom voorkomen hittestress, bevorderen biodiversiteit en beperken van de zoetwatervraag. Dat type maatregelen worden vasthoudmaatregelen genoemd. Omdat er vele vormen van vasthoudmaatregelen zijn en elk type eigen voor- en nadelen heeft, heeft Delfland een voorkeursvolgorde bepaald.

Er is niet één type maatregel die altijd de beste is. Bij plannen in de fysieke leefomgeving moet goed gekeken welke maatregel het beste past binnen het plan en zijn omgeving en hoe het functioneren en de betrouwbaarheid van de maatregel op de lange termijn kan worden geborgd.

Met dit in gedachten is een voorkeursvolgorde voor vasthoudmaatregelen opgesteld. Deze is gebaseerd op zowel de betrouwbaarheid en effectiviteit van verschillende type maatregelen, als de mate waarin deze kunnen bijdragen aan verschillende aspecten van goed waterbeheer en klimaatadaptatie. Daarbij staan we open voor innovaties.

Voorkeursvolgorde

Delflands voorkeur	Oppervlaktewater Het creëren van oppervlaktewater in het peilgebied waar de extra verharding plaatsvindt, is betrouwbaar op de lange termijn en kan bijdragen aan een robuuste waterstructuur.	Groene infiltratie Een goed doorwortelde infiltratie voorziening, zoals een divers beplante wadi, functioneert op de lange termijn vaak beter dan andere infiltratievoorzieningen en draagt naast voorkomen van wateroverlast onder meer bij aan grondwateraanvulling, omgevingskwaliteit en biodiversiteit.
2^e keus	Combinatie met hergebruik Voorzieningen die gericht zijn op het hergebruik van water dragen bij aan het verminderen van de watervraag in droge periodes. Om bij te dragen aan de compensatieopgave dient geborgd te worden dat het benodigde volume voor de opvang van hemelwater ten tijde van hevige neerslag beschikbaar is.	Vertragend groen Waterberging in combinatie met vergroening, zoals op een groenblauw dak, zorgt voor biodiversiteit en verminderen van hittestress.
3^e keus	Zichtbaar grijs Bovengrondse constructies, zoals een waterplein, die met een vertraagde of gestuurde afvoer lozen op oppervlaktewater of hemelwaterriolering kunnen als er geen mogelijkheid is voor groene of blauwe oplossingen worden toegepast. Zichtbaarheid zorgt voor een hogere betrouwbaarheid/controleerbaarheid dan bij ondergrondse systemen en leidt tot hoger waterbewust zijn.	
4^e keus	Onzichtbare systemen Ondergrondse oplossingen hebben als voordeel dat ze weinig extra ruimte vragen, maar het functioneren op de lange termijn is lastig controleerbaar. Delfland staat deze alleen toe als andere oplossingen niet mogelijk zijn, onder voorwaarde van een goed onderhoudsplan. Afhankelijk van de ondergrond kan infiltratie worden toegepast voor (een deel van de) lediging naast een vertragende afvoer constructie.	

Als een alternatieve voorziening wordt toegepast, is het belangrijk dat deze goed functioneert en ook op de lange termijn betrouwbaar is. De eigenaar van het perceel is zelf volledig verantwoordelijk voor de aanleg, het functioneren en passend onderhoud van de voorziening. Vanwege het belang voor het watersysteem hanteert Delfland bij de weging van het waterbelang een aantal algemene criteria voor omvang en type maatregel die gelden voor alle plannen en aanvullende criteria voor grotere ontwikkelingen.

Algemene criteria:

Effectiviteit:

- Het minimaal benodigde volume van een voorziening wordt berekend op basis van de omvang van het te compenseren oppervlak. Dit oppervlak, of een even groot ander verhard oppervlak in hetzelfde plangebied, moet daadwerkelijk op de voorziening lozen.
- Compensatievoorzieningen worden zoveel mogelijk in de directe nabijheid van de te compenseren verharding aangelegd.
- Bij de keuze van het soort maatregelen wordt rekening gehouden met de kenmerken van het plangebied en de omgeving daarvan. Gebiedskenmerken zoals grondsoort, grondwaterstand, ontwateringsdiepte, afstand tot oppervlaktewater, aard en grootte van het gebied zijn bepalend voor de effectiviteit en inpasbaarheid van de maatregel.
- Indien er meerdere voorzieningen binnen een ontwikkeling worden toegepast moet de initiatiefnemer, in overleg met Delfland, voor robuuste oplossingen kiezen.
- Voor kleine, middelgrote en grote plannen zijn verschillende maatstaven van kracht. Een plan wordt altijd als geheel beoordeeld, niet in kleinere, separate delen.

Betrouwbaarheid:

- Afspraken over realisatie, beheer, onderhoud en instandhouding van de voorziening worden al bij de ontwikkeling van plannen gemaakt en vastgelegd in het juridische bindende deel van het betreffende plan voor de fysieke leefomgeving en/of de vergunning. De verantwoordelijkheid voor onderhoud, beheer en instandhouding ligt bij de initiatiefnemer of diens rechtsopvolger(s).
- De voorziening is te allen tijde beschikbaar als opvang voor hemelwater met uitzondering van de vastgestelde ledigingstijd na een neerslaggebeurtenis.
- Delfland heeft voorkeur voor robuuste oplossingen op eigen terrein, boven gefragmenteerde voorzieningen op particulier terrein.

Integraliteit:

- Er wordt rekening gehouden met de kwaliteit van het afvoerend hemelwater: verslechtering van de (grond-)waterkwaliteit is niet toegestaan. Zodoende mag alleen hemelwater dat afstroomt van schone oppervlakken naar de voorziening afstromen. Vervuiling en vermenging met vervuilde waterstromen wordt vermeden.
- Waar nodig worden maatregelen genomen om vervuiling af te vangen om te voorkomen dat dit de voorziening instroomt.
- De constructie is zo ontworpen dat er rekening is gehouden met duurzaamheid en circulariteit. Dat betekent, dat er zo min mogelijk grondstoffen worden gebruikt, en dat waar mogelijk hernieuwbare en duurzaam geproduceerde grondstoffen worden toegepast.

Afhankelijk van de grootte van het plangebied en de mate van toename van verharding zijn verschillende aanvullende criteria van toepassing. Dit heeft te maken met de impact van de ontwikkeling op het watersysteem.

Specifieke criteria afhankelijk van grootte plangebied of toename van verharding:

- Is de toename van verhard oppervlak kleiner dan 500 m² én is het plangebied kleiner dan 1000 m²?
De invulling van de opgave is voor kleinere plannen vormvrij. Denk aan maatregelen zoals: wadi's, oppervlaktewater, groenblauwe daken, "slimme" regentonnen en infiltratievoorzieningen onder verharding.
- Is de toename van verhard oppervlak tussen 500 m² en 5000 m² en/of is het plangebied groter dan 1000 m²?
In aanvulling op bovenstaande algemene criteria én de voorkeursvolgorde, worden aanvullende eisen gesteld, afhankelijk van de gekozen maatregel. Raadpleeg hiervoor de richtlijn compensatie verharding.
- Is de toename van de verharding binnen het plangebied groter dan 5000 m²?
Als de toename van de verharding binnen het plangebied groter is dan 5000 m² dan gelden eveneens de algemene criteria, de voorkeursvolgorde én de kaders van een toename van verharding tussen 500 m² en 5000 m².
Bovendien dient te worden aangetoond dat het watersysteem van het plangebied goed functioneert, zowel tijdens de uitvoering als na gereedkomen van de ontwikkeling. De ontwikkeling mag daarbij tevens geen nadelige effecten hebben op het watersysteem in omliggende gebieden. Hierbij moeten ten minste het ontwateringsplan van het gebied en het hydraulisch ontwerp van het watersysteem beschreven zijn.

Laagste delen niet bebouwen

Om wateroverlast te voorkomen, is het gewenst om de laagste delen van een waterhuishoudkundige eenheid niet te bebouwen. Indien toch gekozen wordt om de laagste delen te bebouwen, kunnen andere maatregelen, zoals het ophogen van de gronden, efficiënt zijn. Hierbij verdwijnt mogelijk waterberging op maaiveld en moet, conform het standstill-beginsel, worden voorkomen, dat verslechtering van het functioneren van het watersysteem in het omliggende gebied optreedt.

Aanwijzingen voor plannen voor de fysieke leefomgeving per type gebied

Uitbreidingen stedelijk en glastuinbouwgebied

Stedelijke uitbreiding of uitbreiding van glastuinbouw vindt meestal plaats in een gebied, waar het watersysteem ter plaatse niet is ingericht voor de nieuwe functies. Daarom is het nodig het systeem aan te passen. Daarbij moet nadrukkelijk rekening worden gehouden met de omgeving van het plangebied en de effecten daarop. De waterhuishoudkundige eenheden (gebieden met eenzelfde waterpeil), zoals peilgebieden, hebben namelijk veelal andere grenzen dan de bebouwde kom.

Via een modelstudie dient te worden berekend, in hoeverre het watersysteem voldoet en wat de effectiviteit is van eventuele compenserende maatregelen. Delfland denkt graag in een vroegtijdig stadium van de planvorming mee en stelt kwaliteitseisen aan de modelstudie.

Herstructurering stedelijk en glastuinbouwgebied

Herinrichting biedt kansen om het gebied zodanig in te richten, dat knelpunten in het watersysteem kunnen worden aangepakt. Dit kan door een robuust watersysteem te creëren, waarbij meer mogelijkheden zijn voor het vasthouden van neerslag en 'slimme' keuzes kunnen worden gemaakt voor het bergen van oppervlaktewater. Daarnaast kan op het niveau van omgevingsvisies winst worden geboekt door bij de locatiekeuze van functies rekening te houden met de lagenbenadering. Hierbij kan gedacht worden aan het plaatsen van rode functies (gebouwen en infrastructuur) op de hogere delen van het plangebied en het realiseren van groene en blauwe functies op de lagere delen (zie ook tabel 5). Al deze maatregelen leiden tot een hoger beschermingsniveau van het gebied.

Glastuinbouwgebied

Bij de ontwikkeling en herstructurering van glastuinbouwgebieden is zelfvoorzienendheid belangrijk. Inzet is om zowel de vraag naar zoetwater in perioden met weinig neerslag als het afvoeren van overtollig water in perioden met veel neerslag zo veel mogelijk te beperken. Dit kan bereikt worden door maximaal gebruik te maken van hemelwater en de waterkringloop/recirculatie te sluiten. Daarnaast wordt gestreefd naar het vergroten van de mogelijkheden van wateropvang in bassins (al dan niet onder de kas) en ruimte voor opvang in het watersysteem.

In aanvulling op de Richtlijn Compensatie Verharding heeft Delfland uitgewerkt onder welke voorwaarden gietwatervoorzieningen als compensatie voor verharding kunnen worden ingezet. Raadpleeg hiervoor de aanvulling op de Richtlijn Compensatie Verharding.

Tabel 5: Aandachtspunten bij uitbreiding en herstructurering stedelijk en glastuinbouwgebied

Aandachtspunten bij uitbreiding en herstructurering stedelijk en glastuinbouwgebied
Waar bouwen en waar water? - Houd de laagstgelegen delen in het peilgebied vrij van schadegevoelige bebouwing. Delfland raadt dit aan vanwege de kans op wateroverlast. Wordt hier toch gebouwd, neem dan aanvullende maatregelen, bijvoorbeeld aangepast bouwen of ophogen. - Geef groene en blauwe functies een plek op de laagste delen van het plangebied. Hoe hoog bouwen? - Zorg voor voldoende drooglegging. De drooglegging is het verschil tussen maaiveld en het waterpeil onder normale omstandigheden (streefpeil). Bij nieuwbouw adviseert Delfland een drooglegging van 1,2 m te hanteren om grondwaterproblemen en wateroverlast nu maar ook voor de toekomst te voorkomen; sommige gebieden kunnen in de loop van de tijd namelijk nog flink zakken en door de klimaatverandering is het noodzakelijk genoeg ruimte te creëren. Ervaring leert dat 1,2 m daar een veilige marge voor biedt. Bij nieuw te realiseren gebieden moet worden uitgegaan van het peil uit het peilbesluit. Delfland verlaagt het peil niet, om voor dit gebied voldoende drooglegging te creëren. Meestal betekent dit dat voor het bereiken van een grotere drooglegging het maaiveld moet worden opgehoogd. Het waterdicht bouwen van een huis is de verantwoordelijkheid van de particulier. - Kies de peilhoogte voor gebouwen en constructies zodanig, dat hier ook bij maximale waterstanden geen schade optreedt. Dit is vooral belangrijk bij kruipruimtes, wonen aan het water en ondergrondse bouwwerken, zoals parkeergarages. Of bouw tot ca. 1,2 m boven het streefpeil op een waterbestendige wijze. - Houd er rekening mee, dat Delfland in principe geen waterpeilen verlaagt voor ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Zorg dus voor voldoende drooglegging voor de beoogde functies. Neem als richtlijn voor de ontwateringsdiepte de vorstvrije grens van 0,80 meter boven de grondwaterstand bij bouwwerken en infrastructuur. Neem daarbij duurzame maatregelen, zoals het ophogen van het terrein en/of kruipruimteeloos bouwen, en kies in beginsel niet voor minder duurzame oplossingen, zoals permanente drainage of onderbemaling. - Functies die een lager waterpeil vereisen (grotere drooglegging dan in de bestaande situatie), zijn niet geprojecteerd in zettinggevoelige gebieden. In zettinggevoelige gebieden moet rekening worden gehouden met de inrichting en bouwwijze. - Zorg dat kwetsbare functies, zoals nutsvoorzieningen, uitstroompunten van hemelwater en drainageleidingen etc. altijd beschikken over voldoende drooglegging. Hoe bijdragen aan de waterstructuur? - Graaf water dat gedempt wordt daar terug waar het bijdraagt aan een betere waterstructuur. - Voorkom opstuwing van het water door bruggen en duikers met ruime afmetingen aan te leggen. Wat te doen met neerslag? - Houd neerslag zoveel mogelijk op het eigen perceel vast. Denk hierbij aan het hergebruik van neerslagwater en infiltratie van neerslagwater. Voorbeelden hiervan zijn vegetatiedaken, wadi's, bodeminfiltratie en doorlatende verharding. Wat te doen met neerslag in glastuinbouwgebied? - Creëer voldoende ruimte voor de opvang van hemelwater in bassins. - Positioneer waterbassins zodanig ten opzichte van de watergangen, dat overstorten vanuit het bassin alleen op watergangen met voldoende capaciteit plaatsvinden. - Nieuwe kassen zijn vasthoudend! Door dynamische inzet van het gietwaterbassin kunt u neerslagpieken opvangen en bijdragen aan vermindering van de wateroverlast en robuuster waterbeheer. De voorzieningen bestaan uit een regelklep waarmee water kan worden afgelaten, een sensor en aansluitingen op de klimaatcomputer. Voor meer informatie: Rainlevel. - Overweeg het opvangen van hemelwater van daken van bedrijfsgebouwen in het gietwaterbassin of leg een groenblauw dak aan. - Leg parkeervoorzieningen met een waterdoorlatende techniek aan (mits deze voldoen aan de geldende milieunormen). En verder: - Beperk verharding zoveel mogelijk. - Laat de verharding niet toenemen zonder deze te compenseren. - Vraag Delfland tijdig om advies bij de uitwerking van deze aandachtspunten!

Bebouwing buiten de bebouwde kom

Solitaire bebouwing die buiten de bebouwde kom ligt (zoals woningen, opstallen en glastuinbouw), volgt de norm van het omringende landgebruik. Deze functies vragen echter een hoger beschermingsniveau dan het omringende landelijk gebied. Delfland gaat er vanuit, dat bij herontwikkeling deze functies daadwerkelijk hoger binnen het plangebied geplaatst worden om zelf voldoende bescherming tegen wateroverlast te kunnen bieden.

Sportvelden en openbaar groen

Conform de provinciale verordening heeft 'overig gebied', zoals openbaar groen en sportvelden binnen de bebouwde kom, een beschermingsniveau van eens in de 10 jaar. Dit betekent, dat deze gebieden vaker dan bebouwd gebied kunnen en mogen onderlopen en derhalve een waterbergende functie hebben ook voor de hoofdfunctie van het gebied. Bij functiewijziging van het 'overige gebied' binnen de bebouwde kom betekent dit daarom, dat naast compensatie van verharding en dempen en graven ook compensatie moet plaatsvinden van het volume water, dat in de huidige situatie in pieksituaties van eens in de 100 jaar kan worden geborgen. Voor het gebied buiten de bebouwde kom geldt geen 'overig' en geldt de norm van het omringende grondgebruik.

Infrastructuur

Voor hoofdinfrastructuur buiten de bebouwde kom geldt een beschermingsniveau van eens in de 100 jaar (Zuid-Hollandse Omgevingsverordening). Verder geldt, dat voor belangrijke verbindings- en ontsluitingswegen, zowel binnen als buiten de bebouwde kom, eveneens een beschermingsniveau van eens in de 100 jaar wordt aangehouden. Alleen voor secundaire of lagere orde wegen buiten de bebouwde kom geldt het beschermingsniveau van het omliggende grondgebruik. Wegen moeten op voldoende hoogte worden aangelegd om te zorgen dat het vereiste beschermingsniveau wordt gehaald. Tegelijkertijd is het wenselijk om secundaire wegen binnen de bebouwde kom lager aan te leggen dan bebouwing zodat tijdelijk vasthouden van water op straat, zonder schade aan bebouwing, mogelijk is.

Overige aspecten voorkomen van wateroverlast

Delfland is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de oppervlaktewateren in het beheergebied van het hoogheemraadschap. Oppervlaktewateren zijn watergangen en waterpartijen inclusief waterbodems, taluds en werken (zoals duikers, sluizen, stuwen en gemalen), die een functie hebben voor het watersysteem. Delfland hanteert in aanvulling op het hiervoor gestelde de volgende beoordelingscriteria bij het adviseren over plannen voor de fysieke leefomgeving:

- Delfland gaat er van uit, dat maatregelen uit de waterplannen, waar overeenstemming over is, ruimtelijk mogelijk worden gemaakt in de plannen voor de fysieke leefomgeving.
- Waterbergingslocaties waar overeenstemming over is, worden meegenomen in de planvorming.
- Het aanwezige primaire watersysteem, de kunstwerken (stuwen, dammen) en de gemalen zijn als functie benoemd en op de kaart weergegeven. Bij aanpassingen aan de bestaande waterstructuur en peilen is er overeenstemming met de waterbeheerder.
- Bestaande en nog te realiseren vasthoud-/bergingsvoorzieningen zijn geborgd via de regels op de kaart in het omgevingsplan bijv. wadi's, infiltratiebermen, verlaagde groenstroken, specifieke technische voorzieningen). Hiervoor adviseert Delfland in het omgevingsplan of bopa een voorwaardelijke verplichting in de planregels of voorschrift in de omgevingsvergunning op te nemen, waarin aanleg en instandhouding van de alternatieve voorziening voorwaardelijk wordt gesteld voor uitvoering van het plan voor de fysieke leefomgeving.
- Voor dempen, graven en aanpassen van waterlopen is los van de procedure voor het wegen van het waterbelang een geldende omgevingsvergunning voor een wateractiviteit vereist. Het eventueel te dempen water moet in hetzelfde peilgebied worden gecompenseerd.
- Voor alle werkzaamheden, (bouw)werken en beplanting in wateren, in beschermingszones en onderhoudsstroken is een geldende omgevingsvergunning voor een wateractiviteit vereist.
- Voor grootschalige infrastructuur en functies glastuinbouw en bedrijventerrein is voor toename van verharding eveneens een geldende omgevingsvergunning voor een wateractiviteit vereist. Indien over compensatie van verharding in de weging van het waterbelang al afspraken zijn gemaakt, worden deze in de omgevingsvergunning voor wateractiviteit opgenomen.
- Delfland verlaagt waterpeilen in principe niet voor een nieuwe ontwikkeling. Verondersteld wordt, dat de ontwikkeling zelf zorgt voor voldoende drooglegging. Als het (toch) noodzakelijk is de peilen aan te passen, moet hiervoor een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit worden aangevraagd en moet eventueel (alleen bij grootschalige planontwikkelingen) een peilbesluitprocedure worden gevolgd.

Uitgangspunten waterparagraaf

In de waterparagraaf moet, voor zover relevant, worden ingegaan op:

- een globale beschrijving van het watersysteem;
- een beschrijving van huidig en toekomstig landgebruik, verhard oppervlak dat in het plan mogelijk wordt gemaakt en vereiste beschermingsniveau (conform provinciale normen voor wateroverlast);
- effecten van het plan voor de waterstructuur, de beschikbare en benodigde waterberging en het peilbeheer;
- de waterstaatkundige werken (zoals gemalen, uitstroomleidingen, watertransportleidingen);
- zo nodig de te nemen compenserende/ mitigerende maatregelen.

B1.2.2 Thema: Grondwater en voorkomen (zoet)watertekort

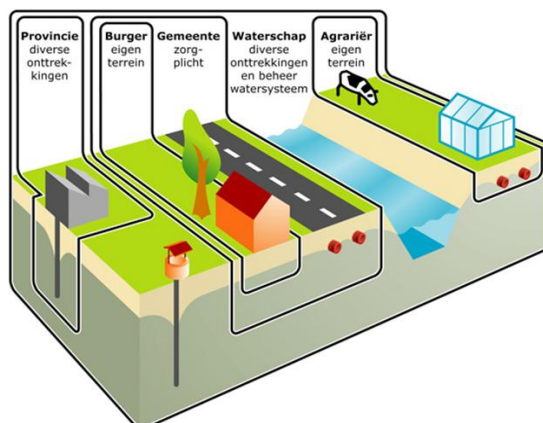
Taken Delfland en relevantie voor de fysieke leefomgeving

Grondwater

Grondwaterbeheer is integraal onderdeel van waterbeheer. De Omgevingswet is de basis voor het waterbeheer. In onderstaande figuur is de verdeling van verantwoordelijkheden voor grondwaterbeheer weergegeven.

Particulieren

De eigenaar van een pand of perceel is in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor zijn eigendom en voor de staat ervan. Dat geldt ook voor het grondwater onder dat perceel. Als een grondeigenaar grondwaterproblemen heeft, komen eventuele bouwtechnische en civieltechnische oplossingen dan ook voor zijn rekening. Hierbij valt te denken aan het waterdicht maken van de vloer, het opvullen van de kruipruimte, het vervangen van de fundering of de aanleg van drainage.

Gemeenten

De zorgplicht voor grondwater, hemelwater en voor de inzameling van stedelijk afvalwater ligt bij gemeenten. In het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) geeft de gemeente aan, hoe zij invulling geeft aan deze zorgplichten. De zorgplicht is van toepassing op het openbaar gemeentelijke gebied. Gemeenten treffen zo nodig en indien doelmatig maatregelen in de openbare ruimte en in principe niet op particulier terrein. Gemeenten moeten zich inspannen om grondwaterknelpunten te voorkomen of te beperken.

Gemeenten zijn bevoegd gezag voor het wijzigen van het omgevingsplan. Ook zijn gemeenten verantwoordelijk voor een goed werkende riolering en adequaat bouw- en woningtoezicht. De gemeenten zijn daarnaast verantwoordelijk voor gesloten bodem-energiesystemen, grondwaterverontreiniging en bodemlozingen tot 15 meter beneden maaiveld. Middels het waterloket zijn de gemeenten aanspreekpunt voor particulieren met vragen of klachten over grondwater.

Waterschappen

Het waterschap is de beheerder van het gehele watersysteem, dat bestaat uit zowel oppervlaktewater als grondwater. Beheerder zijn betekent niet, dat het waterschap verantwoordelijk is voor alles, wat er met het grondwater gebeurt, of dat het waterschap alle grondwaterproblemen moet oplossen. Het waterschap is verantwoordelijk voor het reguleren van grondwateronttrekkingen en bijbehorende infiltraties, voor zover die niet onder de rijks bevoegdheid of provinciale bevoegdheid vallen. Bij de beoordeling van deze activiteiten moeten waterschappen ook rekening houden met de gevolgen voor de grondwaterkwaliteit. Als watersysteembeheerder moeten waterschappen zich namelijk, net als de gemeente en provincie, inzetten (binnen eigen bevoegdheden) om de grondwaterkwaliteit te beschermen. De provincie blijft onder de Omgevingswet eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van het grondwater.

Het waterschap stelt in het peilbesluit een oppervlaktewaterpeil vast. Bij de afweging van het peil worden alle belangen, waaronder die gerelateerd aan het grondwater, meegenomen. Ook geeft het waterschap advies over de werking en inrichting van het watersysteem bij plannen van derden (plannen voor de fysieke leefomgeving en rioleringsplannen).

Provincie

De provincie is verantwoordelijk voor de algemene kaders (waarbinnen waterschappen en gemeenten moeten werken) en voor de kwaliteit van het grondwater. De strategische kaders voor (grond)waterbeheer zijn in Zuid-Holland vastgelegd in de Omgevingsvisie Zuid-Holland en de provinciale omgevingsverordening. Ook is de provincie bevoegd gezag voor regionale ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving.

In een aantal gevallen gaan gedeputeerde staten over het verstrekken en het handhaven van omgevingsvergunningen voor de wateronttrekkingsactiviteit. Dit is het geval bij:

1. wateronttrekkingsactiviteiten voor de openbare drinkwatervoorziening;
2. wateronttrekkingsactiviteiten voor industriële toepassingen van meer dan 150.000 kubieke meter water per jaar;
3. milieubelastende activiteiten betreffende het onttrekken van grondwater ten behoeve van het aanleggen van bodemenergiesystemen.

Rijk

Het Rijk stelt het nationaal strategisch waterbeleid op. Daarnaast is het Rijk de beheerder van de rijkswateren.

(Zoet)watertekort

Delfland heeft de zorg voor voldoende oppervlaktewater van een voldoende kwaliteit. De sturing op het gebied van watertekort bestaat uit de aanvoer van water, in eerste instantie vanuit het Brielse Meer en aanvullend vanuit Rijnland of via de Kleinschalige Wateraanvoer-voorzieningen. Vanuit de boezem wordt water ingelaten naar polders. Het aangevoerde water dient voor het binnen kleine marges handhaven van de oppervlaktewaterpeilen, voor verversing en voor watergebruikers. In droge perioden is het beperken van verzilting een belangrijk aspect.

Beschikbare informatie Delfland

Hieronder is het voor Delfland belangrijkste beleid ten aanzien van grondwater en (zoet)watervoorziening weergegeven.

- [Beleidsnota grondwater](#);
- [Beleidsregel grondwateronttrekking en infiltraties](#);
- [Visie op de watervoorziening](#);
- [Beleidsnota beperken en voorkomen wateroverlast](#);
- [Waterschapsverordening](#).

Beleid en criteria

In deze paragraaf worden het beleid en de criteria die Delfland hanteert voor het thema grondwater en (zoet)watertekort toegelicht.

Grondwater

Grondwaterbeheer is bij uitstek een onderwerp, dat vraagt om goede samenwerking. Grondwater trekt zich niets aan van grenzen van eigendom of beheer. Voor een individuele partij is het lastig en soms onmogelijk, om zelfstandig effectieve maatregelen te nemen. Zo kunnen grondwaterknelpunten vaak niet opgelost worden door ingrepen in het oppervlaktewater. En ingrepen die een oplossing bieden voor de korte termijn, kunnen leiden tot problemen in de toekomst, zeker als er alleen aan symptoombestrijding gedaan wordt. Delfland wil daarom graag inzetten op een goede samenwerking met provincie, gemeente en particulieren.

Delfland streeft naar een duurzaam beheerd (grondwater)systeem, gericht op de omgeving en met verstand van zaken. Dit betekent dat:

- Delfland de kwalitatieve en kwantitatieve toestand van het grondwaterlichaam in stand houdt, inclusief de aanwezige strategische voorraad zoet grondwater.
- Delfland integrale en kosteneffectieve oplossingen nastreeft.
- Delfland open en duidelijk is en gegevens en informatie voor iedereen beschikbaar stelt.
- Delfland de kennis over grondwater en de werking van het grondwatersysteem verbreedt en verdiept.

Op grond van deze beleidsdoelen adviseert Delfland bij plannen van derden, om structurele negatieve effecten op het grondwatersysteem te voorkomen, beperken of indien nodig te compenseren, en om te streven naar doelmatige oplossingen:

- Grondwateroverlast en onderlast als gevolg van te hoge of te lage grondwaterstanden worden waar mogelijk voorkomen en anders zo veel mogelijk beperkt.
- Naast het voorkomen van (nieuwe) knelpunten betreft Delfland nadrukkelijk de mogelijkheden om de potenties van het grondwatersysteem te benutten.
- Potentiële knelpunten en hoge beheerkosten moeten worden voorkomen:
 - Kies voor een passende drooglegging en ontwateringsdiepte en stem deze af op de bodemgesteldheid, met name in gebieden die gevoelig zijn voor bodemdaling.
 - Voer schoon regenwater niet af naar de zuivering maar houd het vast, hergebruik het en/of infiltreer het in de ondergrond.
 - Stem in gebieden met een hoog opbarstrisico de inrichting af op de grondwatersituatie (bijvoorbeeld geen kelders en kruipruimte toepassen).
 - Voorkom en beperk de afvoer van grondwater via (vrij verval)drainage door in het ontwerp en bij de inrichting van een gebied rekening te houden met de huidige grondwatersituatie.

Om zorg te dragen voor een duurzaam beheerd grondwatersysteem, stelt Delfland daarnaast, als bevoegd gezag, in zijn regels en beleidsregels voor het onttrekken en infiltreren de volgende eisen:

- Grondwateronttrekkingen en –infiltraties mogen geen negatieve effecten hebben op het grondwatersysteem, de grondgebruikfuncties of andere systemen, die van de bodem en/of het grondwater afhankelijk zijn.
- De initiatiefnemer streeft naar het beperken van de onttrekkingshoeveelheid en waar mogelijk het nemen van waterbesparende maatregelen.
- Compensatie-eis: zoet grondwater dat onttrokken wordt, moet geretourneerd of aangevuld worden.
- Delfland stelt bij het afgeven van vergunningen voor permanente onttrekkingen voorwaarden voor beëindiging of vermindering van de onttrekking.
- Om verontreiniging van grondwater te voorkomen, worden eisen aan infiltratiewater gesteld. Er worden ook eisen gesteld aan onttrekkingen en infiltraties in de nabijheid van grondwaterverontreinigingen.
- In milieubeschermingsgebieden worden in principe geen vergunningen verleend voor permanente onttrekkingen.

(Zoet)watertekort

Voor Delfland is de zorg voor voldoende water van een voldoende kwaliteit van groot belang. Delfland zet zich, binnen de grenzen die het watersysteem daaraan stelt, middels een (kosten)effectieve, op de gebruikers afgestelde watervoorziening in om de nadelige gevolgen van incidentele en structurele watertekorten zo beperkt mogelijk te houden. Het in te laten water wordt gebruikt voor peilhandhaving, doorspoeling en verversing en watervoorziening van het aanwezige grondgebruik en teelten.

Algemeen beleid watertekort (NBW)

In het NBW is afgesproken dat bij maatregelen ten behoeve van wateroverlast en de KRW, watertekort als opgave waar mogelijk ten minste niet verergert. Ook is afgesproken dat partijen zich zo veel mogelijk inspannen dat het watersysteem minder kwetsbaar wordt voor watertekortsituaties. Voor watertekort is geen norm afgesproken, maar wordt de landelijke verdringingsreeks gehanteerd, is er een werkwijzer watertekort en zijn er droogtestudies over mogelijk jaarlijks optredende watertekorten waar de watergebruiker op kan anticiperen.

Bij (dreigend) watertekort hanteren waterbeheerders de verdringingsreeks voor de verdeling van het beschikbare zoetwater. Deze reeks geeft de rangorde van maatschappelijke behoeften aan, die bij de verdeling van het beschikbare water in acht wordt genomen. Bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving moet aandacht besteed worden aan het

voorkomen van mogelijk optredende watertekortsituaties. Bij aanpassingen in het watersysteem gelden er minimale aanvoernormen. Daarnaast wordt getracht om, ten aanzien van de zoetwatervraag van de ontwikkeling, te besparen op de aanvoer van water van buiten het gebied. Delfland houdt voor de capaciteit van het wateraanvoersysteem een gemiddelde aanvoernorm aan van:

- 5 mm /dag voor glastuinbouw;
- 6 mm /dag voor open water;
- 2,7 mm /dag voor grasland, akkerbouw en stedelijk gebied.

Delfland heeft bij droogte wat betreft oppervlaktewater momenteel vooral te maken met een waterkwaliteitsprobleem. De richtwaarden voor chloride voor de agrarische functies worden niet altijd behaald. Delfland heeft een inspanningsverplichting. In deze sector wordt dan ook geadviseerd de zelfvoorzienendheid te vergroten door bijvoorbeeld de aanleg van voorraadbewaring (vergroten gietwateropslag). Als minimum gelden de eisen uit het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) minimaal 500 m³ per ha teeltoppervlak.

Autonome ontwikkelingen als de zeespiegelstijging, maaiveldafval, verzilting van het grondwater en klimaatontwikkelingen zorgen ervoor dat de droogteproblematiek in de toekomst verder zal toenemen. De watervraag neemt hierdoor toe en het belang van zelfvoorzienendheid wordt daardoor steeds groter.

Aanvullend op datgene hierboven is beschreven zijn de volgende punten relevant ten aanzien van grondwater en (zoet)watertekort:

Grondwater

Grondwateronttrekkingen en –infiltraties (inclusief de beëindiging daarvan) mogen geen negatieve effecten hebben op het grondwatersysteem, de grondgebruikfuncties of andere systemen die (mede)afhankelijk zijn van de bodem en/of het grondwater.

Door de initiatiefnemer wordt ernaar gestreefd om de onttrekkingshoeveelheid te beperken en waar mogelijk waterbesparende maatregelen te nemen.

Als het onttrokken grondwater uit de strategische zoete voorraad komt, moet het zoete grondwater geretourneerd of aangevuld worden (compensatie eis).

Verontreiniging van grondwater moet worden voorkomen.

Functies mogen geen versnippering van het (grond)watersysteem met zich meebrengen.

Door het verhard oppervlak te beperken, kan de infiltratie van hemelwater verbeteren, en daarmee de grondwateraanvulling.

Watertekort

Door aandacht te besteden aan (regionale) seizoensberging kan de aanvoer van water uit andere gebieden beperkt worden.

Bij nieuwe glastuinbouwgebieden nagaan of het mogelijk is om in te zetten op een zo groot mogelijke (in ieder geval de wettelijk vereiste) zelfvoorzienendheid en daarmee het zorgen voor vermindering van de afhankelijkheid van oppervlaktewater voor de gietwatervoorziening. Indien maatregelen voor het tegengaan van wateroverlast worden genomen, deze ook toetsen op de robuustheid voor watertekortsituaties. Extra waterbergingen, die worden aangelegd om wateroverlast te voorkomen zodanig aanleggen dat deze in droge perioden weinig water vragen (dus een droge berging).

Uitgangspunten waterparagraaf

In de waterparagraaf moet, voor zover relevant, worden ingegaan op:

- geschiktheid van het gebied voor het plan voor de fysieke leefomgeving/de functie(s) met betrekking tot grondwatersituatie en bodem;
- effecten van het plan op het lokale grondwatersysteem/bodem;
- effecten van ontwikkelingen op watertekortsituaties;
- eventueel benodigde maatregelen om de locatie geschikt te maken voor de beoogde functie(s) wat betreft ondergrond;
- mogelijke maatregelen ten behoeve van de zelfvoorzienendheid.

B1.2.3 Thema: Onderhoud en bagger

Taken Delfland en relevantie voor de fysieke leefomgeving

Delfland is verantwoordelijk voor het onderhoud van het primaire watersysteem en de waterkeringen. Dit betekent dat deze toegankelijk moeten zijn voor onderhoud. Ook houdt Delfland ruimte die eventueel nodig is voor dijk- of kadeverzwaring, vrij van andere, conflicterende functies. Zogenaamd 'buitengewoon' onderhoud, dat wil zeggen het baggeren van watergangen en het ophogen van waterkeringen om de watergangen op diepte te houden respectievelijk om de kades op hoogte te brengen, gebeurt onder verantwoordelijkheid van Delfland.

Voor het noodzakelijke beheer en onderhoud van het watersysteem is ruimte nodig in de vorm van onderhoudsstroken. Het primaire watersysteem, inclusief de onderhoudsstroken, zijn vastgelegd in de legger.

In het beheergebied bestaat formeel de ontvangstplicht voor baggerspecie. Deze houdt in dat eigenaren van oeverpercelen ruimte vrij houden voor onderhoudsspecie. In bestaand stedelijk gebied en in bestaande glastuinbouwlocaties ontbreekt hiervoor vaak de fysieke ruimte. In deze gevallen wordt de specie afgevoerd naar een rijpingsdepot dat de gemeente aanwijst.

Delfland reguleert in zijn beheergebied het onderhoudsbaggeren door middel van een achtjarige baggercyclus, het zogenoemde baggervakkensysteem. Zij die een baggerverplichting hebben, moeten die plicht synchroon met het systeem vervullen. Delfland is verdeeld in 265 van deze vakken, van elk gemiddeld 1,5 vierkante kilometer in oppervlakte. Elk vak is in een bepaald baggerseizoen (dat is een winterseizoen) aan de beurt. In dat seizoen worden alle in dat vak gelegen watergangen gebaggerd, voor zover zij zijn verondiept. In principe is acht jaar later de eerstvolgende controlebeurt om gebaggerd te worden. Delfland baggert zelf de boezemkanalen (ook aangeduid als de primaire boezemwateren), veruit de meeste secundaire boezemwatergangen, alle primaire watergangen in polders en alle dijksloten. De resterende watergangen (met status overige polderwateren) vallen onder de onderhoudsplicht van de zogenaamde aangelanden, de eigenaren van oeverpercelen.

Beschikbare informatie Delfland

Hieronder staat aangegeven welke informatie bij Delfland beschikbaar is over het thema onderhoud en bagger. Via de site van Delfland is digitaal kaartmateriaal beschikbaar.

Algemeen

- [6de Waterbeheerprogramma 2022-2027](#);
- [Waterschapsverordening](#);
- [Legger](#).

Specifiek voor plangebied

- Locatie baggerdepots (al dan niet aangewezen door de gemeente);
- Kaart natuurvriendelijke oevers in onderhoud bij Delfland.

Criteria

In deze paragraaf leest u welke criteria worden gehanteerd voor het thema onderhoud en bagger.

Locatie

Houd bij een nieuw plan voor de fysieke leefomgeving vooraf rekening met de eisen voor onderhoud van watergangen, natuurvriendelijke oevers en waterkeringen.

In de planvorming moet rekening gehouden worden met de bereikbaarheid van watergangen en natte ecologische zones (natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen) ten behoeve van onderhoud. Ook 'peilregulerende kunstwerken' in primaire watergangen, zoals stuwen, moeten te allen tijde bereikbaar zijn. Onderhoudsstroken moeten vanaf de openbare weg toegankelijk zijn voor onderhoudsvoertuigen.

Bij de aanleg van tuinen direct aan het water moet worden nagedacht, over hoe de watergang wordt onderhouden en door wie. Is de watergang bijvoorbeeld bereikbaar vanaf de andere oever, kan er varend onderhoud plaatsvinden of doen de bewoners het onderhoud vanaf hun eigen perceel?

Als er eventueel sprake is van 'varend' onderhoud van watergangen, natuurvriendelijke oevers en waterkeringen zijn de dimensionering van het doorstromingsprofiel en van de kunstwerken (doorvaarthoogte, overspanning van bruggen et cetera) aan specifieke ontwerpisen gebonden. Dit is zeker het geval bij een breedte van meer dan tien meter (gemeten op de waterlijn). Dit kan het overige ruimtegebruik beïnvloeden. Bij varend onderhoud moet er ruimte zijn om een maaiboot te water te laten. Bij varend onderhoud moet de watergang ten minste 1,00 meter diep zijn en 3,50 meter breed.

Houd voor onderhoudsdoeleinden langs primaire watergangen aan weerszijde een onderhoudsstrook (4 meter) vrij van bebouwing en obstakels. Is de primaire watergang 5 meter of smaller, dan kunt u in veel gevallen volstaan met een strook aan één zijde. Wanneer dit niet of moeilijk realiseerbaar is, overleg dan met Delfland over alternatieven. Voor natuurvriendelijke oevers langs watergangen, bijvoorbeeld in verband met de Kaderrichtlijn Water, is ruimte nodig om onderhoud te plegen. Hierbij geldt hetzelfde als voor primaire watergangen: houd rekening met een onderhoudsstrook van minimaal 4 meter (vanaf de waterlijn). Bij watergangen smaller dan 5 meter is een enkelzijdige onderhoudsstrook voldoende. Bij watergangen breder dan 5 meter is aan beide zijden van de oever een onderhoudsstrook nodig. Bij watergangen breder dan 10 meter gelden diverse eisen, opgenomen het Beheerplan natuurvriendelijke oevers (2011).

Houd voor onderhoudsdoeleinden langs de waterkeringen rekening met de onderhoudsstrook van circa 3 meter, de waterkering dient bereikbaar te zijn over land. Wanneer dit niet of moeilijk realiseerbaar is, overleg dan met Delfland over alternatieven.

Maak bij de uitgifte van particuliere percelen langs watergangen en/of waterkeringen afspraken over het onderhoud.

Bij plannen die voorzien in een functieverandering moeten gebieden zoveel mogelijk zelf voorzien in hun behoefte aan rijpingsdepots³. Daarom is het noodzakelijk dat elke gemeente, al dan niet in samenwerking met Delfland, op het eigen grondgebied één of meerdere locaties aanwijst en exploiteert voor de rijping van specie. De totale capaciteit van dergelijke voorzieningen moet gelijk zijn aan de totale productie van herbruikbare specie die niet op de kant is af te zetten in de wateren waar de gemeente, Delfland en particulieren baggerplicht hebben. In waterplannen kunnen ook afspraken worden gemaakt over locaties voor de rijping van specie.

Uitwerking

Richtlijnen voor dagelijks en buitengewoon onderhoud van primaire watergangen en peilregulerende werken

Het onderhoud van primaire watergangen is opgedeeld in kroos- (dagelijks onderhoud) en baggerwerkzaamheden. Beide soorten werkzaamheden worden weer onderverdeeld naar de wijze van onderhoud: handmatig onderhoud, machinaal onderhoud vanaf de kanten (éénzijdig dan wel tweezijdig) en varend onderhoud (machinaal). Aan iedere onderhoudsmethode stelt Delfland bepaalde eisen en randvoorwaarden. Hieraan moet worden voldaan om de methode te kunnen uitvoeren.

De voorkeur van Delfland gaat uit naar machinaal onderhoud vanaf de kanten. Als dit niet mogelijk is, dan pas kiest Delfland voor varend onderhoud. Hieraan zijn echter hoge kosten verbonden, daarom is het niet wenselijk.

³* Elke gemeente wordt geacht zelf voldoende depotcapaciteit in rijpingsdepots beschikbaar te stellen voor de onderhoudsbagger-specie (van alle baggerplichtige watergangen) uit het eigen gebied voor zover de specie van voldoende milieuhygiënische kwaliteit is om te worden toegepast in grondvragende werken (verspreidbare baggerspecie). De normering kan aan veranderingen onderhevig zijn, maar de hier genoemde algemene omschrijving blijft richtinggevend.

Incidenteel kan handmatig onderhoud worden verricht. Dit kan echter alleen bij het dagelijks onderhoud: handmatig baggeren gebeurt niet. Het handmatig onderhoud bij krooswerk beperkt Delfland tot een minimum. Uitzonderingen worden gemaakt voor bijvoorbeeld delen van gerende watergangen en moeilijk bereikbare (aansluitingen van) bruggen en duikers. De voorkeur van Delfland gaat dus uit naar machinaal onderhoud vanaf de kanten, zowel om uitvoeringstechnische als financiële redenen.

De onderhoudssituatie kan door ingrepen in het watersysteem wijzigen, door aanleg van water of herstructurering in het gebied. Ook het bouwen in de onderhoudstrook langs een watergang kan de onderhoudskosten verhogen. In het watertoetsoverleg en bij de vergunningverlening wordt daarom getoetst op onderhoudbaarheid, om te voorkomen dat onderhoudskosten onevenredig stijgen en daarmee de collectieve lasten.

Peilregulerende werken moeten altijd bereikbaar en toegankelijk zijn en blijven. Nieuwe peilregulerende werken dienen zo gunstig mogelijk gesitueerd te worden, rekening houdend met bereikbaarheid, toegankelijkheid, veiligheid, energievoorziening en communicatielijnen.

Onderhoudsstroken

Onderhoud vanaf de kant heeft de voorkeur van Delfland, zowel uitvoeringstechnisch als financieel. Onderhoudsstroken zijn noodzakelijk voor onderhoudsmateriaal en werkruimte, en er kan bagger op de onderhoudsstroken gezet worden. In de waterschapsverordening is per type watergang (inclusief natuurvriendelijke oevers) aangegeven aan welke zijde (of tweezijdig) een onderhoudstrook aanwezig moet zijn en met welke breedte.

Bij nieuwe projecten moet de onderhoudstrook worden aangelegd als een doorgaand berijdbaar onderhoudspad, vrij van obstakels en bebouwing, dat vanaf de openbare weg bereikbaar is. Bij nieuw aan te leggen watergangen moet voor voldoende ruimte op de oevers worden gezorgd om de baggerspecie te kunnen bergen (minimaal 4 meter).

Delfland stelt de volgende eisen aan het traject dat varend onderhouden wordt:

- lengte traject: ten minste 500 meter;
- minimale breedte watergang: 3,50 meter (gemeten op de waterlijn);
- minimale diepte watergang: 1 meter.

Opstelplaats voor varend onderhoud

Met de aanleg van een opstelplaats kan het varend materiaal te water worden gelaten en kan vrijgekomen (plantaardig)materiaal of bagger uit het water worden gevist en afgevoerd. Deze opstelplaats moet goed bereikbaar zijn vanaf de openbare weg. Als de openbare weg direct langs een watergang ligt, dan is een opstelplaats niet nodig. In dat geval kan vanaf deze weg worden gewerkt.

De minimale afmetingen en wijze van aanleggen van opstelplaatsen staan beschreven in de waterschapsverordening.

Als baggerspecie moet worden afgevoerd, zorg dan voor een opstelplaats waar de baggerspecie kan worden overgeladen van bijvoorbeeld een beunship in een vrachtauto.

Bruggen in kader van varend onderhoud

In een traject dat voor varend onderhoud is aangewezen, mogen geen dammen worden aangelegd. Om beide oevers te verbinden, moeten bruggen worden gebouwd. Bij varend onderhoud stelt Delfland verschillende eisen aan bruggen over primaire watergangen. Voor vaarwegen gelden andere eisen, die worden opgelegd door de provincie.

De minimale afmetingen van de bruggen staan vermeld in de waterschapsverordening.

Richtlijnen voor dagelijks en buitengewoon onderhoud van waterkeringen

Delfland heeft verschillende waterkeringen in haar gebied namelijk;

- primaire keringen (Delflandsedijk en Zeewering);
- regionale keringen (boezemkade en Maasdijk);
- overige keringen (polderkade, BWO en landscheidingen).

Primaire keringen

Primaire waterkeringen zijn waterkeringen die het land beschermen tegen zee- en rivierwater. De zeewering met de duinen is primair waterkering, maar daarnaast is het ook Natura 2000-gebied (Europees netwerk van beschermde natuurgebieden). Hierdoor hebben de duinen een zwaardere bescherming dan alleen zeewering. Bij het opstellen van plannen dient dan ook rekening te worden gehouden met de opgaven die zijn vermeld in het beheerplan Natura 2000 voor Solleveld & Kapittelduinen en Wapendal & Westduinpark. Voor de Delflandsedijk geldt dat Delfland verantwoordelijk is voor buitengewoon en (gedeeltelijk) dagelijks onderhoud.

Regionale keringen

De regionale keringen zijn de keringen die liggen langs de wateren die het water waarop de polders het overtollige water lozen en bij droogte het benodigde water inlaten. De kades liggen langs de boezem en langs de binnenboezem van Nootdorp. Delfland is verantwoordelijk voor al het buitengewoon onderhoud aan de boezemkeringen. Hiervoor dient de kade vrij te zijn van objecten die het onderhoud bemoeilijken, de zogenaamde niet waterkerende elementen. Daarnaast geldt vanuit de waterschapsverordening dat er geen bomen op de kade aanwezig zijn.

De Maasdijk is een bijzondere regionale waterkering. De dijk heeft zijn status van primaire kering verloren bij het realiseren van de Delflandse dijk. De dijk fungeert nu als extra kering ten behoeve van compartimenteren van het gebied. Voor een groot gedeelte van de Maasdijk geldt dat er een weg op ligt, dit betekent dat bij vervangen van de weg er gekeken moet worden of de dijk nog voldoet aan de leggerhoogte. Wanneer dit niet het geval is dient deze op hoogte te worden gebracht.

Overige keringen.

Overige keringen zijn de polderkeringen, landscheidingen en peilscheidingen. De keringen maken peilverschillen mogelijk en compartimenteren het gebied. De keringen zijn opgenomen in de legger. Het dagelijks onderhoud is voor de eigenaar waarop door middel van het uitoefenen van de Schouw op wordt toegezien. Het buitengewoon onderhoud is voor Delfland.

Onderhoud keringen

Het onderhoud van waterkeringen is opgedeeld in maaien (dagelijks onderhoud) en op leggerhoogte brengen van de waterkering en aanbrengen van beschoeiing (buitengewoon onderhoud). Beide soorten werkzaamheden worden weer onderverdeeld naar de wijze van onderhoud: machinaal onderhoud vanaf landzijde en varend onderhoud vanaf de waterzijde. Aan iedere onderhoudsmethode stelt Delfland bepaalde eisen en randvoorwaarden. Bij planvorming in de fysieke leefomgeving zal men rekening moeten houden met de wijze van onderhoud en de daarmee gepaarde ruimtelijke consequenties.

De voorkeur van Delfland gaat uit naar machinaal onderhoud vanaf de landzijde. Als dit niet mogelijk is, dan kiest Delfland voor varend onderhoud.

Delfland hanteert voor varend onderhoud van waterkeringen dezelfde richtlijnen als voor onderhoud watergangen (zie hiervoor onder 'Opstelplaats voor varend onderhoud' en 'Bruggen in kader van varend onderhoud').

Incidenteel kan handmatig onderhoud worden verricht. Dit kan echter alleen bij het dagelijks onderhoud. Het handmatig onderhoud bij maaiwerkwerk beperkt Delfland tot een minimum. Uitzonderingen worden gemaakt voor bijvoorbeeld moeilijk bereikbare (aansluitingen van) bruggen en andere objecten op de waterkering. De voorkeur van Delfland gaat dus uit naar machinaal onderhoud vanaf de landzijde, zowel om uitvoeringstechnische als financiële redenen.

De onderhoudssituatie kan door ingrepen in de ligging van de waterkering of soort waterkering (damwand, keermuur) wijzigen. Ook het bouwen in de onderhoudstrook langs een waterkering kan de onderhoudskosten verhogen. In de procedure voor de weging van het waterbelang en bij de vergunningverlening wordt daarom getoetst op onderhoudbaarheid, om te voorkomen dat onderhoudskosten onevenredig stijgen en daarmee de collectieve lasten.

Onderhoudsstroken

Onderhoud vanaf de kant heeft de voorkeur van Delfland, zowel uitvoeringstechnisch als financieel. Onderhoudsstroken zijn noodzakelijk voor onderhoudsmateriaal en werkruimte.

Bij nieuwe projecten moet de onderhoudstrook worden aangelegd als een doorgaand berijdbaar onderhoudspad, vrij van obstakels en bebouwing, dat vanaf de openbare weg bereikbaar is.

Uitgangspunten waterparagraaf

In de waterparagraaf moet, voor zover relevant, worden ingegaan op:

- op welke wijze rekening is gehouden met (indien van toepassing) onderhoud van primaire watergangen, natuurvriendelijke oevers - in beheer bij Delfland - en waterkeringen;
- de wijze waarop voorzien wordt in de baggerverwerking in het (plan)gebied.

B1.3 'Schoon water'

B1.3.1 Thema: Watersysteemkwaliteit en ecologie

Taken Delfland en relevantie voor de fysieke leefomgeving

Delfland is verantwoordelijk voor het waterbeheer in zijn beheergebied. Waterkwaliteitsbeheer is een integraal onderdeel van watersysteembeheer en één van de vier kerntaken van het Hoogheemraadschap. Dit betekent dat Delfland zijn beheer richt op een goede chemische en ecologische watersysteemkwaliteit.

Met de komst van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn planten en dieren (ecologie) centraler komen te staan in het Europese en nationale waterkwaliteitsbeheer en dus ook in Delfland. De chemische kwaliteit van het oppervlaktewater is een belangrijke randvoorwaarde voor een goede ecologische toestand van het oppervlaktewater.

Meer aandacht voor ecologie vraagt binnen het beheergebied van Delfland een andere inrichting en beheer van het watersysteem. Voor inrichtingsmaatregelen als natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen is vaak extra fysieke ruimte nodig. Dit kan een ruimteclaim met zich meebrengen voor de ruimtelijke inrichting in het beheergebied van Delfland.

De chemische en ecologische kwaliteit van de oppervlaktewateren, en daarmee de kwaliteit van de leefomgeving, is momenteel niet op orde:

- Het water is in veel gevallen voedselrijk en bevat op een aantal plaatsen te veel zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen, en andere verontreinigingen.
- Een aantal zwemlocaties kampt, als gevolg van de voedselrijkdom van het water, met blauwalgenbloei.
- Het water is veelal onnatuurlijk ingericht.
- Het water kan niet overal voldoende worden beleefd door burgers.

Beschikbare informatie Delfland

Hieronder staat aangegeven welke informatie bij Delfland beschikbaar is over het thema watersysteemkwaliteit en ecologie. Via de site van Delfland is digitaal kaartmateriaal beschikbaar.

Algemeen

- [6de Waterbeheerprogramma 2022-2027](#);
- [Regionaal Waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027](#);
- Stroomgebiedbeheerplan Rijndelta 2022-2027;
- [KRW-programma Delfland 2022-2027](#);
- [Ecologische Netwerkvisie Delfland](#);
- [Watervisie](#);
- [Waternatuurkansenkaart](#);
- Europese zwemwaterrichtlijn (2006);
- Afwegingskader zwemwater (2021);
- [Waterschapsverordening](#);
- [Visie vismigratie](#);
- [Nota visbeleid](#);
- [Integrale nota Vis](#);
- [Integrale Legger Delfland](#);
- [Handreiking ruimtelijke planprocessen en waterkwaliteit](#);
- [Ecologische doelen overig water](#) (bijlage B KRW-nota);
- [Handreiking weging van het waterbelang voor waterkwaliteit. Klimaatverandering en waterkwaliteit \(STOWA\)](#);
- [Strategie microverontreinigingen](#);
- [Uitvoeringsstrategie Waterkwaliteit in overig water](#);
- [Beleidsnotitie Ecokleurenkoers Delfland](#);
- [Beleidsnota Exoten Delfland](#).

Specifiek voor plangebied

- Gemeentelijke waterplannen;
- [Waterkwaliteitskaart](#);
- [Rapportage van de waterkwaliteit](#);
- [Waterkwaliteitsgegevens \(dashboard waterkwaliteit\)](#).

Waterkwaliteit en Biodiversiteit

Delfland agendeert bij alle ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving en planvorming de waterkwaliteit en biodiversiteit, zodat deze kan verbeteren. Delfland streeft naar een goede waternatuur door het beschermen en verbeteren van de waterkwaliteit, via het remmen, tegengaan of terugdringen van afspoeling van schadelijke stoffen (vanuit bedrijven, door bouwmaterialen, etc.) en het ontwikkelen van voorwaarden (zoals habitat) voor het goed functioneren van waternatuur.

Handelingsrepertoire:

- Stimuleer de ontwikkeling van emissieloze kassen om de waterkwaliteit te verbeteren.
- Stimuleer de aanleg van natuurvriendelijke oevers voor o.a. natuurlijke zuivering van het oppervlaktewater.
- Reserveer ruimte voor de realisatie van nieuwe waternatuur.
- Zorg voor een aaneengesloten netwerk van natte ecologische zones (NEZ) en sluit daarmee aan op de droge natuurnetwerken, waardoor de blauwgroene netwerken worden uitgebreid.
- Verbeter de leefomstandigheden van het huidige ecosysteem door het bestrijden van exoten en het verminderen van lozingen.
- Stem gebruiksfuncties af op de hoogsthaalbare waterkwaliteit.
- Gebruik de [Handreiking voor stedelijke waterkwaliteit](#).

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

KRW uitgangspunten

Delfland streeft naar schoon, gezond en levend water voor een aantrekkelijke leefomgeving. Dit doet Delfland onder andere door het uitvoeren van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW geeft een Europees kader voor de bescherming van het oppervlaktewater.

De algemene doelen van de Kaderrichtlijn Water ten aanzien van oppervlaktewater zijn:

- het watersysteem voor verdere achteruitgang te behoeden en te beschermen;
- duurzaam gebruik van water te bevorderen;
- het bereiken van een verhoogde bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit.

Chemische en ecologische doelen

Voor het beschermen, behouden en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater moet worden voldaan aan de chemische en ecologische doelen.

De chemische KRW-doelen hebben betrekking op de normen voor 45 gevaarlijke en giftige stoffen ("prioritaire stoffen"), die zijn bepaald door de EU en gelden voor alle oppervlaktewateren.

De Kaderrichtlijn Water 2000/60/EG (Europese Gemeenschap) is in Nederland geïmplementeerd via de Waterwet. De normen uit Richtlijn 2013/39/EU (Europese unie) zijn in Nederland overgenomen in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009. Vanaf 1 januari 2024 gebeurt de Nederlandse implementatie via de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

De ecologische KRW-doelen bevatten normen voor:

- de gewenste (minimale) toestand van de biologische kwaliteitselementen: fytoplankton (algen), waterplanten (overige watervegetatie), macrofauna (met het blote oog zichtbare ongewervelde dieren, zoals slakken en libellen), vissen;
- een aantal biologie-ondersteunende parameters: fosfaat- en stikstofgehalte in het water, concentratie van zuurstof, chloride (zoutgehalte), zuurgraad, temperatuur, doorzicht, de concentratie van “overige relevante stoffen”;
- enkele chemische stoffen die niet op de EU-lijst prioritair stoffen staan (de “overige relevante stoffen”), bijvoorbeeld: koper, zink, ammonium, barium, kobalt en een aantal gewasbeschermingsmiddelen.

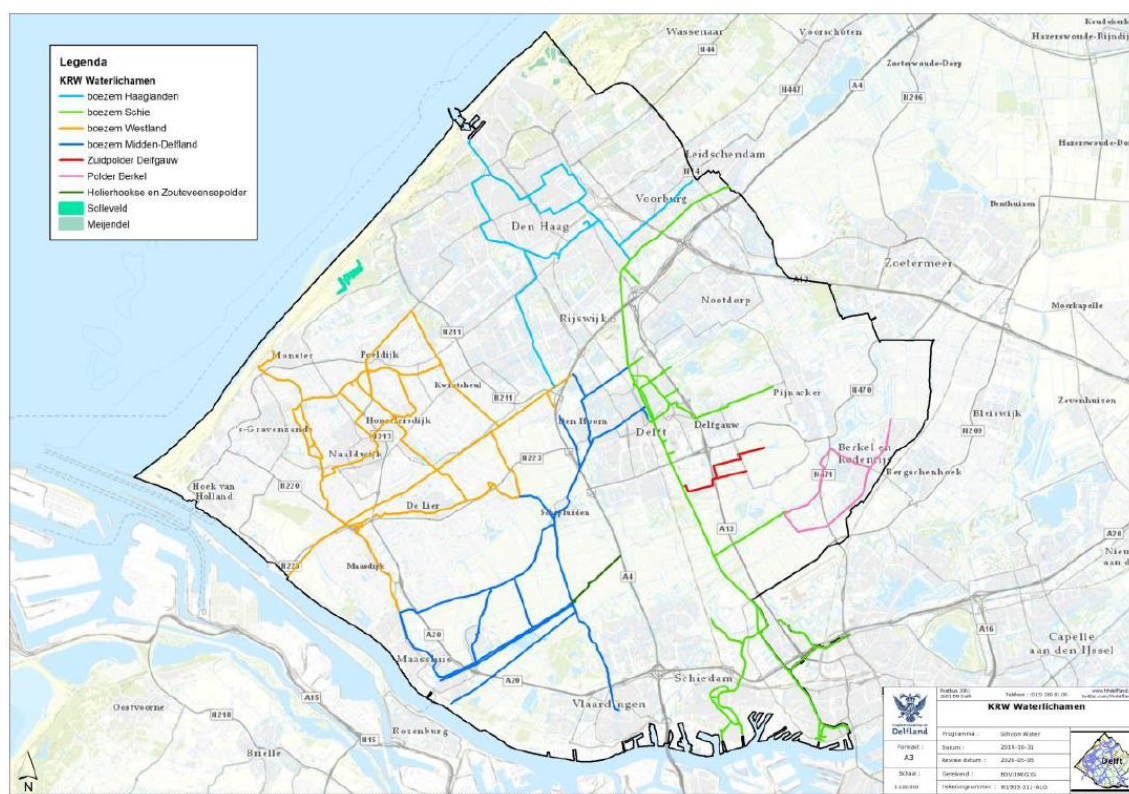
De ecologische KRW-doelen worden in Nederland vastgesteld in Stroomgebiedsbeheerplannen. Delfland behoort tot deelstroomgebied Rijn-West. De doelen van Delfland zijn, op voordracht van Delfland, vastgesteld door Provincie Zuid-Holland. In 2022 zijn de doelen vastgesteld als onderdeel van het [Regionaal Waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027](#) (Bijlage B KRW-nota). Voor de doelen van Delfland wordt verwezen naar [KRW-programma Delfland 2022-2027](#).

KRW-waterlichamen Delfland

Conform de KRW-systematiek is het watersysteem van Delfland opgedeeld in 9 KRW-waterlichamen. Een waterlichaam is een oppervlaktewater van aanzienlijke omvang. De volgende oppervlaktewateren zijn in Delfland aangewezen als waterlichaam (zie figuur *KRW Waterlichamen*):

- Boezem Haaglanden;
- Boezem Schie;
- Boezem Westland;
- Boezem Midden-Delfland;
- Zuidpolder van Delfgauw;
- Polder Berkel;
- Holierhoekse en Zouteveense polder;
- De drinkwater-infiltratieplassen Solleveld en Meijendel.

Per waterlichaam zijn doelen vastgesteld voor de fysische-chemie en de ecologie. Om richting te geven aan de benodigde maatregelen heeft Delfland samen met gebiedspartners bouwstenen opgesteld. Deze vormen een kapstok voor effectieve maatregelen voor de komende planperiode (2022-2027). Zie de volgende alinea voor een toelichting op de bouwstenen.

Figuur: KRW Waterlichamen Delfland

Overig water Delfland

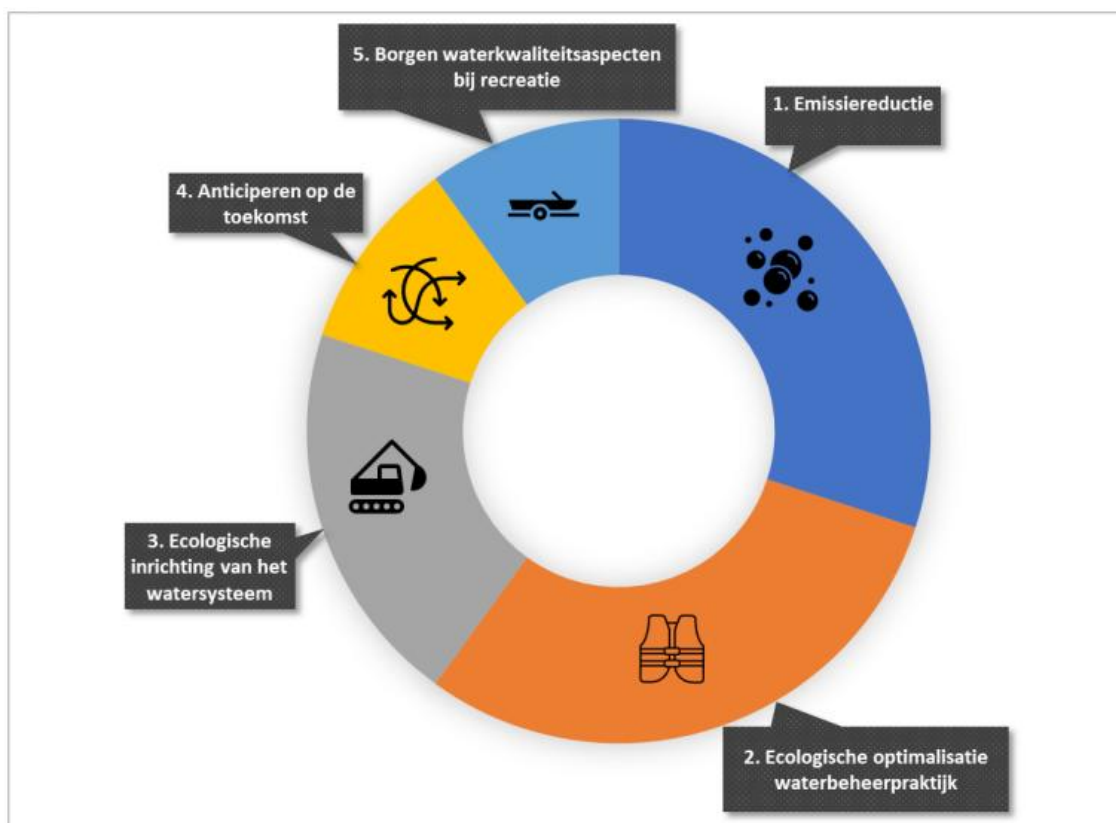
Ruim tachtig procent van Delflands oppervlaktewater valt buiten de begrenzing van de KRW-waterlichamen, dit water wordt overig water genoemd. Door de sterke afhankelijkheidsrelatie tussen de KRW-waterlichamen en het overig water ligt er een taak en belang voor Delfland en gebiedspartners om zich ook in te spannen voor behoud en herstel van de waterkwaliteit in het overig water. De KRW is net zo goed op dit water van toepassing, maar er geldt geen resultaatverplichting.

Het behalen van de doelen in overig water is een opgave, waar de inzet van onze gebiedspartners van groot belang is. Zij zijn in hoge mate (aanliggend) eigenaar van de watergangen en veelal verplicht deze te onderhouden. Dezelfde gebiedspartners hebben vanuit de zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater een directe invloed op en verantwoordelijkheid voor het in stand houden of op orde brengen van de randvoorwaarden voor een goede waterkwaliteit.

Voor het treffen van waterkwaliteitsmaatregelen in overig water worden dezelfde bouwstenen als die voor KRW-waterlichamen gehanteerd (zie hierna).

KRW-Bouwstenen

Delfland gaat er van uit dat met het plan kansen worden benut voor het realiseren van een verbetering van de chemische en ecologische watersysteemkwaliteit van zowel KRW-waterlichamen als overig water. Als kapstok voor effectieve maatregelen heeft Delfland, in samenspraak met gebiedspartners, bouwstenen opgesteld (zie figuur Bouwstenen verbeteren waterkwaliteit).

Figuur: Bouwstenen verbeteren waterkwaliteit

De omvang van de bouwstenen in de afbeelding hierboven komt globaal overeen met zowel de benodigde inzet als het te verwachten effect op de waterkwaliteit in de KRW-waterlichamen. Ze worden hierna kort toegelicht.

KRW-bouwsteen 1 Emissiereductie

De reductie van emissies (voedingstoffen en milieuvreemde stoffen) blijft onverminderd belangrijk voor verbetering van de waterkwaliteit (en de volksgezondheid). Delfland ziet erop toe dat maatregelen worden genomen om emissies naar het oppervlaktewater te voorkomen. Een van de instrumenten die Delfland inzet is vergunningverlening en handhaving. Echter niet alle emissies zijn door middel van vergunningen te reguleren.

Ook via plannen voor de fysieke leefomgeving wordt op voorkomen en beperken van verontreiniging van het oppervlaktewater gestuurd door emissiebronnen te inventariseren en in overleg met Delfland een passende oplossing te vinden om deze te voorkomen.

Hieronder enkele voorbeelden die relevant kunnen zijn in plannen.

- Bomen direct langs een watergang kunnen leiden tot het ophopen van blad(af)val in de watergang. Door de bomen op een grotere afstand van het water te plaatsen, kan deze emissie worden voorkomen.
- Een hondenuitlaatstrook aan een watergang kan ongewenst zijn als de uitwerpselen afstromen naar het oppervlaktewater en zo zuurstofloosheid kan ontstaan. Door dergelijke functies op een grotere afstand van het water te plaatsen en/of het toepassen van een bodempassage en/of een natuurvriendelijke oever kan deze emissie worden voorkomen.
- Ook kunnen verontreinigingen afkomstig van bijvoorbeeld bouwmaterialen (zoals zink en koper) in de planvormingsfase worden voorkomen, dan wel geïdentificeerd en aangepakt.
- Voorkom en beperk overstorten vanuit gemengde riolering. Wanneer dit niet mogelijk is, neem dan maatregelen, om verslechtering zoveel mogelijk te beperken. Denk hierbij aan de locatiekeuze van een overstort.

- Lozingen afkomstig uit systemen voor energiewinning door geothermie. Zowel tijdens de aanlegfase als bij het onderhoud van deze geothermische systemen komen grote hoeveelheden afvalwater (zout grondwater) vrij. Geothermie wordt toegepast in de glastuinbouw, voor stadsverwarming en woningbouw. Delfland hanteert bij aanvragen voor een vergunning voor een wateractiviteit de 'Werkinstructie aquathermie'.

Beoordeling van emissies geschiedt op basis van landelijke en Europese wet- en regelgeving en beleid. Relevante elementen daaruit zijn:

- Omgevingswet: artikel 2.15 beschrijft het toetsingskader voor de beslissing op de aanvraag voor het brengen van stoffen in oppervlaktewater. In dit artikel zijn de algemene doelstellingen aangegeven die richtinggevend zijn bij de uitvoering van het waterbeheer.
- Algemene regels: algemene regels met betrekking tot emissies als gevolg van lozingen staan in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Ook de algemene regels met betrekking tot agrarische activiteiten staan in het Bal. Ook staan in het Bal algemene regels m.b.t. emissies als gevolg van toe te passen materialen in de bodem en algemene regels m.b.t. gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.
- Het Nationaal Waterprogramma houdt vast aan de leidende beginselen van het emissiebeleid: vermindering van de verontreiniging en het standstill-beginsel. Het eerste hoofduitgangspunt van beleid 'vermindering van de verontreiniging' houdt in dat verontreiniging - ongeacht de stofsoort - zoveel mogelijk wordt beperkt (voorzorgprincipe). Invulling van het voorzorgsprincipe is ook dat een bedrijf/lozer tenminste 'de beste beschikbare technieken' (BBT) toepast. Toetsing van toepassing van BBT gebeurt aan de hand van in Europees verband vastgesteld documenten (BREF's). Hierin worden de BBT beschreven die specifiek zijn voor een bepaalde branche of activiteit.

KRW-bouwsteen 2 Ecologische optimalisatie waterbeheerpraktijk

De manier waarop het watersysteem beheerd wordt, bijvoorbeeld door het maaibeheer, baggerbeheer en waterbeheer (sturen met water), heeft een grote invloed op de ecologische waterkwaliteit en biodiversiteit.

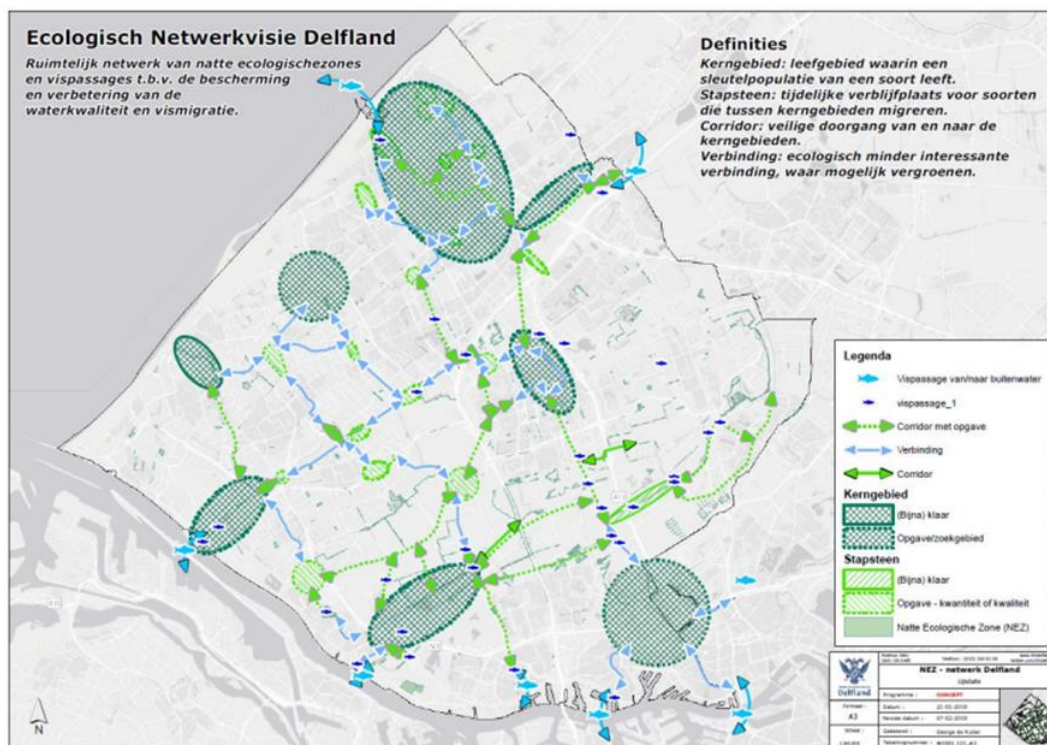
Bij het ontwerpen en inrichten van het watersysteem in het plan voor de fysieke leefomgeving is het van belang, om over het beheer en onderhoud na te denken. Is er voldoende ruimte voor het uitvoeren van ecologisch onderhoud en voor de ontwikkeling van inheemse flora en fauna? Denk aan opstelplaatsen voor varend onderhoud, ruimte voor de ontwikkeling van ecologie, enz. Ook dienen afspraken te worden gemaakt wie verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud.

KRW-bouwsteen 3 Ecologische(re) inrichting van het watersysteem

Delfland wil de inrichting van het watersysteem aanpassen op het belang van ecologie, rekening houdend met de bestaande functies en ontwikkeling in de fysieke leefomgeving. Maatregelen die daaronder vallen zijn het versterken van het ecologische netwerk en vrije vismigratie.

Versterken robuustheid ecologisch netwerk.

Delfland heeft een ecologische netwerkvisie voor KRW-waterlichamen ontwikkeld en vastgesteld (zie figuur Ecologische Netwerkvisie Delfland). Voor overig water is een ecologische netwerkvisie in ontwikkeling.

Figuur: Ecologische Netwerkvisie Delfland

De ecologische netwerkvisie voor KRW-waterlichamen beschrijft een ruimtelijk netwerk van kerngebieden, stapstenen en corridors, die worden gevormd door Natte Ecologische zones (NEZ). Delfland onderscheidt 4 NEZ categorieën:

1. **Natuurvriendelijke oevers (NVO's)**

Een natuurvriendelijke oever is een oever die flauw afloopt en verschillende waterdieptes heeft. Er is daardoor ruimte voor allerlei soorten oever- en waterplanten. In een natuurvriendelijke oever zit volop leven.

Richtlijn van Delfland is dat natuurvriendelijke oevers via regels op de kaart van het omgevingsplan primair een functie als water krijgen.

2. **Vispaaiplaatsen**

Vispaaiplaatsen zijn ondiepe wateren met waterplanten waar vissen zich voortplanten en waar jonge vissen bescherming en voldoende voedsel vinden om op te groeien.

Bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving heeft het benutten van kansen voor de aanleg van vispaaiplaatsen, door het verwerven en inrichten van gronden, de aandacht van Delfland. Om voldoende effectief te zijn voor een verbetering van de visstand en hiermee verbonden de ecologische water(systeem)kwaliteit is het van belang dat vispaaiplaatsen ruimtelijk voldoende verspreid liggen over de waterlichamen. Daarbij wordt rekening gehouden met de de ligging van de locatie nabij knooppunten van watergangen, het waterpeil en potenties voor ontwikkeling van vegetatierijke zones.

3. **Waterplantzones**

Soms groeien in vaarten en kanalen spontaan waterplanten. Daar waar waterplanten geen risico vormen voor de aan- en afvoer van water, laten we ze staan. Zulke plekken noemen we waterplantzones. Deze waterplantzones worden ecologisch onderhouden.

Bij het ontwerpen en inrichten van het watersysteem in het plan voor de fysieke leefomgeving is het van belang voldoende ruimte te creëren voor de ontwikkeling van waterplantzones. Daarnaast is voldoende ruimte nodig voor het ecologisch onderhoud van de waterplantzones.

4. *Bijzondere constructies zoals vissenbossen en drijvende eilanden*

Vissenbossen zijn constructies in het water waar vissen kunnen schuilen, voedsel vinden en waar onderwatervegetatie zich op kan ontwikkelen. Voor bijzondere constructies dient contact opgenomen te worden met Delfland. Een drijvend eiland is een drijvende constructie, bijvoorbeeld langs de oever, waarop planten groeien welke met hun wortels in het water hangen.

Ook het realiseren van een ecologisch netwerk in overig water, waarvoor een netwerkvisie in ontwikkeling is, zal bijdragen aan de robuustheid van het ecologische netwerk in de KRW-waterlichamen. Voor ruimtelijke kansen in overig water en de bijdrage van deze kansen aan de ecologische robuustheid van het watersysteem dient contact opgenomen te worden met Delfland.

Vrije vismigratie.

Delfland streeft naar vrije vismigratie, dus onbelemmerde uitwisseling van vissen, tussen polderwateren en de boezem en tussen de boezem en zee, voor zover in overeenstemming met de opgestelde beleidslijnen. Versnippering van het watersystemen door activiteiten van derden wordt zo veel mogelijk voorkomen.

Naast het vispasseerbaar maken van kunstwerken, zijn voor de vismigratie ook waterkwaliteit, inrichting en beheer, en de omvang van een watersysteem, van belang.

KRW-bouwsteen 4 Anticiperen op de toekomst

Hoe Delfland, zelf en samen met het gebied, invulling wil geven aan de bouwsteen “Anticiperen op de toekomst” zal nog worden uitgewerkt.

Samen met andere partijen zijn binnen Zuid-Holland afspraken gemaakt over klimaatadaptief bouwen, bijvoorbeeld in het convenant Bouw Adaptief. Hierin zijn ook doelen over biodiversiteit opgenomen en wordt het principe gehanteerd van ‘groen boven grijs’. Groene maatregelen hebben de voorkeur boven grijze ‘technische’ maatregelen. Een natuurvriendelijke oever bijvoorbeeld, is goed voor de waterkwaliteit maar draagt daarnaast ook bij dragen aan andere aspecten van klimaatverandering zoals verkoeling door verdamping. Delfland stimuleert de toepassing van de convenants-afspraken bij ontwikkelingen in haar beheergebied als ook de vertaling daarvan naar gemeentelijk beleid.

Meerdere droge zomers hebben recent duidelijk gemaakt dat de beschikbaarheid van zoet water niet langer vanzelfsprekend is. Zoet oppervlaktewater wordt voor tal van functies gebruikt en bij droogte wordt een verdringingsreeks gehanteerd. Bij nieuwe ontwikkelingen is daarom aandacht nodig voor het terugdringen van zoetwatergebruik, het sluiten van waterkringen en het afstemmen van de inrichting op de beschikbaarheid van (zoet) water.

KRW-bouwsteen 5 Borgen waterkwaliteitsaspecten bij recreatie

Delfland streeft naar een ecologisch gezond én recreatief aantrekkelijk gebied. Hierin is het zoeken naar een juiste balans tussen ecologie en gebruik. Delfland is tevens nautisch beheerder en streeft daarin naar ‘veilig en vlot varen’. Binnen deze bouwsteen ligt de focus op:

- optimalisatie en mitigatie negatieve waterkwaliteitseffecten recreatievaart;
- hengelsport.

Recreatievaart vindt voor het overgrote deel plaats in de boezemwatergangen. Secundaire boezemwatergangen behoren tot het overig water. Delfland onderzoekt binnen het KRW-programma welke maatregelen zij kan nemen om de negatieve effecten van recreatievaart te mitigeren. Hierbij wordt ook gekeken naar de geschiktheid van het watersysteem voor varen zoals bijvoorbeeld de vaarwegbreedte. Varen is niet voor alle boezemwateren zondermeer toegestaan. Het beleid van Delfland ten aanzien van vaarrecreatie is in ontwikkeling. Ontwikkelingen, die tot meer recreatievaart kunnen leiden, dienen met Delfland te worden afgestemd.

Beschermde gebieden

Voor de Kaderrichtlijn water (KRW) zijn beschermde gebieden aangewezen. In deze gebieden gelden aanvullende kwaliteitseisen. Onder beschermde gebieden vallen: Natura 2000 gebieden, zwemlocaties, schelpdierwateren en waterlichamen waaruit onttrekking voor menselijke consumptie plaatsvindt.

Relevant voor Delfland zijn de Natura 2000 gebieden en zwemlocaties. (Schelpdierwateren en Waterlichamen waaruit onttrekking voor menselijke consumptie plaatsvindt, zijn niet van toepassing in Delfland.)

Natura 2000-gebieden

De gebieden die zijn aangewezen op grond van de Vogel- en de Habitatrichtlijn vormen het Natura 2000-netwerk. De Natura 2000-gebieden in Delfland zijn: Meyendel & Berkheide en Solleveld & Kapittelduinen (De Banken). In deze gebieden gelden aanvullende kwaliteitseisen.

Waterbeheerders hebben de opgave om de beschermde gebieden in hun beheergebied in te passen in hun waterbeheer- en KRW-programma. Meijendel en Solleveld zijn als KRW-waterlichaam opgenomen in het KRW programma van Delfland.

Zwemlocaties

De regels voor de activiteit 'Gelegenheid bieden tot zwemmen en baden' staan in de Omgevingswet. De aangewezen zwemlocaties in het beheergebied van Delfland vallen onder het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Hieruit volgen strenge eisen aan de bacteriologische kwaliteit van het zwemwater en eisen voor het nemen van beheersmaatregelen als de aanwezigheid van blauwalgen, bacteriële verontreinigingen of andere verontreinigingen een risico voor de gezondheid vormt. Alle aangewezen zwemlocaties zijn op orde doordat ze voldoen aan de regels voor zwemwater en omdat er alleen bij uitzondering een negatief zwemadvies is.

De provincie Zuid-Holland wijst jaarlijks voor aanvang van het zwemseizoen (nieuwe) zwemlocaties aan. Iedereen kan bij de provincie suggesties doen voor nieuwe zwemlocaties. De initiatiefnemer of opdrachtgever van een plan voor de fysieke leefomgeving zal moeten onderzoeken of de zwemwaternormen structureel kunnen worden gehaald. Zo nodig treft de initiatiefnemer (inrichtings)maatregelen op het gebied van infrastructuur, veiligheid, hygiëne en waterkwaliteit. Voor het proces van aanwijzen van zwemlocaties (stappenplan) en de vragen die een rol spelen bij de beoordeling, wordt verwezen naar de provincie Zuid-Holland en het 'Protocol aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties'.

Een actueel overzicht van de aangewezen zwemlocaties staat op www.zwemwater.nl.

Waterbodem

In de Omgevingswet (zorgplicht op grond van artikel 1.6 en 1.7) maakt de waterbodem onderdeel uit van het watersysteem. Conform de Omgevingswet wordt een verontreinigde waterbodem aan de hand van de voor de watergang geldende gebiedskwaliteit beoordeeld. Delfland heeft dit vertaald naar watersysteemkwaliteit.

Op grond van de zorgplicht in de Omgevingswet kan men maatregelen van de initiatiefnemer eisen. Het heeft de voorkeur om tijdens de planvormingsfase al na te gaan of nieuw te vormen waterbodems geen belemmering kunnen vormen voor de waterkwaliteit. Delfland heeft hiervoor werkafspraken opgesteld waarin beschreven wordt hoe om te gaan met restverontreinigingen in de contactzone van de waterbodem en omliggende oevers die, bij het graven/aanpassen van een waterpartij of (natte) infrastructurele werken, zijn achtergebleven na uitvoering van een bodemsanering.

Eens in de 8 tot 16 jaar dienen watergangen gebaggerd te worden. Voor watergangen die in een plangebied liggen is ruimte nodig voor het verspreiden van bagger op land of een weilanddepot. Dit t.b.v. de circulariteitsdoelen van Delfland; het bergen van bagger in eigen gebied om bodemdaling tegen te gaan. In stedelijk gebied is dit niet altijd inpasbaar en kan ervoor worden gekozen om de bagger af te voeren.

Omgevingsvergunning voor een wateractiviteit bij historische verontreiniging waterbodem

In het geval van een historische verontreiniging in het plangebied kunnen handelingen in een verontreinigde waterbodem leiden tot verontreiniging of aantasting van het watersysteem. Bij een historische verontreiniging is niet altijd duidelijk aan te wijzen wie de verantwoordelijke is. Wanneer men handelingen in een verontreinigde waterbodem uitvoert is de uitvoerder hiervan wel verplicht een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit aan te vragen.

Wanneer de verontreiniging zich in de landbodem bevindt is de zorgplicht en saneringsparagraaf in artikel 2.11 en hoofdstuk 19 van de Omgevingswet van toepassing.

Wanneer de bron zich in het watersysteem bevindt, valt de verontreiniging onder het regime van Hoofdstuk 19 van de Omgevingswet en is Delfland bevoegd gezag voor het aanpakken van de verontreiniging.

In geval van historische waterbodem verontreinigingen in het watersysteem van het plangebied kan contact worden opgenomen met Delfland.

Beleidsregel Natte Ecologische Zone

Deze beleidsregel is van toepassing op de vergunningaanvraag voor het aanleggen, wijzigen, houden en verwijderen van een natte ecologische zone (NEZ) en het verrichten van andere activiteiten (medegebruik) in een NEZ in het hele beheergebied van Delfland. Bij de beoordeling van initiatieven voor het aanleggen, medegebruik of verwijderen van NEZ in het oppervlaktewatersysteem, wordt in het kader van de weging van het waterbelang ook aangesloten bij de beleidsregel. Er wordt in de beleidsregel geen onderscheid gemaakt tussen primaire en secundaire watergangen. NEZ zijn onder te verdelen in de volgende types: natuurvriendelijke oever (NVO);

- vispaaiplaats;
- vissenbos;
- drijvend eiland;
- waterplantzone;
- plasdrasgebied;
- natte ecologische verbindingzone.

De voorwaarden zijn afhankelijk van het type NEZ. In onderstaande tabel wordt per type NEZ of klasse weergegeven, welke toetsingscriteria uit de beleidsregel relevant zijn voor plannen in de fysieke leefomgeving. De nummering in de tabel correspondeert met de artikelnummering van de toetsingscriteria in de beleidsregel.

Deze beleidsregel is via de volgende [link](#) te openen. Het verschil tussen een NEZ-klasse 1 en 2 is dat o.a. een NEZ-klasse 2 niet gecompenseerd hoeft te worden bij het verwijderen ervan.

Als voorbeeld: voor de aanleg van een natuurvriendelijke oever is criterium 3.2 lid 3 t/m 6 van toepassing:

Paragraaf 3.2, onder 2: *'Bij een NVO subtype flauw talud is:*

- a. de leggerbreedte van de watergang voor aanleg van de NVO minimaal 2,5 meter;
- b. de leggerdiepte van de watergang voor aanleg van de NVO minimaal 0,30 meter;
- c. het talud van de NVO is 1:3 of flauwer.

Tabel: Weergave per type NEZ of klasse welke toetsingscriteria uit de beleidsregel relevant zijn.

Type NEZ en klasse	Toetsingscriteria	Aanleggen, medegebruik, verwijderen	Onderhoud
Algemeen	Artikel 3.1 lid 10 en 11		x
	Artikel 4.1 lid 3		x
	Artikel 5.1 lid 5 en 6	x	
	Artikel 5.1 lid 7 en 8		x
Natuurvriendelijke Oever (NVO)	Artikel 3.2 lid 3 t/m 6	x	
	Artikel 3.2 lid 8		x
NEZ Klasse 1	Artikel 4.2 lid 3	x	
NEZ Klasse 2	Artikel 4.3	x	

De STOWA 'Handreiking weging waterbelang voor waterkwaliteit' biedt handvatten voor beoordelen van nieuwe plannen voor de fysieke leefomgeving.

Ten aanzien van de verschillende ecologische factoren, die belangrijk zijn voor een waterlichaam (zoals bijvoorbeeld een goed lichtklimaat of een goede ecologische inrichting), zijn er specifieke ruimtelijke uitgangspunten waar rekening mee gehouden kan worden. Hieronder worden een aantal van deze ruimtelijke uitgangspunten als voorbeeld opgesomd:

Algemeen:

- Is er voldoende water beschikbaar om de waterpartij watervoerend te houden, ook in tijden van droogte?
- Is de nutriëntenbelasting op het water laag? Ligt de ontwikkeling bijvoorbeeld niet in de buurt van landbouwpercelen, een RWZI en/of veel watervogels?

Specifiek:

- ontwerpen op flexibel peilbeheer waar mogelijk;
- voorkomen van doodlopende of hydrologisch geïsoleerde wateren;
- beperken overkluizingen zoals steigers, vlonders, boten e.d.;
- bladval voorkomen (door terughoudend te zijn met vegetatie en bomen langs de waterlijn);
- ontwerpen op toegankelijkheid voor onderhoud;
- verbinding maken met andere systemen (indien dit niet leidt tot verspreiding van exoten).

Uitgangspunten waterparagraaf

In de waterparagraaf worden, voor zover relevant, de volgende punten beschreven:

- De chemische en ecologische watersysteemkwaliteit in het plangebied, inclusief de (water)bodem;
- De effecten van nieuwe ontwikkelingen (positief en negatief) op de huidige chemische en ecologische watersysteemkwaliteit. Met aandacht voor kwetsbare gebieden, zoals zwemlocaties, natuurgebieden, natte ecologische zones (NEZ), grondwater-beschermingsgebieden, drinkwaterwingebieden en andere gebieden waarvoor specifieke water(systeem)kwaliteitsdoelen gelden.
- De kansen voor realisatie van de ecologische opgave in KRW-waterlichamen én in overig water (indien van toepassing) in het plangebied.

- Indien van toepassing: de maatregelen voor het compenseren van negatieve effecten van het plan voor de fysieke leefomgeving op de water(systeem)kwaliteitsdoelen en maatregelen die bijdragen aan de KRW-opgave (de kansen). Daarbij wordt aangegeven of het een maatregel betreft uit het generieke beleid (Ecologische Netwerkvisie Delfland, KRW-programma Delfland 2022-2027, het Stroomgebiedsbeheerplan Rijndelta 2022-2027 en het regionaal waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027 of de Uitvoeringsstrategie Overig Water Delfland) of dat de maatregel voortkomt uit een door de initiatiefnemer nieuwe/innovatieve maatregel.
In geval van een 'nieuwe' maatregel dient de effectiviteit van de maatregel te worden onderbouwd. Als wordt afgeweken van bovenstaande beleidskaders, bijv. bij het niet kunnen benutten van kansen in de fysieke leefomgeving, wordt dit gemotiveerd.

B1.3.2 Thema: Biodiversiteit

Inleiding

De soortenrijkdom van dieren en planten staat wereldwijd onder druk. De achteruitgang van biodiversiteit betreft zowel de omvang van populaties als de soortenrijkdom. Dat heeft een negatieve impact op mens, dier en planeet. De leefbaarheid voor de mens is afhankelijk van de biodiversiteit. Dit is de basis voor schoon water, schone lucht en een vruchtbare bodem. Het verbeteren van de biodiversiteit is een maatschappelijke opgave, die een gezamenlijke inspanning van overheden, inwoners en bedrijfsleven vraagt. Delfland wil samen met partners werken aan leefbare habitats en robuuste ecologische verbindingen (zowel groen als blauw), om biodiversiteit te versterken. De "Small five" (grutto, weidehommel, bittervoorn, rugstreeppad en glassnijder) zijn richtinggevend voor het beleid van Delfland. Want als het met deze soorten goed gaat, geldt dat ook voor de natuur in onze regio.

Small five

De Small five van Delfland zijn icoonsoorten voor het beheergebied van Delfland. Icoonsoorten vertegenwoordigen een bepaald leefgebied met habitatkenmerken en zijn derhalve ook indicatief voor allerlei andere planten en dieren (zogenaamde begeleidende soorten). Veel soorten profiteren namelijk mee van maatregelen, die voor icoonsoorten getroffen worden. Hieronder staat voor iedere soort van de Small five van Delfland uitgelegd, wat de soort aan inrichtings- en beheermaatregelen vraagt.

Door gebruik te maken van de website www.waarneming.nl in combinatie met de Ecologische Netwerkvisie Delfland (zie pagina 37, onder KRW Bouwsteen 3) kan een inschatting worden gemaakt van verbeterkansen. Op www.waarneming.nl is na te gaan, welke soorten in en nabij een ruimtelijke ontwikkeling waargenomen zijn. Bij een waarneming van een soort, die tot de Small Five van Delfland behoort, gaat Delfland graag in overleg. De Ecologische Netwerkvisie voor KRW-waterlichamen beschrijft een ruimtelijk netwerk van kerngebieden, stapstenen en corridors, die door Natte Ecologische zones (NEZ) gevormd worden. Met behulp van de Ecologische Netwerkvisie Delfland en maatwerkdadvies bespreken wij mogelijke verbeterkansen in relatie tot de ontwikkeling.

Grutto: Grutto's foerageren in ondiepe plassen en plas-dras weilanden en broeden in vochtig, kruidenrijk grasland met een goed bodemleven en volop insecten aan de oppervlakte. Grutto's zijn gebaat bij schoon water (en dus insecten om te eten) evenals een hoge waterstand in het voorjaar.

Weidehommel: De weidehommel is een klein soort hommel en samen met andere hommels, zweefvliegen en bijen onmisbaar voor bestuiving en daarom een soort om te koesteren. De weidehommel leeft in open landschappen, langs bosranden, in graslanden en in tuinen. In de stad profiteert de hommel van ontstening en vergroening.

Bittervoorn: De bittervoorn is een karperachtige zoetwatervis en komt voor in stilstaand of langzaam stromend water (sloten, plassen en vijvers) met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. De bittervoorn is gebaat bij schoon, helder water, dat niet te voedselrijk is. Bittervoornvrouwtjes leggen hun eitjes in zoetwatermosselen. Deze bieden de vissenlarven bescherming en benutten op hun beurt de vissen voor de verspreiding van de eigen larven. Met zijn afhankelijkheid van zoetwatermosselen vraagt de bittervoorn zorgvuldig beheer: zodanig baggeren en maaien, dat bodem en planten voldoende ontzien worden. De bittervoorn is voor Delfland een doelsoort voor zoet-zoet migratie. Hij kan profiteren van plantenrijk water en een goede verbinding tussen plantenrijke gebieden en heeft visvriendelijk passeerbare kunstwerken nodig.

Rugstreeppad: De rugstreeppad is een middelgrote lichtbruine pad met een kenmerkende gele streep op zijn rug. Hij komt voor in de duinen en polders in West-Nederland. De rugstreeppad is gebaat bij inrichting en beheer van heldere, ondiepe, in het voorjaar snel opwarmende poelen en natuurlijke duinvalleien, waarin weinig of geen vis en/of libellelarven zitten.

Glassnijder: De glassnijder is een vrij kleine libel, die in Zuid-Holland algemeen in schone, heldere wateren met een goed ontwikkelde oevervegetatie voorkomt. Zijn leefgebied kenmerkt zich door voldoende waterkwaliteit, rijkelijk begroeide natuurvriendelijke oevers en veel onderwaterplanten door niet te intensief beheer. De glassnijder leeft vooral langs oevers en heeft zowel ondergedoken, drijvend als boven water uitgroeiende vegetatie nodig, het liefst in een natuurlijk patroon met niet al te netjes afgebakende randen. De larve van de glassnijder leeft meerdere jaren tussen waterplanten in ondiepe zones in het oppervlaktewater en kan slecht tegen verdroging.

Vastgesteld beleid en strategieën m.b.t. biodiversiteit

- [6de Waterbeheerprogramma 2022-2027;](#)
- [Watervisie - thema Biodiversiteit.](#)

B1.3.3 Thema: Recreatief medegebruik

Taken Delfland en relevantie voor plannen voor de fysieke leefomgeving

Voor recreatie heeft Delfland de wettelijke taak, om recreatieve functies, die aan het watersysteem toegekend zijn, mogelijk te maken (zwemmen in zwemwater) en om bij vergunningverlening rekening te houden met maatschappelijk recreatief gebruik, dat eigen aan het watersysteem (vissen, schaatsen en varen) is.

Onder recreatief medegebruik verstaan we in de weging van het waterbelang het gebruik door recreanten van wateren, oevers, waterkeringen, waterbergingen en andere waterstaatswerken, die in het algemeen een niet-recreatieve hoofdfunctie hebben, waarbij het recreatief medegebruik ondergeschikt aan de hoofdfunctie is. Denk daarbij aan zwemmen, vissen, schaatsen, varen, wandelen, fietsen, paardrijden en evenementen.

Beschikbare informatie Delfland

Hieronder is aangegeven, welke informatie bij Delfland over het thema Recreatief medegebruik beschikbaar is.

Algemeen

- [Visie recreatief medegebruik Delfland;](#)
- [Vaarverordening Delfland.](#)

Beleidscontext

We vinden het belangrijk, dat het watersysteem door bewoners, bezoekers en bedrijven kan worden gebruikt. We staan daarom in principe positief tegenover recreatief medegebruik van het watersysteem. We willen recreatie op en om het water, daar waar mogelijk, faciliteren, met inachtneming van onze rol. Een randvoorwaarde is wel, dat recreatief medegebruik niet ten

koste van het waterstaatkundig belang gaat en de uitvoering van onze beheertaak niet belemmert. Ook vinden we het belangrijk, dat het medegebruik bij de draagkracht van het gebied past, veilig is en verenigbaar is met andere functies. Er wordt dus rekening gehouden met belangen van anderen en er ontstaat geen onaanvaardbare schade, overlast of hinder.

De kosten, die Delfland voor recreatief medegebruik maakt, zijn de kosten voor de wettelijke taken en voor het realiseren van de ambities, die in de visie Recreatief Medegebruik Delfland beschreven zijn. We nemen geen financiële verantwoordelijkheid over van andere partijen.

Recreatieve activiteiten

Hieronder staat beschreven, hoe we verschillende recreatieve activiteiten in het watertoets-proces bekijken.

Zwemmen

Er zijn in het gebied van Delfland 12 door de provincie aangewezen zwemlocaties. De aan deze wateren toegekende of toe te kennen functies of activiteiten in omgevingsplannen en andere ruimtelijke plannen mag het gebruik van de locatie als zwemwater niet frustreren. Dat geldt ook voor ruimtelijke plannen in de omgeving van de aangewezen locaties. Ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving nabij de zwemwaterlocaties mogen dan ook geen negatieve invloed hebben op de zwemwaterkwaliteit. Ontwikkelingen leiden dus niet tot een (onaanvaardbare) toename van de hoeveelheid nutriënten, verontreinigingen en/of schadelijke bacteriën en blauwalgen in het zwemwater (direct of indirect) of tot waterhuishoudkundige veranderingen, die een negatieve invloed op de zwemwaterkwaliteit (bijvoorbeeld minder doorstroming, of juist een ongewenste toename daarvan) hebben.

Varen

De wateren, waarop zonder of met ontheffing gemotoriseerd mag worden gevaren, staan in bijlage 2 en 3 bij de Vaarverordening Delfland. Het college van Delfland is bevoegd, om hieraan wateren toe te voegen of om deze af te voeren. Een actuele kaart met de vaarwateren is te vinden op de website van Delfland. Gemotoriseerd varen is volgens de Vaarverordening Delfland daarom alleen toegestaan op de daarop aangewezen vaarwateren. Op andere wateren en ook in zijtakken van aangewezen vaarwateren is gemotoriseerd varen niet toegestaan.

Ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving mogen geen negatief effect hebben op de mogelijkheid, om op de aangewezen vaarwateren te varen. De ontwikkelingen mogen de kwaliteit van het vaarnetwerk niet verslechteren.

Bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, waarbij het de intentie is, om als onderdeel van de ontwikkeling watergangen (geschikt) te maken om gemotoriseerd op te varen, is het essentieel, dat de ontwikkellocatie direct grenst aan (en verbonden wordt met) bestaand water, waarop zonder ontheffing gemotoriseerd mag worden gevaren (bijlage 2 Vaarverordening Delfland). Het ontvangende watersysteem moet immers geschikt zijn, om op te varen of om extra vaarverkeer te kunnen ontvangen. Anders kan op een locatie geen nieuw vaarwater worden gecreëerd.

Bovendien wordt nagegaan of een toename van gemotoriseerde recreatievaart op het ontvangende water geen negatief effect op de aanwezige ecologische waterkwaliteit of een geplande ontwikkeling van de ecologische waterkwaliteit heeft. Uitbreiding van het gemotoriseerde vaarnetwerk is daarom alleen mogelijk als aan 1 van de onderstaande eisen wordt voldaan:

- De ecologische waterkwaliteit is ter plekke goed én er is geen sprake van achteruitgang van de ecologische waterkwaliteit door uitbreiding.
- De ecologische waterkwaliteit is ter plekke goed én met compenserende maatregelen wordt achteruitgang van de ecologische waterkwaliteit voorkomen.
- De ecologische waterkwaliteit is ter plekke nog niet goed, maar met compenserende maatregelen wordt ten minste een hogere ecologische klasse behaald.

Ook gemotoriseerde vaarbewegingen in het bestaande vaarnetwerk kunnen een negatief effect hebben op de scores voor ecologische waterkwaliteit en leiden tot een achteruitgang van de ecologische waterkwaliteit. Dit betreft dan feitelijk gemeten waarden. Als de gemotoriseerde vaarbewegingen de ontwikkeling van de waternatuur (fytoplankton, macrofauna, waterplanten en vissen) negatief beïnvloeden, moeten Delfland en/of derden compenserende of mitigerende maatregelen treffen.

Tot slot is het belangrijk, dat er geen ontoelaatbare nautische knelpunten door toenemend vaarverkeer (veilig en vlot varen) ontstaan. Delfland wijst er met nadruk op dat, indien gemotoriseerd varen in een ontwikkeling gewenst is, spoedig contact opgenomen wordt, om ongewenste of onuitvoerbare initiatieven te voorkomen.

Het mogen plaatsen van een steiger of vlonder op basis van de waterschapsverordening geeft geen toestemming voor het aanmeren van een gemotoriseerd vaartuig. Hiervoor moet in ieder geval aan de regels uit de Vaarverordening worden voldaan.

In lijn met ons beleid op het gebied van duurzaamheid en biodiversiteit hechten we aan het verder vergroenen en verduurzamen van het varen en gaat onze voorkeur uit naar elektrisch en ongemotoriseerd varen.

Delfland ontwikkelt een handreiking Vaarwater met kaders, waaraan wateren moeten voldoen, om als water, waarop gemotoriseerd mag worden gevaren, te kunnen worden aangewezen. Daarnaast wil Delfland met de gebiedspartners een analyse van de draagkracht van het watersysteem voor gemotoriseerd varen (ecologisch en nautisch) maken en op basis daarvan bepalen, waar en op welke wijze ontwikkeling/uitbreiding van het vaarnetwerk mogelijk is en waar dat niet kan.

Vissen

Ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving hebben geen negatief effect op bestaande mogelijkheden, om te vissen. Zo nodig worden effecten gemitigeerd. Bij de inrichting van het watersysteem wordt, waar relevant, rekening gehouden met (ruimte voor) sportvisserij. Het is belangrijk, om daarbij een goede afstemming van verschillende functies in acht te nemen (bijvoorbeeld voldoende afstand van een vissteiger tot een vismigratievoorziening).

Wandelen, fietsen, paardrijden en natuurbeleving

Delfland staat positief tegenover het ontwikkelen van mogelijkheden voor wandelen, fietsen, paardrijden en/of natuurbeleving langs het water, wanneer dit verenigbaar met het waterstaatkundig belang en het uitvoeren van de beheertaak is. Dit beoordelen we met het hiervoor beschikbare beleidsinstrumentarium (legger, keur, algemene regels en beleidsregels).

B1.4 'Gezuiverd afvalwater'

B1.4.1 Thema: Afvalwaterketen

Taken Delfland en relevantie voor het omgevingsplan

Afvalwater omvat vuil water, hemelwater en overtollig grondwater in de stad. Het vuile water komt van huishoudens en kan vermengd zijn met bijvoorbeeld bedrijfsafvalwater en hemelwater.

De gemeente en Delfland zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de verwerking van afvalwater. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het rioleringsstelsel op hun grondgebied. Ook dragen zij zorg voor de inzameling en verwerking van het afstromend hemelwater. Delfland is verantwoordelijk voor het transport van afvalwater van eindrioolgemalen naar de zuivering, voor het zuiveren van dit afvalwater en voor de ontvangst van ingezameld hemel- en grondwater in het oppervlaktewatersysteem. Daarnaast is Delfland verantwoordelijk voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en de ecologische condities daarvan. Het voorkomen van emissies, het zuiveren van afvalwater, beheer en onderhoud en de ecologische inrichting spelen daarbij een belangrijke rol.

Voor de afvoer van afvalwater en hemelwater via bijvoorbeeld buizen is ruimte nodig. Het gaat daarbij onder andere om:

- ruimte voor de ondergrondse en bovengrondse riolerings- en zuiveringstechnische voorzieningen, zoals persleidingen, rioolgemalen, bergbezinkbassins, IBA's en awzi's;
- ruimte voor het vasthouden, afvoeren en zuiveren van hemelwater, door bijvoorbeeld, infiltratiebermen, wadi's, helofytenfilters en verlaagde groenstroken.

Beschikbare informatie Delfland

Hieronder is aangegeven welke informatie bij Delfland beschikbaar is over het thema afvalwater en riolering. Op de website van Delfland zijn onder andere onderstaande beleidsdocumenten te raadplegen en wordt digitaal kaartmateriaal zoveel mogelijk beschikbaar gesteld.

Algemeen

- [Rapport Beslisboom aan- en afkoppelen verharde oppervlakken](#);
- [Nota Bevordering Doelmatige Werking Zuiveringstechnische Werken 2016](#);
- [Beleidsnota Afvalwatertransport 2016](#);
- [Handreiking rioolplannen 2016](#).

Specifiek voor het plangebied

- Gegevens rioleringsinfrastructuur (persleidingen, rioolgemalen, overstorten, bergbezinkvoorzieningen en awzi) (maatwerk, wordt via wateradviseur actueel aangeleverd);
- Handleiding Riolering Buitengebied;
- Rapport Rekenmodel capaciteit rioolstelsel glastuinbouwgebied (2003);
- Kaarten kwel en inzijging (Bijlage II van hiervoor genoemd rapport).

Beleid en criteria

Deze paragraaf bevat een toelichting op de (ruimtelijke) criteria en achtergronden van het beleid van Delfland voor afvalwater en riolering. Hierna komen de volgende items aan bod:

- Plan voor watersysteem en waterketen;
- Rol van het GRP;
- Hemelwater
- Grondwater/drainage;
- Vuil afvalwater;
- Glastuinbouwgebieden.

Plan voor watersysteem en waterketen

Als onderdeel van de omgevingsplannen en andere plannen, of parallel daaraan en afgestemd daarmee, dient een plan voor het watersysteem en de afvalwaterketen opgesteld te worden met afspraken over de te treffen maatregelen en de financiering daarvan. Dit dient betrekking te hebben op kwantiteit en kwaliteit. Alleen op die manier komen ruimtelijke consequenties goed in beeld en kunnen afspraken worden gemaakt over te treffen maatregelen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om verwerking van extra afvalwaterhoeveelheden, ruimte voor wadi's of verbreding van watergangen om hemelwater op te vangen.

Rol van het GRP

Elke gemeente heeft een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) waarin het beleid voor de rioleringszorg is beschreven. Dit betreft vuil water, hemelwater en grondwater. Het rioleringsplan is de basis voor de beheeractiviteiten, het inspelen op nieuwe ontwikkelingen, interne en externe bestuurlijke afstemming, continuïteit van het beleid en voortgangsbewaking. Het GRP biedt, zij het vaak beperkt, beleidsuitgangspunten voor het onderdeel afvalwaterketen in de ruimtelijke planvorming.

Hemelwater

Hemelwater wordt bij voorkeur gescheiden afgevoerd naar het grond- of oppervlaktewater. Bij de inzameling, verwerking en opvang van hemelwater speelt zowel de kwantiteit als de kwaliteit een rol. In de onderbouwing van een plan in de fysieke leefomgeving dient de initiatiefnemer de kwantitatieve en kwalitatieve effecten van de ontwikkeling op het waterbeheer (waterketen en -systeem) in beeld te brengen. Het gaat dan bijvoorbeeld om veranderingen in het lozen van hemel- of grondwater op oppervlaktewater en de effecten daarvan, maar ook om maatregelen om ongewenste effecten te voorkomen of, indien dat niet mogelijk is, te beperken.

Bij nieuwbouw en herstructureringen dient door de initiatiefnemer in overleg met de gemeente een rioleringsplan (op hoofdlijnen) te worden opgesteld. Een in overleg met Delfland opgesteld rioleringsplan is een voorwaarde voor het positief kunnen adviseren binnen de weging van het waterbelang.

De toetsing van het rioleringsplan loopt separaat en voorafgaand of tegelijkertijd aan de watertoets.

Hieronder wordt verder uitgewerkt hoe deze effecten nader in beeld dienen te worden gebracht.

Hemelwater: effecten op de waterkwantiteit

Vooraf in het stedelijk gebied en glastuinbouwgebied kan wateroverlast worden veroorzaakt door de snelle afvoer van hemelwater van verharde oppervlakken: daken, bestratingen en wegen en glas. Om wateroverlast ten gevolge van afstromend hemelwater te voorkomen heeft Delfland de volgende voorkeursvolgorde:

- hemelwater vasthouden:
 - voor benutting;
 - opvangen in (vegetatie)daken, in of onder verhardingen of in gebouwen;
 - (in)filtratie van hemelwater (denk aan doorlatende verharding, infiltratiebermen en wadi's);
- afstromend hemelwater afvoeren naar en bergen in het oppervlaktewater;
- hemelwater afvoeren via het vuilwaterriool naar de awzi.

Bij het oplossen van waterkwantitatieve knelpunten zijn maatregelen die gericht zijn op het vasthouden van hemelwater, de eerste optie. Hiertoe hebben percee-eigenaren en gemeenten een belangrijke taak. De percee-eigenaar moet het hemelwater zoveel mogelijk zelf verwerken op de plaats waar het valt en hij is verantwoordelijk voor het treffen van vereiste (waterhuis-houdkundige en/of bouwkundige) maatregelen tegen wateroverlast. De gemeente draagt zorg voor de inzameling en verwerking van het afstromende hemelwater. Hiertoe dient zij in eerste instantie een inspanning te leveren om dit hemelwater vast te houden of terug te brengen in de bodem. Vasthoudmaatregelen kunnen ervoor zorgen dat de belasting van het oppervlaktewater vermindert en hebben daarmee een functie voor het watersysteem.

Hierdoor is het wenselijk om vasthoudmaatregelen vast te leggen in (de technische onderbouwing van) plannen en bij realisatie in het rioleringsinformatiesysteem. Ook is het van belang om keuzes met betrekking tot het vasthouden van water vast te leggen in omgevingsvisies. Een belangrijk aandachtspunt voor het vasthouden van hemelwater is het streven naar het zo min mogelijk toepassen van verhard oppervlak en verharding zoveel mogelijk uitvoeren in een waterdoorlatende vorm.

De tweede optie uit de voorkeursvolgorde is het afvoeren van het hemelwater (al dan niet na zuivering) naar het oppervlaktewater. De zorg hiervoor ligt bij de gemeente. Hierbij dient in overleg met Delfland een geschikt lozingspunt te worden gezocht. Vooral om zeker te zijn dat het water ook kan worden geborgen en afgevoerd (zie ook paragraaf B2.1 Voorkomen van wateroverlast).

Schoon hemelwater moet waar mogelijk worden afgekoppeld van de riolering. Delfland is verantwoordelijk voor de ontvangst van het hemelwater in het oppervlaktewater en hanteert de richtlijn dat het hemelwater wordt opgevangen in het peilvak waar het valt.

Optie 3: Op plaatsen waar het hemelwater niet wordt gescheiden van afvalwater is de gemeente verantwoordelijk om het water af te voeren via het vuilwaterriool. Deze derde en laatste optie is minder gewenst want hierbij belast het hemelwater de zuivering en komt wat stikstof en fosfaat betreft vaak vuiler uit de zuivering dan het riool instroomde.

Afkoppelen in gemengd gerioleerd gebied

Om zoveel mogelijk het relatief schone hemelwater te kunnen afkoppelen en afvoeren naar het oppervlaktewater is het noodzakelijk om zoveel mogelijk de gemengde rioleringsstelsels te wijzigen naar gescheiden of verbeterd gescheiden stelsels. Bij deze wijziging dient rekening te worden gehouden met het mogelijk verdwijnen van bergings- en afvoercapaciteit in het rioolstelsel. Hierover dienen afspraken te worden gemaakt met Delfland. Afhankelijk van deze afspraken kan afkoppelen leiden tot nieuwe ruimteclaims.

Hemelwater: effecten op de waterkwaliteit

Verontreiniging van afstromend hemelwater dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Hiertoe kunnen maatregelen in het plan worden genomen, zoals het gebruik van duurzame bouwmaterialen. Daarnaast hebben vasthoudmaatregelen veelal een filterende en/of bezinkende werking, waardoor de kwaliteit van het afstromende hemelwater verbetert. Voor het op juiste wijze afkoppelen van hemelwater naar het oppervlaktewater adviseert Delfland gebruik te maken van de 'Beslisboom aan- en afkoppelen verharde oppervlakken', zie de afbeelding op de volgende pagina.

Licht tot matig verontreinigd hemelwater (wegen) wordt bij voorkeur afgevoerd via de passage van een medium (doorlatende verharding, wadi, berm, et cetera), of een gelijkwaardige zuiverende voorziening. Dit geldt ook voor water, dat van het oppervlak van bijvoorbeeld laad- en losplaatsen afstroomt.

Voor zwaar verontreinigd hemelwater (industrieterreinen, marktplaatsen, trambanen) geldt, dat dit moet worden afgevoerd via een verbeterd gescheiden stelsel. Dit zorgt voor een minimale belasting van het milieu.

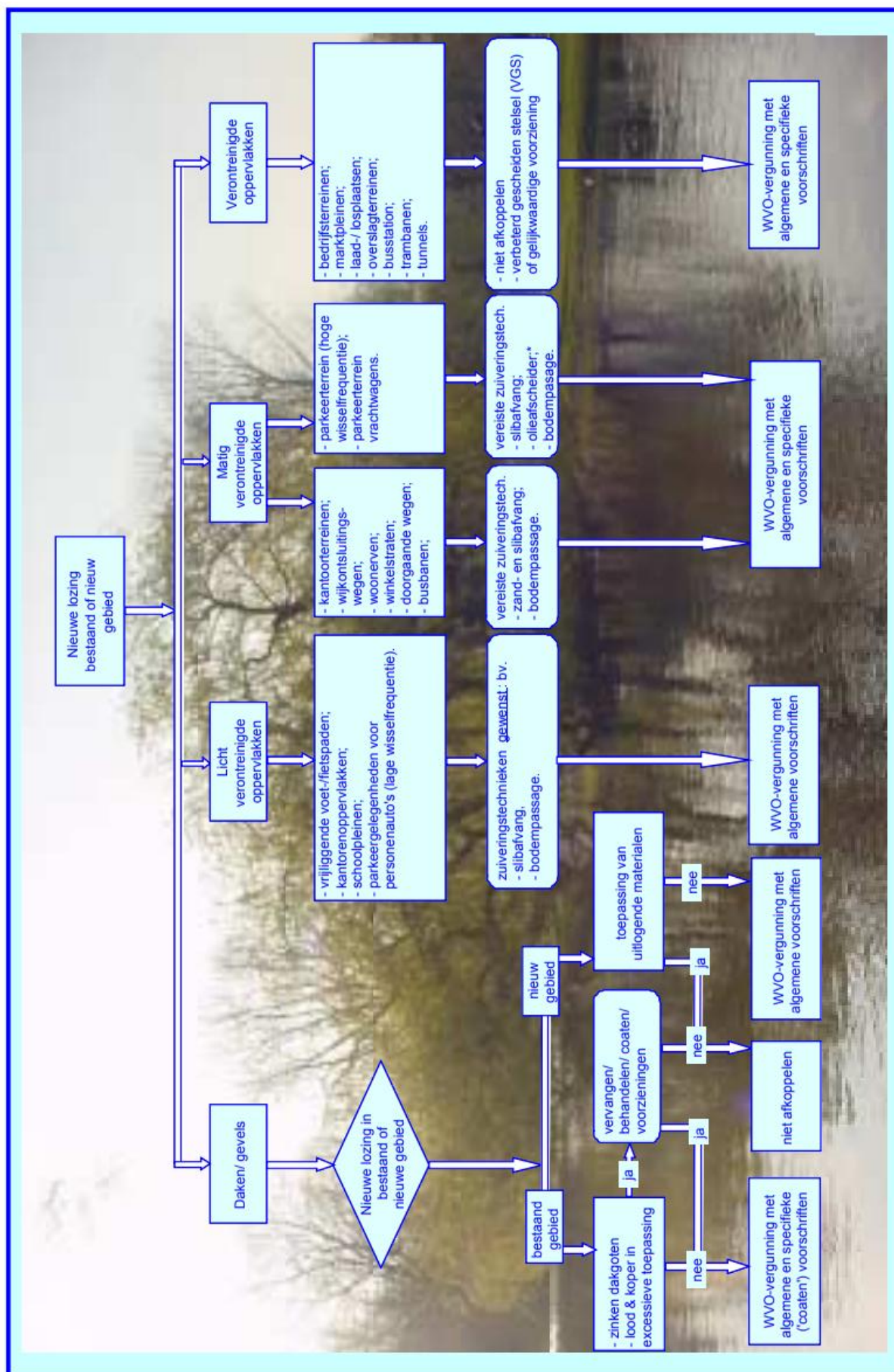
Onwenselijkheid IBA en CAD-systemen

Initiatieven, waarbij het afvalwater op het zogenaamde Centrale Drainafvoersysteem (CAD) middels een septic-tank aangesloten wordt, zijn voor Delfland ongewenst. Als er op de riolering of CAD-stelsel wordt geloosd, is een septic-tank of IBA nadrukkelijk geen eis. Delfland ontvangt het huishoudelijk afvalwater bij voorkeur onbehandeld bij het overnamepunt (rioolgemaal), want voorbehandeling van het huishoudelijk afvalwater heeft een negatief effect op het zuiveringsproces op de afvalwaterzuivering.

Het heeft de voorkeur aan te sluiten op de gemeentelijke riolering. Als dit niet tegen redelijke kosten gerealiseerd kan worden, kan aangesloten worden op een CAD-stelsel. Voor het aansluiten op de riolering en het bestaande CAD-stelsel is de gemeente bevoegd gezag.

Daarbij geldt de eis dat door de toevoeging van de woning(en) de maximale capaciteit van het riolering of CAD-stelsel niet mag worden overschreden en daarmee overstortfrequentie niet mag toenemen.

Als de bovengenoemde oplossingen redelijkerwijs (tegen acceptabele kosten) niet mogelijk zijn, dan kan worden gedacht aan een IBA van minimaal klasse 3A. De initiatiefnemer moet aantonen dat alternatieven niet mogelijk zijn en hiervoor in overleg met Delfland gaan.

Grondwater/drainage

De gemeente is verantwoordelijk voor maatregelen in het openbaar gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de gegeven functies of activiteiten te voorkomen, voor zover deze maatregelen doelmatig zijn. Hierbij geldt ook dat het grondwater/drainagewater niet op het vuilwaterriool mag worden geloosd, tenzij het rioleringsplan aantoont dat een andere oplossing niet doelmatig is.

Er geldt speciaal voorbehoud met betrekking van het lozen van grondwater uit bodemsanereringen/grondwatersanereringen. Er dient dus in de planvoorbereiding (bij het opstellen van het rioleringsplan) getoetst te worden of daarvan sprake is. Indien dat het geval blijkt dienen de nodige maatregelen opgenomen te worden in de planning.

Vuil afvalwater

Indien er bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving grote veranderingen optreden in de hoeveelheid vuil afvalwater die aan het bestaande afvalwatertransportsysteem en/of de achterliggende zuiveringstechnische werken worden aangeboden, dient dit ruim van te voren kenbaar te worden gemaakt aan Delfland. Dit geldt ook voor lozing van proceswater. De initiatiefnemer dient er samen met de gemeente en in overleg met Delfland voor te zorgen dat het ingezamelde vuile water wordt aangeleverd op een eindrioolgemaal van Delfland. Het gaat hierbij om ontwikkelingen, waarbij de toename meer is dan ordegrootte 1 m³/ha of 50 woningen. Overstorten vanuit het vuilwaterriool en de negatieve effecten daarvan moeten zoveel mogelijk worden beperkt en dienen te worden gemonitord, dit ter bescherming van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Glastuinbouwgebieden

Voor de glastuinbouwgebieden kan er ten aanzien van de waterketen onderscheid worden gemaakt in watervoorziening, watergebruik en afvalwaterbehandeling. Bij nieuwe glastuinbouwgebieden en herstructureringsprojecten wordt gestreefd naar het zoveel mogelijk benutten van kansen ter verbetering van de waterhuishoudkundige situatie. Naast hetgeen hiervoor is beschreven zijn er ten aanzien van het thema afvalwater en riolering een aantal specifiek voor de glastuinbouw mogelijke maatregelen en criteria:

- Er wordt toegewerkt naar nulmissies. De manier waarop dit wordt gerealiseerd dient onderdeel te zijn van het planproces omdat hier ook ruimteclaims uit voort kunnen komen, voor bijvoorbeeld collectieve gietwatervoorziening of een 'gietwaterfabriek', dit alles met bijbehorende leidingen.
- Voor nieuwe glastuinbouwbedrijven en herstructurering is de aanwezigheid van en aansluiting op een rioolstelsel met voldoende capaciteit een vereiste.
- Brijnlozingen worden zoveel mogelijk voorkomen en geproduceerde brijn kan niet worden geloosd op riolering of oppervlaktewater.
- Bij glastuinbouw in gebieden met sterke kwel (>0,5 mm/dag) dienen in de plannen maatregelen opgenomen te worden om te voorkomen dat een grote stroom (dun, d.w.z. licht verontreinigd) kwelwater via het drainagestelsel en vervolgens de riolering wordt afgevoerd naar de zuivering van Delfland. De zuivering is daarvoor niet ontworpen en het water komt er vuiler uit dan het de riolering binnen stroomde. Deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit een aangepaste teeltwijze, zoals substraatteelt, of uit kwelschermen, of een forse kwelsloot. Het rapport 'Rekenmodel capaciteit rioolstelsels glastuinbouwgebied', geeft in bijlage II indicaties van de kwel. Indien er volgens deze bijlage een kans bestaat op aanzienlijke kwel (dus > 0,5 mm/dag) is het wenselijk dat specialistisch onderzoek wordt gedaan naar de kwel in het betreffende gebied. Dit onderzoek dient ook in te gaan op de effecten die de kwel heeft op de hoeveelheid afvalwater die de glastuinbouw loost op de riolering en op de wenselijkheid van maatregelen om zoveel mogelijk te voorkomen dat kwelwater, al dan niet gemengd met andere afvalwaterstromen, wordt geloosd op de vuilwaterriolering richting awzi.

Inrichting

De overzichtskaart van Delfland (verkrijgbaar bij Delfland) toont de rioolgemaal, persleidingen en zuiveringen van Delfland. Detailinformatie is te verkrijgen via het Kadaster.

Bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving die mogelijk binnen de geluids- en geurcontouren (milieubeschermingszones) liggen van afvalwaterzuiveringsinstallaties van Delfland is nader overleg met Delfland in een vroegtijdig stadium belangrijk. Bij nader overleg levert Delfland de exacte actuele ligging van deze contouren.

Het is in principe niet toegestaan om riolering aan te leggen in de lengterichting van het waterstaatswerk.

Houd rekening met projecten van Delfland. Een overzicht van lopende projecten van Delfland voor de afvalwaterketen is te vinden op www.hhdelfland.nl.

Houd bij persleidingen van Delfland een strook van 5 meter ter weerszijde van de persleiding vrij van gebouwen, wegen, diep wortelende bomen en zwaar verkeer; dit behoudens goedkeuring van Delfland. Dit is nodig in verband met mogelijke onderhoudswerkzaamheden en mogelijke schade aan de persleidingen.

Zorg ervoor dat rioolgemaal, bergbezinkvoorzieningen, waterzuiveringsinstallaties, etc., als zodanig worden benoemd in het omgevingsplan.

Uitgangspunten waterparagraaf

Ga in de waterparagraaf, voor zover relevant, in op:

- de huidige situatie voor afvalwater (riolering, overstorten, bergbezinkbassins en zuivering) en de effecten van toekomstige ontwikkelingen (o.a. benodigde en beschikbare capaciteit);
- afspraken over afvalwater, hemelwater en grondwater en in het bijzonder de verdeling van verantwoordelijkheden voor de maatregelen op dit gebied;
- de kwantitatieve en kwalitatieve effecten van lozingen en de verwachte veranderingen daarin op het oppervlaktewater;
- de weergave van de zuiveringstechnische werken, inclusief hoe rekening wordt gehouden met geur- en hinderzones.

B1.5 'Klimaatadaptatie'

Inleiding

Het klimaat verandert. De temperatuur op aarde stijgt, oceanen warmen op en ijskappen smelten. Dit leidt tot meer en heftiger extreme neerslagsituaties, zeespiegelstijging en langere periodes van droogte en hitte. Deze kunnen op hun beurt weer maatschappelijke gevolgen hebben, zoals wateroverlast, grondwateronder- en overlast, bodemdaling, droogteschade en gezondheidseffecten. Dit maakt dat het noodzakelijk is bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering: klimaatadaptatie. Het omgaan met klimaatverandering is een maatschappelijke opgave, die een gezamenlijke inspanning vraagt van overheden, burgers en bedrijfsleven.

Het rijk heeft dan ook in het najaar van 2022 aangegeven, dat er bij de inrichting van Nederland meer rekening gehouden moet worden met water en bodem. Uitdagingen op dit gebied moeten meer sturend worden in keuzes en randvoorwaarden met betrekking tot ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Dit vraagt om aanpassingen bij plannen, bijvoorbeeld in de woningbouw, energievoorziening en infrastructuur en in het landelijk gebied. Alleen op die manier kunnen we Nederland klimaatbestendig en maken.

Klimaatadaptatie is het aanpassingsproces waarmee wordt ingespeeld op de al bestaande en mogelijke toekomstige gevolgen van klimaatverandering en waarmee de kwetsbaarheid voor deze gevolgen in het stedelijk en landelijk gebied en de samenleving wordt vermindert.

In dit hoofdstuk geven we aan, welk beleid op het gebied van klimaatadaptatie vastgesteld is en schetsen we vervolgens de opgaven en wat dit voor uw plangebied kan betekenen. Het laatste gedeelte van dit hoofdstuk bestaat uit een beschrijving hoe u in uw plangebied om kunt gaan met klimaatadaptatie. Daarbij maken we een onderscheid tussen (dicht)bebouwd gebied (stad), glastuinbouwgebied (glas) en agrarische gebieden (gras), de meest voorkomende gebiedstypen in het beheergebied van Delfland.

Figuur 1: Wateroverlast in 2014; Bron: RTV Oost

Vastgesteld beleid en strategieën

Binnen het beheergebied van Delfland zijn diverse beleidskaders en strategieën op het gebied van klimaatadaptatie vastgesteld. Zo zijn op nationaal niveau door Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen de [Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie](#), het [Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2018](#) en de [Nationale klimaatadaptatiestrategie 2016 \(NAS\)](#) vastgesteld. In de deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie wordt gesteld, dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht. Gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk zorgen er samen met private partijen voor dat schade door hitte, wateroverlast, droogte en overstromingen zo beperkt mogelijk blijft. Er wordt rekening gehouden met klimaatverandering bij zaken als de aanleg van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen, het opknappen van bestaande bebouwing, vervanging van rioleringen en wegonderhoud. Alle overheden doorlopen 6-jaarlijks de beleidscyclus stresstest, risicodialoog, adaptatiestrategie en uitvoeringsagenda. Hulpmiddelen voor beleidscyclus en implementatie zijn te vinden op het [Kennisportaal Klimaatadaptatie](#).

Inmiddels heeft het rijk in het najaar van 2022 aangegeven, dat er bij de inrichting van Nederland meer rekening gehouden moet worden met water en bodem. In de [kamerbrief over 'Water en Bodem Sturend'](#) (WBS) van 25 november 2022 zijn 33 structurerende keuzes opgenomen. Veel van deze keuzes zijn randvoorwaarden, waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen. De structurerende keuzes hebben deels betrekking op het nationale beleid, maar kunnen ook richting geven aan of doorwerking vinden in programma's van provincies, gemeenten en waterschappen, gebiedsprocessen, bedrijven en burgers. Het gaat om een combinatie van locatiekeuze, inrichting van een gebied, wijk of straat en bouwwijze. De kamerbrief over 'Water en Bodem Sturend' is nauw verbonden met andere programma's, zoals de woningbouwprogramma's, het Programma [NOVEX](#) en de deltaprogramma's. Daarom moet de brief over WBS in samenhang met onder andere de [woningbouwbrief](#), de [toekomstbrief landbouw](#), de [NPLG-brief](#) en het [startpakket voor de provincies uit het Programma NOVEX](#) worden gezien.

Een groeiend aantal partijen in Zuid-Holland heeft gezamenlijk het Convenant Klimaatadaptief Bouwen ondertekend. Daarin zijn eisen voor klimaatadaptatieve nieuwbouw opgenomen en zijn instrumenten ontwikkeld, om maatwerkeisen op te stellen, zie www.bouwadaptief.nl. Deelnemende partijen hebben afgesproken dit convenant bij woningbouw toe te passen. Verschillende gemeenten hebben daarnaast hun eigen strategieën en programma's voor klimaatadaptatie. Ook in andere regio's werden vergelijkbare afspraken opgesteld. Deze vruchtbare samenwerking is in 2023 overgegaan naar het bredere convenant [Toekomstbestendig bouwen](#), een samenwerking tussen overheden in de provincies Utrecht, Noord- en Zuid-Holland en Flevoland, marktpartijen en leveranciers, waarin klimaatadaptatie één van de thema's is naast circulair bouwen, emissieloze bouw, gezondheid en biodiversiteit. Gezamenlijk is ook ingezet op landelijke afspraken. Dit heeft geresulteerd in de [Landelijke Maatlat groene klimaatadaptatieve gebouwde omgeving](#), die aan 2e kamer als onderdeel van de Nationale aanpak Klimaatadaptatieve gebouwde omgeving aangeboden is.

Tot slot heeft Delfland een [beleidskader](#) ten behoeve van adaptatie aan klimaatverandering opgesteld. De [Watervisie](#) geeft mogelijk handelingsperspectieven voor verschillende gebieden, bedoeld om het gesprek te voeren bij bijvoorbeeld omgevingsvisies. Via het [programma Klimaatkrachtig](#) stuurt Delfland op het stimuleren van klimaatadaptatie bij diverse doelgroepen.

Deze kaders en strategieën hebben tot doel een klimaatbestendige leefomgeving te realiseren. Klimaatadaptatie is voor wat betreft de water gerelateerde aspecten een belangrijk onderdeel in de weging van het waterbelang.

Wat komt er op ons af?

De **opwarming** van de aarde leidt tot zachtere winters en warmere zomers en meer waterdamp in de atmosfeer. In Nederland treden de volgende effecten op⁴:

- Een toenemende kans op **hitte** en een langere duur van hete periodes. In stedelijk gebied treedt dan het hitte-eiland-effect op. De opwarming is enkele graden meer dan buiten de stad en is vooral merkbaar door de verminderde afkoeling 's-nachts.
- Onderzoek van het KNMI toont aan, dat door de opwarming van de lucht deze meer waterdamp kan bevatten (ongeveer 7% per graad opwarming). Dit leidt tot grotere hoeveelheden regen. De winters worden natter met grotere extremen in met name langdurige regenbuien. De intensiteit van **extreme regenbuien** in de zomer neemt toe, maar het aantal zomerse regendagen worden juist minder.
- Ook de kans op (extreem) **droge perioden** neemt toe en deze perioden worden langer.
- Het **overstromingsrisico** neemt toe. Door de opwarming van de aarde smelten ijskappen en warme oceanen op. Hierdoor stijgt de zeespiegel en de stijging zal nog vele tientallen jaren door blijven gaan. De afvoer van de grote rivieren neemt in de winter toe, terwijl we in de zomer lagere afvoeren verwachten. De toenemende kans op clusterbuien vergroot bovendien het risico op overstroming voor regionale wateren en rivieren.

Al deze aspecten hebben een relatie met het watersysteem. Langdurige hitte en droogte hebben daarnaast niet alleen effect op het watersysteem, maar ook op de (volks)gezondheid en de snelheid, waarmee bodemdaling plaatsvindt. En de klimaatverandering - maar ook andere invloeden - heeft ook effect op de biodiversiteit.

Het Kennisportaal Klimaatadaptatie, klimaatadaptatienederland.nl, biedt veel informatie voor iedereen, die aan klimaatadaptatie werkt.

Betrokkenen bij de bouwopgave in Zuid-Holland hebben met elkaar via het Convenant Klimaatadaptief Bouwen een aanpak opgesteld, om via de bouwopgave de risico's ten gevolge van klimaatverandering te verkleinen. Aan de hand van bovengenoemde thema's zijn doelen en daarbij passende eisen geformuleerd. Er is een Leidraad Klimaatadaptief bouwen opgesteld om eigen maatwerkisen op te stellen. Meer informatie hierover staat op bouwadaptief.nl.

Ook in de regio's Amsterdam, Utrecht en Gelderland zijn dergelijke afspraken gemaakt. Gezamenlijk heeft dat geleid tot de Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving. De oproep is, om deze maatlat toe te passen. Het rijk verkent mogelijkheden, om de toepassing te verplichten, al dan niet via decentrale overheden. Ook in de maatlat staan de doelen voorop en worden per doel landelijke normen, decentrale normen, richtlijnen en/of een voorkeursvolgorde benoemd. Landelijke en decentrale toetsbare normen zijn (nog) niet voor alle doelen beschikbaar, zie [Landelijke maatlat - factsheets en overzichtstabel](#).

⁴ [KNMI Klimaatsignaal'21](#)

Samengevat betekent het, dat *hitte*, *extreme neerslag*, *droogte* en *zeespiegelstijging* gevolgen van klimaatverandering zijn waar we mee te maken krijgen. Hieronder is voor elk van deze effecten beschreven, wat er op ons afkomt en hoe u hiermee om kan gaan in uw plan.

Biodiversiteit

Verlies aan biodiversiteit ontstaat als ecosystemen, of elementen daaruit, zich niet (snel genoeg) kunnen aanpassen aan de veranderingen. Soorten sterven uit en ecosystemen worden minder stabiel of verdwijnen. Het watersysteem verandert daardoor ook, bijvoorbeeld omdat de bodem minder water kan vasthouden, de waterkwaliteit verslechtert, omdat het ecosysteem uit balans raakt en exoten beter gedijen in onze wateren. Delfland zet via het programma Duurzaam Circulair dan ook in op het versterken van de biodiversiteit.

Dit thema staat voorop, omdat met groene biodiverse maatregelen op een natuurlijke wijze veel ongewenste klimaateffecten kunnen worden verkleind. Groen biedt schaduw en verkoeling, met een rijk bodemleven kan de bodem meer water opnemen en vasthouden en biodiversiteit versterkt de stabiliteit van de ecosystemen en daarmee de diensten die ons dat oplevert. Daarbij draagt groen bij aan een gewaardeerde, gezonde en waardevolle leefomgeving. Meer over het thema Biodiversiteit is opgenomen in het hoofdstuk Waterkwaliteit.

Extreme neerslag

In alle klimaatscenario's worden de winters gemiddeld natter en nemen extreme neerslaghoeveelheden toe. In de winter gaat het om een toename van langdurige neerslag. In de zomer neemt het aantal dagen met neerslag af, maar de intensiteit van regenbuien neemt in de zomer juist toe. Ook neemt de kans op 'clusterbuien' toe, denk aan de neerslag in Limburg en omgeving in 2021. De regenbui beslaat een flink oppervlak, bijvoorbeeld ter grootte van de provincie Utrecht, en blijft meer dan een dag hangen. Hierdoor krijgt een groot gebied een extreme hoeveelheid neerslag te verwerken. De riolering raakt al snel vol, het water kan niet snel genoeg worden afgevoerd, waardoor boezemgebied volloopt, keringen onder druk komen te staan en polders niet kunnen uitmalen.

Het aandeel verhard oppervlak in Zuid-Holland is fors als gevolg van verstedelijking en neemt komende decennia nog verder toe. Regenwater kan hierdoor minder makkelijk in de grond infiltreren en de druk op het riool wordt groter. Regenwaterstelsels zijn niet gedimensioneerd op deze extreme neerslaghoeveelheden, waardoor er water op straat komt te staan en/of rioolwater uit overstorten op het watersysteem vloeit. Dit kan leiden tot overlast, waterkwaliteitsrisico's en schade (zie afbeelding figuur 1). Het is dan ook belangrijk, dat de extreme neerslag opgevangen kan worden, zonder dat dit tot wateroverlast leidt. Het watersysteem is juist kwetsbaar voor langdurige perioden van regen.

De uitdaging is om door middel van de inrichting van de fysieke leefomgeving op alle schaalniveaus goed om te kunnen gaan met extremere neerslaghoeveelheden. Dit kan door water meer op te vangen en langer vast te houden op de plaats, waar het valt, te benutten en het overschot te infiltreren in de bodem. Pas als daar geen mogelijkheid toe is, dan het water afvoeren naar het watersysteem.

Gemeentelijke opgave en de opgave van Delfland

In de berekening van de wateropgave voor Delfland wordt rekening gehouden met de invloed van het verwachte klimaat in 2050 op de neerslag. Die verandering in neerslag leidt ook tot een grotere belasting op de riolering. Steeds meer gemeenten stellen daarom zelf eisen aan waterberging. Dit is in lijn met de afspraken vanuit het Convenant Klimaatadaptief Bouwen, dat veel gemeenten mede hebben ondertekend, en de landelijke Maatlat.

Een eis uit het convenant is bijvoorbeeld, dat een ontwikkeling op privaat terrein 50 liter/ m² (= 50 mm per m²) aan regenwater kan opvangen. Deze gemeentelijke eis is gebaseerd op de kwetsbaarheid van de riolering voor kortdurende hevige neerslag.

De eisen van het waterschap zijn gebaseerd op de kwetsbaarheid van het oppervlakte-watersysteem voor langdurige neerslag. Het is niet nodig om beide opgaves bij elkaar op te tellen of los te realiseren. Indien vanuit de gemeentelijke verordening een hogere opgave voortkomt dan Delfland voorschrijft, geldt de zwaarste opgave. Mits wordt aangetoond dat voor de bergingsopgave die met de watersleutel is berekend, ook aan de richtlijnen van Delfland voor compensatie van verharding wordt voldaan.

De kans op realisatie van deze maatregelen voor extreme neerslag wordt groter, wanneer de maatregelen ook voor andere thema's in de fysieke leefomgeving meerwaarde bieden. Zo kan een goede sponswerking ook bijdragen aan het verminderen van hittestress, het omgaan met drogere perioden, verbetering van ecologische situatie en het vergroten van leefbaarheid en gezondheid. Een waterplein kan het grootste gedeelte van de tijd bijvoorbeeld functioneren als speelplein en ontmoetingsplaats. Het principe 'Groen-tenzij' sluit hier op aan.

Hieronder worden handelingsperspectieven voor 3 kenmerkende deelgebieden van het beheergebied van Delfland gegeven, te weten stad, glas en gras.

Wat kunt u doen? Stad

Biodiversiteit

Pas maatregelen, om de biodiversiteit te verbeteren en de natuurinclusiviteit te vergroten, waar mogelijk zodanig toe, dat deze aan een betere waterkwaliteit bijdragen,

Droogte en bodemdaling

Omgaan met langere perioden van droogte kan door het gebied zodanig in te richten, dat dit *minder kwetsbaar* voor de gevolgen van droogte is, bijvoorbeeld door te streven naar een flexibel waterpeil, waardoor in droge periodes minder wateraanvoer nodig is. Hierbij is het tevens van belang, dat de functies binnen het plangebied bestand zijn tegen het uitzakken van het water- en grondwaterpeil en er bijvoorbeeld geen funderingsschade door ontstaat. Ook kunt u kiezen voor beplanting, die beter tegen droogte bestand is.

In stedelijke gebieden, die gevoelig voor bodemdaling zijn, is een stabiele en voldoende hoge grondwaterstand van belang, om bodemdaling te beperken c.q. te voorkomen.

Door in natte tijden neerslag niet direct af te voeren en deze - al dan niet ondergronds - te bufferen en infiltratie mogelijk te maken binnen het gebied wordt bijgedragen aan het verminderen van problemen door droogte. Verschillende maatregelen, die bij het omgaan met extreme neerslag benoemd zijn, zijn ook effectief bij het omgaan met de gevolgen van droogte.

Hitte

Pas het principe 'Groen tenzij' toe. Let op de watervoorziening voor het groen in tijden van droge perioden, zodat het groen verkoeling kan geven door verdamping van water. Let op waterkwaliteit (o.a. zwemwater).

Gevolgbepierking overstroming

Buitendijks gebied wordt niet beschermd door primaire waterkeringen. Daarom is het van belang maatregelen te nemen, die het plangebied *weerbaar* maken tegen hoogwater. Ook voor vitale en kwetsbare functies (in zowel binnen- als buitendijks gebied) is het van belang de risico's van hoogwater in beeld te brengen en zo nodig maatregelen te nemen, om hiermee gevolgen van mogelijke overstromingen te beperken. Tot slot is het wellicht nodig extra ruimte voor waterveiligheid te creëren, indien uw plangebied op of nabij een primaire waterkering ligt. In het hoofdstuk 'Waterveiligheid' wordt nader op deze punten ingegaan.

Wateroverlast

Om bebouwd gebied beter bestand te maken tegen extremere en langdurigere neerslag, is het van belang in het gebied meer neerslag vast te kunnen houden, zonder dat dit tot wateroverlast leidt. In aanvulling op de riolering en het oppervlaktewater kunnen verschillende soorten maatregelen hieraan bijdragen. Bij kleinere neerslagintensiteiten helpt het, om de sponswerking te vergroten: de bodem en (aangepaste) bebouwing nemen de neerslag als een spons in zich op en brengen het vervolgens langzaam tot afvoer, waardoor neerslag minder snel tot overlast leidt. Bij extreme neerslagintensiteiten kan de bodem de hoeveelheid water echter niet aan en is het van belang, dat water tijdelijk ergens grootschaliger opgeslagen kan worden, zonder dat dit tot overlast leidt. Het opslaan van water kan bijvoorbeeld door middel van:

- vasthouden van neerslag op straat, pleinen of in wadi's;
- aanleg van extra waterberging in oppervlaktewater;
- ondergrondse grootschaliger wateropslag.

Deze opslag en de sponswerking zijn van belang op alle **schaalniveaus** en beginnen al in de 'haarvaten' van het systeem, bijvoorbeeld in de tuin en op parkeerplaatsen. Maar het is belangrijk, om hier ook op hogere niveaus, zoals straten, parken en hele wijken, aandacht aan te besteden. Geschikte maatregelen voor het vergroten van de sponswerking zijn:

- ontharden van bebouwd gebied; Denk aan 'tegels eruit, plant erin' of daktuinen en vergroenen op kleine en op grote schaal.
- vasthouden van neerslag in, op of onder gebouwen en verhardingen; Denk aan groen / groen-blauwe daken, regentonnen en krattensystemen.
- benutten van hemelwater voor groen en voor huishoudelijk gebruik;
- infiltreren van neerslag, bijvoorbeeld doorlatende verharding, wadi's en infiltratievoorzieningen.

Figuur 2: Het Polderdak (boven) en waterplein (beneden) combineren de functies recreatie, gezondheid en waterberging.

Naast het vergroten van de sponswerking is het van belang de *weerbaarheid* van stedelijke gebieden te vergroten. Dit betekent, dat bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving het gebied zodanig wordt ingericht, dat *wateroverlast* geen *waterschade* veroorzaakt. Denk daarbij aan het voldoende hoog plaatsen van kapitaalintensieve functies, zoals woningen en vitale en kwetsbare infrastructuur, zoals elektrische installaties.

Ruimtelijke adaptie stopt niet. Na 2050 gaat de klimaatverandering verder en zal waarschijnlijk versnellen. Mogelijkheden en ruimte voor adaptatie na 2050 zijn dan ook van groot belang. Houd daarbij rekening met de verschillen in levensduur van de verschillende onderdelen. Een straat wordt over 30-60 jaar opnieuw ingericht, bebouwing staat er voor > 100 jaar en de inrichting van een park wordt wellicht al over 15 jaar aangepast. Neem maatregelen, die bij de levensduur passen. Als dat niet kan, reserveer dan nu al ruimte in ontwikkelingen voor toekomstige adaptatie, bijvoorbeeld door tijdelijke functies of activiteiten.

Tot slot zal er in de toekomst ondanks alle maatregelen, die verschillende partijen nemen, vaker water op straat staan en zal er frequenter wateroverlast zijn. *Acceptatie* van een hoger risico op dit gebied is dan ook onvermijdelijk.

Op o.a. de [StraaDkrant](#), [Bouwadaptief](#) en [Voor hetzelfde geld Klimaatbestendig](#) en [Groenblauwe Netwerken](#) vindt u concrete oplossingen voor hemelwateroverlast in bebouwd gebied.

Wat kunt u doen? Glas

Biodiversiteit

Pas maatregelen, om de biodiversiteit te verbeteren en de natuurinclusiviteit te vergroten, zodanig toe, dat deze bijdragen aan een betere waterkwaliteit. Houd bij de soortenkeuze ook rekening met droogte.

Droogte

Voor de glastuinbouwsector is het vooral van belang te streven naar een grotere mate van *zelfvoorzienendheid*, waardoor de sector minder afhankelijk van de aanvoer van zoetwater van buiten het gebied wordt.

Maatregelen, die hieraan bijdragen, zijn:

- *waterbesparing* (meer hergebruik, condenswater gebruiken, etc.);
- *optimaliseren* van het gebruik van regenwater, o.a. door onderling uitwisselen;
- open waterbassins *afdekken* om verdamping te voorkomen;
- *ondergrondse opslag* van hemelwater.

Op eerdergenoemde sites vindt u concrete oplossingen voor het omgaan met droogte in o.a. glastuinbouwgebied. Voor het omgaan met wateroverlast werkt Delfland samen met tuinders aan [Rainlevelr](#).

Bodemdaling

Grootschalige of langdurige onttrekking van grondwater kan leiden tot bodemdaling en verzilting. Grondwater uit een daarvoor aangelegde zoetwaterbel in de ondergrond (o.a. Coastar) gaat verzilting juist tegen.

Hitte

Glastuinbouwgebieden warmen extra op door de hoge mate van verharding. Bij hoge temperaturen neemt de verdamping door groen toe en stijgt de vraag naar zoetwater. Hogere temperaturen geven een grotere kans op een slechte waterkwaliteit en hoge verdamping in polders leidt tot extra zoute kwel. Hierdoor is meer doorspoelen van het watersysteem nodig.

De volgende maatregelen kunnen de risico's op hitte verminderen:

- Maak ruimte voor de aanleg van extra groen.
- Voorkom / beperk grondwateronttrekking en buffer regenwater in bassins en ondergrondse zoetwaterbellen, om in droge tijden te gebruiken.
- Stem de teelt af op de beschikbaarheid van zoetwater.

Gevolgbepierking overstromingsrisico

Door zeespiegelstijging in combinatie met droge periodes neemt de druk van zoute kwel en het aandeel verzilt grondwater toe. Door de zelfvoorzienendheid van de glastuinbouw te vergroten wordt de sector minder afhankelijk van de aanvoer van zoet water en ondervindt deze minder gevolgen van de zeespiegelstijging. Mogelijke maatregelen om de zelfvoorzienendheid te vergroten zijn in bovenstaande alinea onder het kopje 'Droogte' benoemd. Zorg dat vitale en kwetsbare functies voldoende hoog liggen, om schade en overlast bij overstromingen te voorkomen/ beperken.

Extreme neerslag

Door het grote aaneengesloten verharde oppervlak zijn glastuinbouwgebieden extra gevoelig voor extreme neerslag. Het hemelwater heeft beperkt de ruimte om te infiltreren in de ondergrond en stroomt snel naar het oppervlaktewatersysteem, dat hierdoor sneller overbelast kan raken. De volgende maatregelen kunnen de risico's op wateroverlast verminderen:

- boven- en ondergrondse *waterberging*;
- aanleg van extra oppervlaktewater;
- toepassen van mogelijkheden van *inzet van gietwaterbassins*, zoals 'Rainlevelr';
- het opslaan van hemelwater *onder kassen* (o.a. in het gebied Waalblok) of in de bodem (Coastar);
- het opslaan van hemelwater *op kassen*.

Naast het vergroten van de sponswerking is het van belang de *weerbaarheid* van glastuinbouwgebieden te vergroten. Dit betekent, dat bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving het gebied zodanig ingericht wordt, dat *wateroverlast* geen *waterschade* veroorzaakt. Denk daarbij aan het voldoende hoog plaatsen van kapitaalintensieve functies, zoals woningen en vitale en kwetsbare infrastructuur, zoals elektrische installaties.

Ruimtelijke adaptie stopt niet. Na 2050 gaat de klimaatverandering verder, en zal waarschijnlijk versnellen. Mogelijkheden en ruimte voor adaptatie na 2050 zijn dan ook van groot belang. Houd daarbij rekening met de verschillen in levensduur van de verschillende onderdelen. Een straat wordt over 30-60 jaar opnieuw ingericht, bebouwing staat er voor > 100 jaar en de inrichting van een park wordt wellicht al over 15 jaar aangepast. Neem maatregelen, die bij de levensduur passen. Als dat niet kan, reserveer dan nu al ruimte in ontwikkelingen voor toekomstige adaptatie, bijvoorbeeld door tijdelijke functies of activiteiten.

Tot slot zal er in de toekomst ondanks alle maatregelen, die verschillende partijen nemen, vaker water op straat staan en zal er frequenter wateroverlast zijn. *Acceptatie* van een hoger risico op dit gebied is dan ook onvermijdelijk.

Wat kunt u doen? Gras

Biodiversiteit

Pas maatregelen, om de biodiversiteit te verbeteren en de natuurinclusiviteit te vergroten, zodanig toe, dat deze bijdragen aan een betere waterkwaliteit, bijvoorbeeld door de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

Droogte

Door in nattere perioden meer water vast te houden in het gebied, kan het gebied een langere droge periode beter aan. Ook het toepassen van dynamisch peilbeheer kan hieraan bijdragen.

Bodemdaling

Grootschalige of langdurige onttrekking van grondwater en het uitzakken van het waterpeil kunnen leiden tot bodemdaling en verzilting. Pas het agrarische gebruik zo mogelijk aan de eigenschappen van het gebied aan.

Door grondwater uit een daarvoor aangelegde zoetwaterbel in de ondergrond te gebruiken (o.a. Coastar) wordt verzilting juist tegengegaan.

Hitte

Groen dat kan verdampen, warmt niet veel op en draagt bij aan verkoeling. Bomen hebben daarbij de voorkeur en sluiten aan bij het principe 'groen-tenzij'.

Gevolgbeperking overstromingen

Door zeespiegelstijging in combinatie met droge periodes nemen de druk van zoute kwel en het aandeel verzilt grondwater toe. Door de zelfvoorzienendheid van het agrarisch gebied te vergroten, wordt de sector minder afhankelijk van de aanvoer van zoet water en ondervindt deze minder gevolgen van de zeespiegelstijging. Mogelijke maatregelen om de zelfvoorzienendheid te vergroten zijn in bovenstaande alinea onder het kopje 'Droogte' benoemd. Zorg dat vitale en kwetsbare functies voldoende hoog liggen om schade en overlast bij overstromingen te voorkomen c.q. te beperken.

Extreme neerslag

Met de aanleg van extra waterberging door het graven van water of door bewust laaggelegen gebieden kan inundatie verminderen.

Bij plannen in het landelijk gebied die functieverandering tot doel hebben, zijn in een aantal gevallen klimaatadaptieve maatregelen mogelijk. Denk hierbij aan functieverandering van agrarisch naar natuur en/of richting agrarisch natuurbeheer. Dit biedt bijvoorbeeld kansen om meer ruimte voor (open) water te realiseren, of gebieden geschikt te maken voor waterberging.

Bij functieveranderingen naar meer verharde functies als glastuinbouw en woningen is het van belang deze zodanig te realiseren, dat deze om kunnen gaan met de gevolgen van klimaatverandering, met name de toename van extreme neerslag. Deze moet lokaal opgevangen en verwerkt kunnen worden. Het aanleggen van voldoende open water, (ondergrondse) waterberging, wadi's, groen-blaue daken en waterdoorlatende verharding draagt hieraan bij. Bovendien is het belangrijk, dat nieuwe bebouwing voldoende op hoogte wordt aangelegd om overlast ter plaatse van de bebouwing te voorkomen,

Meer informatie over deze en andere gebiedstypen kunt u vinden in de [Watervisie](#). Daarin zijn ook thematische kaarten opgenomen.

Uitgangspunten waterparagraaf

In de waterparagraaf moet worden ingegaan op:

- een beschrijving van de effecten van een veranderend klimaat op het plan en de functies die daarin voor kunnen komen;
- een beschrijving van de maatregelen die u neemt om deze effecten teniet te doen.

Links

Voorbeelden klimaatadaptatie:

- [Operatie Steenbreek](#);
- Klimaatadaptatiemaatregelen: [Groenblauwe netwerken](#) en [Groenblauwe netwerken: Handleiding voor veerkrachtige steden](#);
- Ondergrondse wateropslag: [Urban Waterbuffer](#);
- [Voor hetzelfde geld Klimaatbestendig](#);
- [Rainlevelr](#);
- [De StraaDkrant](#);
- [Groenblauwe netwerken](#), maatregelen;
- Klimaatatlas van Zuid-Holland.

Klimaatadaptatie Delfland:

- [Beleidskader adaptatie aan klimaatverandering.](#)

Beleid klimaatadaptatie:

- [Kamerbrief over 'Water en Bodem Sturend'](#);
- [Landelijke Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving](#);
- [Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie](#);
- [Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2018](#);
- [Nationale klimaatadaptatiestrategie 2016 \(NAS\)](#);
- Regionale Klimaat Adaptatie Strategie Haaglanden;
- [Bouwadaptief](#), eisen;
- Rotterdamse adaptatiestrategie;
- [Watervisie](#);
- [Langetermijnstrategie wateroverlast Wapenen tegen extreme neerslag \(2022\)](#).

Bijlage 2: Uitgangspunten waterparagraaf

Ten behoeve van eenduidigheid en kwaliteit van waterparagrafen in omgevingsplannen en omgevingsvergunningen voor een bopa wordt hier een voorbeeldopzet voor de waterparagraaf en een overzicht van relevante thema's die besproken dienen te worden gegeven. Daarnaast worden een aantal voorbeeldteksten gegeven die kunnen worden gebruikt bij het opstellen van een waterparagraaf.

B2.1 Opzet Waterparagraaf

Inleiding

Beschrijf doel van de weging van het waterbelang. Geef aan op welke manier overleg met Delfland heeft plaatsgevonden.

Wettelijk kader

Hier wordt beknopt een beschrijving gegeven van relevant beleid - van zowel rijksoverheid als van provincie, gemeenten en waterbeheerders - met betrekking tot water voor zover dit ruimtelijke consequenties heeft, en op het ruimtelijke beleid voor zover dit het watersysteem kan beïnvloeden. Dit punt kan in het omgevingsplan ook worden opgenomen in een algemeen hoofdstuk betreffende beleidskaders.

Huidige situatie

Globale beschrijving van de huidige situatie van het watersysteem in het plangebied, waarbij de nadruk ligt op de relevante aspecten voor het plan voor de fysieke leefomgeving. Behandel hierbij onderstaande thema's:

- Stevige dijken: Veiligheid en waterkeringen;
- Voorkomen van wateroverlast (waterkwantiteit);
- Grondwater en voorkomen van (zoet)watertekort;
- Onderhoud en bagger;
- Schoon water: Watersysteemkwaliteit en ecologie;
- Gezuiverd afvalwater: Afvalwaterketen;
- Klimaatadaptatie.

Onder de te beschrijven aspecten wordt per thema aangegeven welke relevante aspecten in de waterparagraaf dienen te worden behandeld.

Toekomstige situatie

De effecten van de nieuwe inrichting, herinrichting of renovatie voor elk van de relevante thema's moeten worden geïnventariseerd en beschreven. De ontwikkeling mag geen negatief effect hebben op het watersysteem ter plaatse of elders tenzij compenserende maatregelen worden genomen. Hierbij moeten ook de (middel)lange termijn ontwikkelingen worden betrokken.

Aangegeven kan worden, al dan niet gerelateerd aan de aanwezige knelpunten, welke veranderingen/ontwikkelingen gewenst zijn voor het realiseren van een duurzamer watersysteem. Te denken valt aan: vergroting waterbergend vermogen, piekberging, calamiteitenberging, verbetering waterkwaliteit, inrichting van natuurvriendelijke oevers, afkoppeling verhard oppervlak, verbeterd gescheiden rioolstelsel, e.d..

Conclusie en vertaling in kaart en regels

Geef aan hoe het plan past binnen het beleid van Delfland en gemeente. En op welke manier de waterhuishoudkundige functies in regels en kaart worden geborgd.

B2.2 Inhoud waterparagraaf

Een goede waterparagraaf beschrijft de volgende aspecten. Indien een thema niet relevant is, wordt dit aangegeven.

Thema Stevige dijken:

- de waterkeringen die in het plangebied aanwezig zijn (deze worden op de kaart weergegeven met beperkingengebied waterstaat- waterkering);
- de beoogde of mogelijke ontwikkelingen in het plan binnen de keurzones en de afspraken die daarover zijn gemaakt (deze zijn eveneens vergunningplichtig);
- het gewenste of noodzakelijke verleggen van of aanpassingen aan de waterkeringen volgens het plan en de afspraken die daarover met Delfland zijn gemaakt.

Thema Voorkomen van wateroverlast:

- een globale beschrijving van het watersysteem;
- een beschrijving van huidig en toekomstig landgebruik, verhard oppervlak dat in het plan mogelijk wordt gemaakt en vereiste beschermingsniveau (conform provinciale normen voor wateroverlast);
- effecten van het plan voor de waterstructuur, de beschikbare en benodigde waterberging en het peilbeheer;
- de waterstaatkundige werken (zoals gemalen, uitstroomleidingen, watertransportleidingen);
- zo nodig de te nemen compenserende / mitigerende maatregelen.

Thema Grondwater en voorkomen zoetwatertekort:

- geschiktheid van het gebied voor het plan en de functie(s) met betrekking tot grondwatersituatie en bodem;
- effecten van het plan op het lokale grondwatersysteem/bodem;
- effecten van ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving op watertekortsituaties;
- eventueel benodigde maatregelen om de locatie geschikt te maken voor de beoogde functie(s) wat betreft ondergrond;
- mogelijke maatregelen ten behoeve van de zelfvoorzienendheid.

Thema Onderhoud en bagger:

- op welke wijze rekening is gehouden met (indien van toepassing) onderhoud van primaire watergangen, natuurvriendelijke oevers in beheer bij Delfland en waterkeringen;
- de wijze waarop voorzien wordt in de baggerverwerking in het (plan)gebied.

Thema Watersysteemkwaliteit en ecologie:

- een beschrijving van de chemische en ecologische watersysteemkwaliteit inclusief de (water)bodem;
- een beschrijving van de effecten van nieuwe ontwikkelingen op de huidige chemische en ecologische watersysteemkwaliteit, met bijzondere aandacht voor KRW-waterlichamen en eventuele nabijgelegen zwemwaterlocaties, waterparels en andere gebieden waarop hogere waterkwaliteitsdoelstellingen van toepassing zijn;
- eventuele kansen in het plan voor realisatie van de KRW-opgave;
- mogelijke maatregelen voor het oplossen van eventuele negatieve effecten van het plan op de water(systeem)kwaliteitsdoelen en opgave (inrichting).

Thema Gezuiverd afvalwater:

- de huidige situatie voor afvalwater (riolering, overstorten, bergbezinkbassins en zuivering) en de effecten van toekomstige ontwikkelingen (o.a. benodigde en beschikbare capaciteit);
- afspraken over afvalwater, hemelwater en grondwater en in het bijzonder de verdeling van verantwoordelijkheden voor de maatregelen op dit gebied;
- de kwantitatieve en kwalitatieve effecten van lozingen en de verwachte veranderingen daarin op het oppervlaktewater;
- de weergave van de zuiveringstechnische werken inclusief hoe rekening wordt gehouden met geur- en hinderzones.

Thema Klimaatadaptatie:

- uitkomst stresstesten en risicodialoog voor het omringende bestaande gebied voor zover relevant voor het watersysteem;
- inschatting van de invloed van het plan in de fysieke leefomgeving op de klimaateffecten zoals hierboven bedoeld;
- effecten bij bovennormatieve weersextremen, zoals extreme neerslag, clusterbui en maatregelen, om schade en overlast daar te beperken op het plangebied;
- eventuele uitgangspunten of afspraken specifiek voor het plan in de fysieke leefomgeving;
- kansen die met de ontwikkeling benut kunnen worden;
- te nemen maatregelen, zoals die met het plan worden gerealiseerd;
- ruimtereservering(-en) voor adaptatie in de toekomst.

B2.3 Voorbeeldteksten

Onderstaande teksten dienen als hulpmiddel bij het opstellen van de waterparagraaf.

Beleidskader

Op verschillende bestuursniveaus zijn de afgelopen jaren beleidsnota's verschenen aangaande het watersysteem, allen met als doel een duurzaam waterbeheer (kwalitatief en kwantitatief). Deze paragraaf geeft een overzicht van de voor het plangebied relevante nota's, waarbij het beleid van het hoogheemraadschap en de gemeente nader wordt behandeld.

Europa:

- Kaderrichtlijn Water (KRW).

Nationaal:

- Nationaal Water Programma 2022-2027;
- Waterbeleid voor de 21ste eeuw (WB21);
- Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
- Omgevingswet

Provinciaal:

- Regionaal Waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027;
- Omgevingsvisie Zuid-Holland;
- Zuid-Hollandse omgevingsverordening.

Regionaal:

- Deelstroomgebiedsvisie Zuid-Holland Zuid.

Beleid waterbeheerder

In het Waterbeheerprogramma van Delfland 2022-2027 (WBP6) heeft Delfland met een brede blik naar de watertaken (waterveiligheid, waterbeheer en waterzuivering) van Delfland gekeken vanuit het perspectief van de leefomgeving. Delfland zet in op integraal waterbeheer in het sterk verstedelijkt deel van Nederland. Samen met de gemeenten en andere partners werkt Delfland aan klimaatadaptatie. Een duurzaam en toekomstbestendig watersysteem is vertaald naar zelfvoorzienendheid door het sluiten van kringlopen van water, energie en grondstoffen. Om doelen te bereiken werkt Delfland samen met gebiedspartners. Delfland werkt ook aan het waterbewustzijn om de kosten van het waterbeheer waar mogelijk te verlagen en het draagvlak te vergroten voor het zelf nemen van maatregelen.

In 2012 heeft het Hoogheemraadschap de Handreiking watertoets voor gemeenten vastgesteld en daarna regelmatig geactualiseerd. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is de handreiking aangepast naar de Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten. De handreiking is specifiek geschreven voor plannen voor de fysieke leefomgeving op gemeentelijk niveau. Met deze handreiking wordt inzicht gegeven in de wijze waarop het Delfland procedureel en inhoudelijk omgaat met de weging van het waterbelang. De handreiking is gebaseerd op bestaand beleid van Delfland en sluit aan op de landelijke en provinciale regelgeving.

Met de weging van het waterbelang wordt gestreefd naar een goede inpassing van water in planvorming in de fysieke leefomgeving. Voorkomen moet worden, dat nieuwe ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving negatieve effecten hebben op het watersysteem. Waar mogelijk moeten kansen worden benut om het watersysteem te verbeteren.

Standstill-beginsel (thema Voorkomen wateroverlast)

Conform het standstill-beginsel mag de kans op wateroverlast niet toenemen als gevolg van het plan. De initiatiefnemer moet ervoor zorgen, dat de negatieve gevolgen van het plan worden gecompenseerd. Compensatie moet worden gerealiseerd door middel van bergen óf in het onderdeel van de trits vasthouden-bergen-afvoeren, waarin de verslechtering optreedt.

Ontwikkelingen waarbij het verhard oppervlak toeneemt, of de vasthoudcapaciteit van een gebied op andere manieren wordt verkleind, zorgen voor een snellere afstroming van hemelwater naar het oppervlaktewater, doordat water niet langer in de bodem kan infiltreren maar oppervlakkig of via (hemelwater)riolering wordt afgevoerd. Dit kan leiden tot wateroverlast, en past dus niet binnen het standstill-beginsel, tenzij ter compensatie extra waterberging wordt gerealiseerd.

(Afhankelijk van de gekozen methode:)

Om te bepalen hoeveel waterberging nodig is om de ontwikkeling hydrologisch neutraal te kunnen uitvoeren is een waterstudie uitgevoerd.

- Beschrijf studie en resultaten.

Om te bepalen hoeveel waterberging nodig is om de ontwikkeling hydrologisch neutraal te kunnen uitvoeren is gebruik gemaakt van de Watersleutel. Deze rekentool heeft Delfland ontwikkeld om voor eenvoudige plannen op basis van een aantal kenmerken van de ontwikkeling en het watersysteem snel inzicht te krijgen in de benodigde compensatie. – *beschrijf uitgangspunten berekening, resultaat en voeg berekening watersleutel als bijlage bij - Beschrijf op welke manier invulling wordt gegeven aan deze opgave.*

Klimaatadaptatie

Delfland houdt bij de berekening van de wateropgave rekening met het te verwachten effect van de klimaatverandering in 2050 op de neerslag. Dit aandeel van de wateropgave is afleesbaar in de berekening met de 'Watersleutel'.

- Benoem hier de grootte van die 'klimaatopgave'.
- Benoem, indien van toepassing, de gemeentelijke eis voor klimaatadaptatie en licht toe, welke van beide eisen maatgevend is.
- Beschrijf op welke manier invulling wordt gegeven aan deze opgave.

Delfland, de gemeente en de initiatiefnemer zijn allen ondertekenaars van het Convenant Klimaatadaptief Bouwen en houden de uitgangspunten daarvan aan.

- Benoem per thema op welke manier hier invulling aan wordt gegeven: wateroverlast (hierboven al behandeld), hitte, droogte, bodemdaling, biodiversiteit en overstromingen.

Bijlage 3: Begrippenlijst

Hieronder treft u een overzicht van begrippen die in deze handreiking gehanteerd worden.

Begrip	Gekozen definitie
Aanvoeren	Aanvullen van het watersysteem met water van buiten het systeem om het minimaal gewenste peil en/of waterkwaliteit te handhaven. Dit gebeurt doorgaans met behulp van een gemaal, inlaten of stuwen.
ABCDelfland	Afvoer- en BergingsCapaciteit Delfland (afgekort ABCDelfland) is een project dat gericht is op het voorkomen van wateroverlast in de toekomst.
Actief slib	Slib dat bacteriën en andere kleine organismen bevat die de verontreiniging in het afvalwater als voedsel gebruiken.
Afkalven	Het inzakken en afbrokkelen van het land naast de sloot.
Afkoppelen	Er voor zorgen dat schoon regenwater dat van verharde oppervlakken (daken, bestrating) afstroomt niet meer via de riolering wordt afgevoerd naar een afvalwater-zuiveringsinstallatie (awzi), maar wordt afgevoerd naar oppervlaktewater, infiltreert in de bodem of wordt gebruikt voor huishoudelijke toepassing.
Afvalwater	Vervuild water uit huishoudens of industrie.
Afvalwaterakkoord	Bestuurlijk akkoord met betrekking tot de afvalwaterketen met als doel de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen te bevorderen.
Afvalwatersysteem	Het systeem voor de inzameling, het transport en de zuivering van afvalwater.
Afvalwaterzuiveringsinstallatie (AWZI)	Installatie die afvalwater zuivert.
Afvoer	Hoeveelheid water die per tijdseenheid uit de boezem, een polder of een peilvak stroomt over een stuw of gepompt wordt met een gemaal.
Afvoercapaciteit	De grootste hoeveelheid water die een gemaal of watergang per tijdseenheid kan verwerken.
Afvoeren	Het verwijderen van overtollig water uit het oppervlaktewatersysteem (peilvak, polder) door middel van een kunstwerk of onder vrij verval.
Afwatering	Het afvoeren van het oppervlaktewater, via sloten, kanalen en boezems naar de rivieren, meren en de zee.
Afwentelen	Het doorschuiven van waterkwantiteits- en/of waterkwaliteitsproblemen in ruimte (naar elders), tijd (naar later), kosten dan wel bestuurlijke verantwoordelijkheid.
Algemeen bestuur	De verenigde vergadering (VV) is het gekozen algemeen bestuur van Delfland: het hoogste bestuursorgaan van het hoogheemraadschap.
Aquatisch ecosysteem	Het geheel van (of groepen van) organismen en niet levende elementen in een bepaald (deel van een) water, de waterbodem en de onderlinge beïnvloeding.
Baggeren	Het verwijderen van slib uit sloten waardoor de watergang weer op diepte wordt gebracht, zodat een goede doorstroming mogelijk blijft.
Basisinspanning riolering	Een inspanning die door gemeenten moet worden geleverd om de emissie uit rioolstelsels op het oppervlaktewater terug te brengen tot een theoretisch vastgesteld maximaal niveau van 50 kg CZV per hectare aangesloten verhard oppervlak.
Basiskustlijn (BKL)	Kustlijn die in het kader van het kusthandhavingsbeleid van en door het rijk wordt gehandhaafd. In het algemeen de positie van de gemiddelde kustlijn op 1 januari 1990.
Basis Rioleringsplan (BRP)	Een functioneel ontwerp van de riolering inclusief de daarbij behorende hydraulische dimensionering.
Beluchten	Het toevoegen van luchtbelletjes in het water waardoor het water wordt voorzien van zuurstof.
Bemalen	Het door middel van een gemaal afvoeren van overtollig water.
Bemalingsgebied	Een gebied waaruit het overtollige water door middel van een gemaal wordt afgevoerd.
Bemalingsnorm	Norm voor de bemalingscapaciteit van een gebied, afhankelijk van oppervlakte van het gebied en de hoeveelheid verharding in dat gebied.
Beregenen	Besproeien van gewassen met grond- of slootwater.
Bergen van water	Het tijdelijk bergen van neerslag in oppervlaktewater of door (gecontroleerde) inundatie van gebieden of speciale voorzieningen direct grenzend aan het (hoofd)watersysteem, om wateroverlast te voorkomen. Of tijdelijk bergen van neerslag in oppervlaktewater om dit in tijden van watertekorten te kunnen benutten.
Bergingsgebied	Een krachtens de Wet ruimtelijke ordening voor waterstaatkundige doeleinden bestemd gebied, niet zijnde een oppervlaktewaterlichaam of onderdeel daarvan, dat dient ter verruiming van de bergingscapaciteit van een of meer watersystemen en ook als bergingsgebied op de legger is opgenomen.
Bergingsnorm	Door het hoogheemraadschap vastgestelde norm voor de minimaal vereiste bergingscapaciteit per oppervlakte, uitgedrukt in m ³ /ha.

Begrip	Gekozen definitie
Bergingscapaciteit	Het volume water dat geborgen kan worden tussen het streefpeil of schouwpeil en het aanvaardbaar hoogste peil in een watergang of berging.
Beschermingszone	Aan een waterkering grenzende zone, die als zodanig in de legger is opgenomen, waarin ter bescherming van de waterkering regels en beperkingen volgens de waterschapsverordening van toepassing zijn.
Beschoeiing	Een constructie om de stabiliteit van een oever of waterkant tegen afkalven, golfslag en andere invloeden te waarborgen.
Beslissingsondersteunend systeem	Computermodel waarmee de gevolgen van verwachte neerslag en de bediening van gemalen van tevoren worden berekend.
Besluit activiteiten leef-omgeving (Bal)	Besluit dat hoort bij de Omgevingswet, hierin staan vooral milieuregels voor bedrijven en veel regels over lozingen.
Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)	Besluit dat hoort bij de Omgevingswet, hierin staan vooral instructieregels voor diverse thema's van de fysieke leefomgeving, veel instructieregels zijn voor gemeenten om te regelen in het omgevingsplan.
Binnenboezem	Een waterloop, of stelsel van waterlopen, gelegen binnen een polder, dat als tijdelijke opvang dient en afwatert naar de boezem.
Binnendijs gebied	Het gebied dat een wettelijk beschermingsniveau kent tegen overstromingen. Het betreft het gebied landwaarts van het waterstaatswerk.
Bodemdaling	Het zakken van de bodem als gevolg van de opsomming van klink, krimp, oxidatie van de bovenste grondlagen en compactie van de diepere grondlagen en deformatie van het pleistoceen.
Bodeminklinking	Daling van het grondoppervlak veroorzaakt door een daling van de grondwaterstand.
Boezem	Het stelsel van met elkaar in open verbinding staande vaarten en kanalen waarop inliggende polders hun overtollige water lozen en waaruit deze polders hun benodigde water kunnen betrekken. Het water uit de boezem wordt afgevoerd naar de Noordzee of naar de Nieuwe Waterweg.
Boezemberging	Waterberging om het boezemwater tijdelijk in te bergen.
Boezemgemaal	Een gemaal dat het water vanuit de boezem naar buitenwater afvoert.
Boezemkade	Waterkering (kade, dijk), behorend tot de regionale keringen, waarmee voorkomen wordt dat water uit de boezem naar de lager gelegen polders stroomt.
Boezemland	Hoger gelegen gebied waarvan het water onder vrij verval naar de boezemkanalen afstroomt, zonder tussenkomst van een gemaal.
Boezempeil	Schouwpeil van Delflands boezem, vastgelegd in het peilbesluit voor de boezem.
Botulisme	Een voedselvergiftiging bij mensen of dieren die wordt veroorzaakt door opname van voedsel waarin een bacterie botulinumtoxine heeft gevormd.
Brak water	Water dat niet zout en niet zoet is en dus tussen deze twee categorieën in zit.
Buitendijs gebied	Het gebied waarvoor geen wettelijke veiligheidsnormen zijn gedefinieerd. Dit betreft het gebied op en zeewaarts van het waterstaatswerk.
Buitenwater	Water waar Delfland op afwatert: de Nieuwe Waterweg en de Noordzee.
Calamiteit	Een plotselinge gebeurtenis met zodanig ernstige gevolgen voor waterkering, water-beheersing en/ of waterkwaliteit dat het noodzakelijk kan zijn af te wijken van het bestuurlijk vastgestelde beleid of beslissingen te nemen waarin het vastgestelde beleid niet voorziet.
Calamiteitenberging	Een waterberging die incidenteel wordt ingezet om extreme pieken op te vangen en alleen in het boezemsysteem wordt ingezet. De afweging om water in te laten wordt door het bestuur gemaakt op het moment dat dit noodzakelijk is om calamiteiten te voorkomen dan wel te beperken.
College van dijkgraaf en hoogheemraden	Het dagelijks bestuur van het hoogheemraadschap. Vergelijkbaar met het college van burgemeester en wethouders bij een gemeente.
Dagelijks bestuur	College van dijkgraaf en hoogheemraden, belast met de dagelijkse gang van zaken van het hoogheemraadschap.
Dam	Een dwars door een water(-gang) gelegen afsluiting, bedoeld om water te keren.
Damwand	Rij van ingeheide palen, planken of stalen platen die dienen als waterkering (dam) om bijvoorbeeld een gedeelte van een sloot af te sluiten.
Deltawet	De wet heeft als doel om ons land nu en in de toekomst te beschermen tegen hoog water en de zoetwatervoorziening op orde te houden.
Delven	Het brengen van watergangen op de in de waterschapsverordening opgenomen maten.
Diffuse bronnen	Veroorzakers van verontreinigingen die niet direct zijn te lokaliseren in één punt, maar verspreid in het oppervlaktewater terechtkomen (bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen en uitlaatgassen).
Diffuse lozingen	Lozingen zonder aantoonbare veroorzaker, waarbij de verontreiniging verspreid in het oppervlaktewater en/of de riolering terechtkomt.

Begrip	Gekozen definitie
Dijkgraaf	Voorzitter van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van een waterschap. De dijkgraaf wordt niet gekozen maar net als de Commissaris van de Koningin en de burgemeester benoemd door de Kroon.
Dijkleger	Een groep van ongeveer driehonderd mensen bestaande uit vrijwilligers en medewerkers van Delfland die bij een hoog waterpeil worden ingezet om de dijken te bewaken.
Dijkringgebied	Gebied dat door een stelsel van waterkeringen of aangesloten hoge gronden beveiligd is tegen overstromingen door het buitenwater.
Doorspoelen	Het circuleren of verversen van water om de waterkwaliteit te verbeteren. Bij circuleren wordt het aanwezige water in beweging gehouden; Bij verversen vindt interactie plaats met water van buiten het gebied.
Drainage	De afvoer van water door de grond.
Drooglegging	Het hoogteverschil tussen de waterspiegel in een waterloop en de gemiddelde maaiveldhoogte.
Droogweerafvoer (dwa)	Systeem waardoor huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater en lek- en drainage-water wordt afgevoerd naar een afvalwaterzuiveringsinstallatie.
Duiker	Een verbindingsbuis om water onder een straat of een stuk grond door te laten stromen.
Duinafslag	Verlies van duinareaal tijdens stormvloed.
Duinvoet	Overgang van strand naar duin.
Duurzaam	Kwalificatie van activiteiten en ontwikkelingen, die enerzijds voorzien in de behoefte van de huidige generatie, maar anderzijds niet leiden tot beperkingen voor toekomstige generaties.
Duurzaam bouwen	Het op zodanige wijze bouwen dat hier aan de huidige vraag voldaan wordt zonder dat de mogelijkheden van andere volkeren elders en toekomstige generaties beperkt worden.
Dynamische berging	Een reguliere, gestuurde berging, die door tussenkomst van een kunstwerk en/of de beheerder wordt ingezet.
Dynamisch kustbeheer	Het zodanig beheren van de zandige kust dat natuurlijke processen zoveel mogelijk ongestoord kunnen verlopen, en de processen zodanig worden beheerst dat de veiligheid van het achterliggende gebied gewaarborgd blijft.
Dynamisch peilbeheer	Operationeel peilbeheer, waarbij door menselijk ingrijpen geanticipeerd wordt op de verwachte weersomstandigheden.
Ecologisch beheer / onderhoud	Beheer of onderhoud waarbij uitdrukkelijk rekening wordt gehouden met de eisen van flora en fauna.
Ecologische functie	Een functie die aan alle oppervlaktewateren is toegekend, en die gericht is op het verkrijgen of handhaven van een ecologisch gezond watersysteem.
Ecologische inrichting	Inrichting van water (kanalen, berging) waarbij aandacht wordt besteed aan de relatie tussen levende organismen en de niet-levende elementen in hun omgeving.
Ecologische hoofdstructuur (EHS)	Hoofdroute die het mogelijk maakt dat soorten zich van het ene leefgebied naar het andere verplaatsen, waardoor uitwisseling van planten en diersoorten blijft bestaan.
Ecologische verbindingzone	Een lijnvormige natuurlijke verbinding op land tussen natuurgebieden, veelal gelegen langs wegen, spoorwegen, dijken of watergangen met als doel de verspreiding van planten en de migratie van dieren mogelijk te maken.
Ecopassage	Een constructie in verschillende verschijningsvormen met de functie van ecologische verbindingzone. Doel is het overbruggen van harde barrières zoals auto- en spoorwegen.
Ecotoxicologie	Onderzoek naar de werking van chemische stoffen op het functioneren van planten, dieren en ecosystemen.
Effluent	Het door een afvalwaterzuiveringsinstallatie gezuiverde afvalwater, dat wordt geloosd op de Noordzee en de Nieuwe Waterweg.
Emissie	Uitstoot van vloeibare of gasvormige stoffen in water, bodem of lucht.
Eutrofiëring	De verrijking van watersystemen door nutriënten als stikstof en fosfor.
Flexibel peilbeheer	Peilbeheer waarbij het oppervlaktewaterpeil gedurende het gehele jaar kan fluctueren tussen een in het peilbesluit vastgestelde onder- en bovengrens. De fluctuaties worden uitsluitend bepaald door natuurlijke omstandigheden, behalve bij overschrijding van de onder- en bovengrens.
Freatisch grondwater	Grondwater in de oppervlakkige grondlagen.

Begrip	Gekozen definitie
Fysieke leefomgeving	Dit begrip bepaalt de reikwijdte van de Omgevingswet en omvat alle activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving. De fysieke leefomgeving omvat in ieder geval: a. bouwwerken; b. infrastructuur; c. watersystemen; d. water; e. bodem; f. lucht; g. landschappen; h. natuur; i. cultureel erfgoed; j. werelderfgoed.
Gebiedseigen watersysteem	Watersysteem dat zoveel mogelijk in zijn eigen waterbehoefte voorziet (voeding met regenwater, kwel, afstroming).
Gemaal	Een pompinrichting die de waterhoogte kunstmatig op het gewenste waterpeil houdt.
Gemaalcapaciteit	De capaciteit waarmee een gemaal water kan aan- of afvoeren.
Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP)	Een door een gemeente op te stellen plan voor de aanleg en/of wijziging van een rioolstelsel, waarin op gedetailleerde wijze wordt aangegeven hoe de inzameling en de afvoer van afvalwater en neerslag binnen een bepaald gebied dient te geschieden.
Gemengd rioolstelsel	Rioolstelsel waarbij afvalwater en hemelwater met hetzelfde leidingstelsel worden ingezameld en afgevoerd naar de afvalwaterzuiveringsinstallatie.
Gemiddeld Hoogwater (GHW) lijn	Snijlijn van het vlak van gemiddeld hoogwater met het strand.
Gemiddeld Laagwater (GLW) lijn	Snijlijn van het vlak van gemiddeld laagwater met het strand.
Gescheiden rioolstelsel (GS)	Rioolstelsel waarbij afvalwater en hemelwater met afzonderlijke leidingstelsels worden ingezameld. Het afvalwater wordt afgevoerd naar een afvalwaterzuiveringsinstallatie om daar te worden gezuiverd. Het regenwater gaat rechtstreeks naar het oppervlaktewater.
Gestapelde berging	Een berging die zich aan de grens van twee peilgebieden bevindt. De feitelijke berging ligt in het lagere peilgebied en staat in normale situaties met dit lagere peil in verbinding. De berging wordt in zo nodig gevuld met water vanuit het hogere peilgebied.
GGOR (Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime)	De beschrijving van het streefbeeld van het watersysteem, dat afgestemd is op de ruimtelijke functies in een gebied en betrekking heeft op zowel het grondwater als het oppervlaktewater. Een transparante werkwijze waarbij een belangenafweging wordt gemaakt tussen de verschillende functies.
Grensprofiel	Het profiel, dat na (duin)afslag tijdens ontwerpomstandigheden nog minimaal als waterkering aanwezig dient te zijn.
Grijs water	Licht verontreinigd afvalwater afkomstig van bad, douche, wastafel en eventueel wasmachine. Grijs water is na (lokale) zuivering te gebruiken voor toiletspoeling, wasmachine, schoonmaakwerkzaamheden en in de tuin.
Grondwater	Water dat vrij onder het aardoppervlak voorkomt, met de daarin aanwezige stoffen.
Grondwaterstand	Stand van het grondwater ten opzichte van een referentiehoogte, bijvoorbeeld het N.A.P. of het maaiveld.
Helofytenfilter	Een natuurlijk of aangelegd moerasstelsel, waarbij de inrichting en het beheer zijn afgestemd op het verbeteren van de kwaliteit van afvalwater of oppervlaktewater.
Herpolderen	Het weer overdragen van de bevoegdheden ten aanzien van het waterkwaliteitsbeheer in een gebied van een overheid aan het waterschapsbestuur.
Hoogheemraad	Lid van het dagelijks bestuur van Delfland (het college van dijkgraaf en hoogheemraden). Vergelijkbaar met een wethouder in een gemeente.
Hoogheemraadschap	Een overheidsorgaan dat zich uitsluitend bezighoudt met waterstaatkundige taken zoals waterkeringen, waterbeheersing en waterkwaliteit. Een hoogheemraadschap is gelijk aan een waterschap. De naamgeving is historisch bepaald.
Huishoudwater	Centraal geleverd water met een mindere kwaliteit dan drinkwater.
IBA	Een systeem voor de Individuele Behandeling van Afvalwater dat bij afzonderlijke woningen of bedrijven toegepast wordt.
Infiltreren	Water in de bodem brengen ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater.
Influent	Afvalwater dat via het rioolstelsel in de afvalwaterzuiveringsinstallatie terechtkomt.
Ingelanden	Inwoners van Delfland.
Ingezetenen	Inwoners van Delfland.

Begrip	Gekozen definitie
Ingezetenenomslag	Geldelijke omslag die wordt opgelegd aan de bewoners van een woonruimte. Met de opbrengst van deze belasting zorgt Delfland voor bescherming tegen hoog water, een constant waterpeil in sloten en plassen en een verbetering van de waterkwaliteit.
Inklinken	Zie bodemdaling.
Inlaat	Kunstwerk om water onder vrij verval het gebied in te laten stromen.
Inundatie	Overstromen van een gebied ofwel via een waterkering binnendringen van water in een dijkkringgebied in een zodanige hoeveelheid dat het gebied de functie(s) waarvoor het is ingericht niet meer kan vervullen.
Invloedszone	De tot de waterkering behorende gronden, die daadwerkelijk bijdragen aan het waarborgen van de stabiliteit, zowel aan de binnen- als aan de buitenzijde van de waterkering.
Kaderrichtlijn Water (KRW)	Richtlijn nr. 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PbEG L 327).
Kanaal	Een gegraven grotere waterloop die dient voor scheepvaart en / of watertransport.
Klimaatadaptatie	Het proces om de kwetsbaarheid voor klimaatverandering te verminderen en/of om te profiteren van de kansen die een veranderend klimaat biedt.
Kritiek grensprofiel	Meest landwaartse positie waar een grensprofiel inpast. Bij geringe toename van de duinafslag wordt het duin geacht door te breken.
Krooshek	Een constructie van metalen staven in een waterloop, die moet dienen als vuilvang voor een gemaal of een ander kunstwerk.
Kruin	Het hoogste gedeelte van het dijklichaam.
Kunstwerken	Waterstaatkundige werken die van belang zijn voor de taakuitoefening van het Hoogheemraadschap van Delfland, voor de waterkering en of voor het functioneren van de waterbeheersing. Bijvoorbeeld stuw, gemaal, sluis of duiker.
Kustfundament	Het kustfundament omvat het gehele zandgebied, nat en droog, dat als geheel van belang is als drager van functies in het kustgebied. Het rijk en de waterschappen waarborgen voor de realisatie van een duurzame veiligheid tegen overstromingen vanuit zee, dat in het kustfundament voldoende ruimte beschikbaar is en blijft voor het versterken van de zeewering. Het kustfundament wordt als volgt begrensd: • De zeewaartse grens bestaat uit de doorgetrokken NAP -20 m lijn (20 meter onder Normaal Amsterdams Peil). • Aan de landzijde omvat het kustfundament alle duingebieden en alle daarop gelegen harde zeeweringen. De landwaartse grens valt bij smalle duinen en dijken samen met de grens van de waterkering uitgebreid met de ruimtereservering voor tweehonderd jaar zeespiegelstijging en omvat daar waar de duinen breder zijn dan de waterkering het gehele duingebied.
Kustlijn	Begrip waarmee de overgang van zee naar land wordt aangeduid; de grens tussen het droge en natte deel van de waterkering.
Kustnota	Een nota die het rijksbeleid ten aanzien van de kust omvat.
Kustrivier	De stroming van slib- en voedselrijk water vanuit de rivieren en de Delta naar de Waddenzee.
Kustzone	Land en water vlakbij de kust, die wat betreft gebruik en ecologie door de zee worden beïnvloed.
Kwel	Opwaarts gerichte stroming van grondwater.
Kwetsbare gebieden in relatie tot waterkwaliteit	Kwetsbare gebieden zijn beschermde gebieden die zijn aangewezen als bijzondere bescherming behoevend in het kader van specifieke Europese wetgeving om hun oppervlakte- of grondwater te beschermen of voor het behoud van habitats en rechtstreeks van water afhankelijke soorten: • waterlichamen met onttrekking voor menselijke consumptie; • KRW-waterlichamen; • schelpdierwateren en water voor zalm- en karperachtigen; • zwemwater en recreatiewater; • nutriëntgevoelige gebieden; • beschermde gebieden voor soorten en habitats, zoals Natura 2000-gebieden.
Legger	Legger als bedoeld in artikel 2.39 van de Omgevingswet of in artikel 78 tweede lid van de Waterschapswet.
Maaiveld	Bovenkant van natuurlijk of aangelegd terrein.
Maaiveldaling	Zie bodemdaling.
Maalpeil	De afgesproken waterhoogte aan de bovenstroomse zijde van een gemaal waarbij het gemaal in werking wordt gezet.
Maalstop	Het moment waarop water uit één of meer polders niet meer naar de boezem wordt gepompt, doordat er één of meer poldergemalen zijn stopgezet. Een maalstop wordt ingesteld als bijvoorbeeld een boezemkade dreigt door te breken.

Begrip	Gekozen definitie
Macrofauna	De met het blote oog zichtbare ongewervelde waterdieren.
Maeslantkering	Twee grote waterkerende deuren in de Nieuwe Waterweg, die zich bij normaal weer langs de beide oevers bevinden. En die wanneer voor Rotterdam een waterstand van 3 meter boven NAP wordt verwacht, gesloten kunnen worden.
Maximaal ecologisch potentieel (MEP)	De hoogst haalbare ecologische toestand van een sterk veranderd of kunstmatig waterlichaam.
Maximaal toelaatbaar risico (MTR)	Het maximaal toelaatbare risico dat vervuilde concentraties voorkomen.
Meebewegende berging	Een reguliere, ongestuurde, meelopende berging, die continu werkt, die onderdeel uitmaakt van het watersysteem en een gelijk waterniveau heeft met de omgeving.
Microverontreinigingen	Chemische stoffen die in lage concentraties al een giftig effect geven op mens, plant, dier of ecosysteem.
Milieueffectrapportage (m.e.r.)	Een procedure met als hoofddoel het milieubelang volwaardig te laten meewegen bij de voorbereiding en vaststelling van plannen en besluiten.
Milieueffectrapport (MER)	Het rapport dat volgt uit een milieueffectrapportage.
Milieuvriendelijk onderhoud	Onderhoud waarbij geen milieubelastende stoffen worden gebruikt.
Mitigeren	Het nemen van maatregelen om de negatieve effecten van een andere maatregel in hetzelfde gebied op te heffen.
Nabezinken	Het door micro-organismen vormen van steeds groter wordende slibvlokken in een nabezinktank, waarna de vlokken naar de bodem van de tank zakken (een van de stappen in het zuiveringsproces op een awzi).
NAP (Normaal Amsterdams Peil)	De maat ten opzichte waarvan de hoogte van water in Nederland wordt aangegeven. Het NAP is het niveau van het waterpeil van de gemiddelde hoogwaterstand van het IJ in Amsterdam rond 1680; nu komt het overeen met de gemiddelde zeespiegelstand.
Natte infrastructuur	Het geheel van waterhuishoudkundige werken als watergangen, dijken, sluizen, gemalen, molens of andere kunstwerken, dat nodig is voor waterbeheersing.
Natuurvriendelijk peilbeheer	Een peilbeheer, waarbij het waterpeil het natuurlijke seizoensverloop volgt, en het waterpeil daardoor in de zomer lager is dan in de winter. De vraag naar inlaatwater in droge tijden wordt beperkt, het tempo van bodemdaling wordt verminderd en de gebiedseigen waterkwaliteit wordt meer beschermd.
Natuurvriendelijke oever	Een door de mens ingerichte oever waarbij de ontwikkeling van natuur, landschap en ecologie expliciet wordt gestimuleerd.
Normafslaglijn	Een virtuele lijn langs de kust die de posities van maximale afslag verbindt, berekend op basis van de maatgevende stormcondities. De maatgevende stormcondities zijn wettelijk vastgelegd en worden gebruikt om de sterkte van de waterkering te toetsen aan de norm.
Normafslaggebied	Het gebied zeewaarts van de normafslaglijn.
Oeverafkalving	Het inzakken en afbrokkelen van de oever.
Oeverbescherming	Een constructie langs de oever, die voorkomt dat de oever afbrokkelt of instort.
Omgevingsbesluit (Ob)	Besluit ter uitvoering van de Omgevingswet, hierin staan vooral regels over procedures en bevoegdheden.
Omgevingsplan	Het omgevingsplan bevat algemene regels van de gemeente voor de fysieke leefomgeving.
Omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa)	Een vergunning, waarmee in afwijking van het omgevingsplan een ontwikkeling in de fysieke leefomgeving mogelijk gemaakt kan worden.
Omgevingsvisie	Visie van de gemeente waarin de ambities en beleidsdoelen staan voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn.
Omgevingswet (Ow)	Wet waarin regels zijn opgenomen voor het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving.
Onderbemalen berging	Een vorm van waterberging die continu is afgesloten van het open water. Zowel vulling als lediging vindt plaats op en vanuit hetzelfde peilgebied.
Onderbemaling	Een plaatselijke verlaging van het polderpeil door middel van bemaling.
Onderhoudsplichtige	Degene die is belast met het gewoon en/of buitengewoon onderhoud aan onder meer sloten en kaden, waardoor het functioneren van deze sloten en kaden wordt gewaarborgd.
Ontpolderde gebieden	Poldergebieden waar de bevoegdheden ten aanzien van het waterkwaliteitsbeheer door het waterschapsbestuur zijn overgedragen aan een andere overheid.
Ontvangend oppervlaktewater	Het oppervlaktewater ter plaatse van een overstort of gemaal, dat ligt binnen de invloedssfeer van die overstort of dat gemaal.
Ontwatering	De afvoer van grond- en hemelwater uit een perceel over en door de grond en eventueel door drainagebuizen en greppels naar een stelsel van oppervlaktewaterlopen.

Begrip	Gekozen definitie
Ontwerpafoernorm	De afvoer (via bijvoorbeeld een waterloop of kunstwerk) die bepalend is gesteld voor het ontwerp van (een deel) van het watersysteem.
Ontwerppeil	Het waterpeil in een ontwerp peilbesluit.
Opmaling	Een gebied met een hoger schouwpeil dan het aangrenzende gebied waaruit de wateraanvoer moet plaatsvinden.
Opmalingspolder	Polder die hoger ligt dan de boezem en die afwatert naar de boezem door middel van stuwen.
Oppervlaktewaterlichaam	Een samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water met de daarin aanwezige stoffen, alsmede de bijbehorende waterbodem, oevers en, voor zover uitdrukkelijk aangewezen krachtens de Waterwet, drogere oevergebieden, alsmede flora en fauna.
Paalhoofd	Strandhoofd met één of meerdere paalrijen.
Peil	De waterstand in een watergang, weergegeven ten opzichte van een referentiepeil.
Peilbeheer	Het regelen van het waterpeil van het oppervlaktewater door middel van kunstwerken waarmee water wordt ingelaten of afgevoerd.
Peilbesluit	Een besluit als bedoeld in artikel 2.41 van de Omgevingswet. In een peilbesluit worden waterstanden of bandbreedten waarbinnen waterstanden kunnen variëren vastgesteld, die gedurende daarbij aangegeven perioden zoveel mogelijk worden gehandhaafd.
Peilgebied	Waterstaatkundige eenheid waarbinnen eenzelfde waterpeil wordt gehandhaafd.
Peilopzet	Een operationele handeling in het kader van dynamisch peilbeheer.
Peilschaal	Maatverdeling waarop het waterpeil kan worden afgelezen.
Peilscheiding	Een scheiding tussen twee peilgebieden.
Persleiding	Een leiding waar onder druk afvalwater doorheen gepompt wordt.
Piekberging	Een lokale berging van neerslagwater voor momenten waarop de neerslagintensiteit dusdanig groot is dat de bestaande berging niet voldoet.
Polder	Een gebied dat lager ligt dan het omringende water en waar door middel van een gemaal de waterstand op peil wordt gehouden.
Poldergemaal	Een gemaal dat het water vanuit de polder naar de boezem of naar buitenwater of anderszins afvoert.
Polderwaterberging	Een waterberging om het polderwater tijdelijk in te bergen.
Praktijkpeil	Het waterpeil in een peilgebied dat over een bepaalde periode in het veld als gemiddelde wordt gemeten.
Primair water	Een oppervlaktewaterlichaam met een belangrijke transport- en bergende functie of met een belangrijke taak voor het waterkerend vermogen van een waterkering.
Primaire waterkering	Een waterkering die beveiliging biedt tegen overstroming vanuit zee of rivier. De waterkering maakt onderdeel uit van een dijkkring. De veiligheidsnorm is vastgelegd in de Omgevingswet.
Puntlozingen	Een lozing uit een bron die aan een specifieke locatie is te relateren.
Regenduurlijn	Grafische weergave van de cumulatieve hoeveelheid neerslag (per eenheid van oppervlak) die valt in een bepaalde periode.
Regenwaterafvoerstelsel (rwa)	Een riool bestemd voor de afvoer van relatief schoon regenwater.
Rioolgemaal	Eén of meerdere pompen die ervoor zorgen dat afvalwater via persleidingen naar een afvalwaterzuiveringsinstallatie wordt gepompt. Een rioolgemaal kan ook gezuiverd afvalwater vanuit een afvalwaterzuiveringsinstallatie naar de Noordzee of de Nieuwe Waterweg pompen.
Riooloverstort	Een uitlaat voor afvalwater vermengd met regenwater uit rioolbuizen naar het oppervlaktewater die in werking treedt op momenten dat de rioolbuizen door bijvoorbeeld hevige regenval vol staan.
Rioolstelsel	Het geheel van technische voorzieningen voor het inzamelen en transporteren van afvalwater.
Schouw	De uitoefening van toezicht op de naleving van de onderhoudsbepalingen in de waterschapsverordening met betrekking tot waterstaatswerken.
Secundair water	Een oppervlaktewaterlichaam met een lokale transport- en ontwaterende functie.
Seizoensbebouwing	Bebouwing die alleen in een bepaald seizoen aanwezig is (met name op het strand).
Schouwpeil	Het referentiepeil van de schouw, de vergunningverlening en de berekening van het watersysteem, dat wordt vastgelegd in het peilbesluit.
Slib	Een bacteriemassa die naar de bodem zakt.
Sluis	Kunstmatige waterkering tussen twee wateren bestaande uit beweegbare deuren waarlangs watertransport en scheepsvervoer kan plaatsvinden.
Spuien	Onder vrij verval lozen van water op buitenwater.
Stormvloed	Er is sprake van een stormvloed als de hoogwaterstand ten gevolge van storm een vastgestelde waarde overschrijdt.

Begrip	Gekozen definitie
Stroomgebied	Een gebied vanwaar al het over het oppervlak lopende water via een reeks stromen, rivieren en eventueel meren door één riviermond, estuarium of delta in zee stroomt.
Stuw	Een waterbouwkundig kunstwerk dat als doel heeft water in een loop, beek of rivier op te stuwen.
Suppleren	Kunstmatig aanvullen van een kustprofiel met van buiten het balansgebied aangevoerd zand.
Talud	Het schuine vlak langs een weg, langs een watergang of van een dijk.
Toelaatbare peilstijging	De peilstijging (boven op schouwpeil) die afhankelijk van het type grondgebruik acceptabel is in de polder- en boezemwateren.
Toxiciteit	De mate van giftigheid van een chemische stof voor mens, plant, dier of ecosysteem.
Uitspoeling	Het weglopen via het grondwater in het oppervlaktewater van bepaalde stoffen, zoals fosfaat en stikstof.
Unie van Waterschappen (UvW)	De landelijke koepelorganisatie van de waterschappen in Nederland.
Vasthouden	In tijden van veel neerslag wordt het hemelwater vastgehouden 'daar waar het valt'; het tijdelijk opvangen van neerslag in/op de bodem (óf in/op speciale voorzieningen) in samenhang met de ontafwatering, tot het moment dat het tot afvoer komt. In droge perioden kan het vasthouden van water ook verdroging van natuurgebieden tegengaan. Water vasthouden gebeurt onder meer met behulp van stuwen.
Veiligheidsnorm	Wettelijke norm die is toegekend aan een dijkvak of dijkkring, als relatieve maat voor de vereiste bescherming tegen hoog water.
Verbeterd gescheiden (riool)-stelsel (VGS)	Een gescheiden rioolstelsel waarbij het afstromende en meest verontreinigde hemelwater door koppeling van het hemelwater en afvalwater naar het afvalwaterstelsel wordt afgevoerd. Pas na vulling van beide stelsels stort het in het hemelwaterstelsel aanwezige relatief schone hemelwater over op oppervlaktewater.
Verdroging	Het afnemen van de grondwaterstand in een (natuur-)gebied tot een te laag peil en er water van onvoldoende kwaliteit moet worden aangevoerd om de te lage grondwaterstand te compenseren.
Verenigde vergadering (VV)	De verenigde vergadering is het gekozen algemeen bestuur van Delfland; het hoogste bestuursorgaan van het hoogheemraadschap. De 36 leden van dit algemeen bestuur worden gekozen voor een periode van vier jaar.
Vergunning	Toestemming van de overheid om onder bepaalde voorwaarden van bestaande wettelijke voorschriften af te wijken.
Verhang	Het quotiënt van het verschil in waterhoogte tussen twee punten en hun afstand.
Verhard oppervlak	Daken, bestrating, kassen etc., waarvan het regenwater wordt afgevoerd naar de riolering en/of het oppervlaktewater.
Verontreinigingsheffing	De belasting opgelegd aan de gebruiker van een woon- of bedrijfsruimte, die gebruikt wordt voor de zuivering van rioolwater en het bekostigen van maatregelen die de kwaliteit van het oppervlaktewater.
Verval	Verskil in waterhoogte tussen twee punten van een waterloop op een bepaald tijdstip.
Verversen	Het omwille van de kwaliteit van het oppervlaktewater in een bepaald gebied tegelijkertijd afvoeren van water uit dit gebied en aanvoeren van vervangend water van buiten dit gebied.
Vervuilingseenheid (v.e.)	De basis voor het verdelen van de kosten voor het zuiveren van afvalwater.
Verzilting	Toename van het zoutgehalte in de bodem, het grondwater of het oppervlaktewater door natuurlijke of kunstmatige oorzaken.
Vismigratie	De natuurlijke migratie van vissen tussen leefgebieden die functioneel is voor de overleving van de soort.
Vispassage	Constructie (bijvoorbeeld een vistrap) waardoor vissen een barrière kunnen passeren.
Viswaterfunctie	Aan oppervlaktewater toegekende functie, waarbij het water een zodanige kwaliteit moet hebben dat een goede visstand mogelijk is.
Vooroever	Deel van een dwarsprofiel van een onderwateroever gelegen tussen de waterlijn en de (vlakke) bodem, niet beschermd door een gespecificeerde bekleding en met een taludhelling van minder dan 1:10.
Vrij verval	Afwatering onder invloed van de zwaartekracht.
Vuiluitworp	De vracht aan verontreinigingen die vanuit de riolering op het oppervlaktewater wordt geloosd.
Waterakkoord	Akkoord waarin de afspraken tussen waterbeheerders over de aan- en afvoer van oppervlaktewater zijn vastgelegd.
Waterbeheer	De overheidszorg die is gericht op de in artikel 1.6 en 1.7 van de Omgevingswet genoemde doelstellingen, te weten voorkoming en waar nodig beperking van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, in samenhang met bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen.
Waterberging	Ruimte of plaats waar water tijdelijk geborgen kan worden.

Begrip	Gekozen definitie
Waterbodembodem	Veelal slibrijke bodem in watergangen.
Waterkerende hoogte	De maximale waterstand, exclusief golfeffect, die door een constructie kan worden gekeerd.
Waterkeringen	Kunstmatige hoogten, (gedeelten van) natuurlijke hoogten of hoge gronden met ondersteunende kunstwerken die een waterkerende of mede een waterkerende functie hebben en die als zodanig in de legger zijn aangegeven. Er zijn primaire, regionale en overige waterkeringen.
Waterketen	De keten van waterproductie, waterverbruik, inzameling en transport van afvalwater en afvalwaterzuivering.
Waterkwaliteitsspoor	Eén van de twee sporen die behoren tot het waterkwaliteitsbeleid dat waterschappen in West-Nederland gebruiken voor het beoordelen van het gemeentelijke rioleringsbeleid en de vergunningverlening wat betreft overstortlozingen.
Watermonitoring	Het proces waarbij water voortdurend gecontroleerd wordt, voor zowel waterkwaliteit als -kwantiteit, door middel van monsternames en analyses.
Waterparagraaf	De tekst over de waterstaatskundige belangen in de motivering bij de wijziging van het omgevingsplan of de bopa, waarin de resultaten van de weging van het waterbelang zijn vastgelegd.
Waterplan	Een gebiedsgericht (integraal) plan waarin een gemeente samen met Delfland doelstellingen formuleert voor het water in de gemeente, bestaande uit een visie, een waterfunctieplan, een waterstructuurplan en een uitvoeringsplan.
Waterschap	Een overheidsorgaan dat zich uitsluitend bezig houdt met waterstaatskundige taken zoals waterkeringen, waterbeheersing en waterkwaliteit.
Waterschapsverordening	Verordening waarin alle regels over de fysieke leefomgeving die het waterschap stelt binnen haar beheergebied zijn opgenomen.
Waterstaatswerken	Wateren, bergingsgebieden, waterkeringen, natuurvriendelijke oevers en ondersteunende kunstwerken, die als zodanig in de legger zijn aangegeven, tenzij hiervoor een vrijstelling geldt van de opnemings in de legger als bedoeld in artikel 2.39 van de Omgevingswet.
Waterstand	Waterhoogte uitgedrukt ten opzichte van NAP.
Watersysteem	Samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken.
Watersysteemanalyse	Een technisch onderzoek naar het functioneren van het integrale watersysteem en het kwantificeren van knelpunten.
Watertekort	Een tekort aan oppervlaktewater van een voldoende kwaliteit.
Weging van het waterbelang	Het proces tussen waterschap en gemeente of initiatiefnemer, dat ertoe leidt, dat het waterbelang op evenwichtige- en expliciete wijze wordt meegewogen in het plan of besluit.
Watervoorziening	De zorg voor voldoende oppervlaktewater van voldoende kwaliteit.
Omgevingsvergunning voor een wateractiviteit	Een vergunning zoals bedoeld in artikel 5.1 van de Omgevingswet.
Waterzuivering	Het water zodanig behandelen dat het voldoet aan afvalwater-, drinkwater- of proces-waternormen.
Wegzijing	De neerwaartse stroming van en/of naar grondwater.
Winterpeil	Het waterpeil in de winterperiode in een gebied waarin onderscheid bestaat tussen gewenste waterstand in de zomer- en winterperiode. Zomer- en winterpeil worden vastgesteld in het peilbesluit.
Zandbalans	Het verschil tussen uitgeschuurd en aangezand zand in een bepaald gebied. Als ergens meer zand wegspoelt dan wordt afgezet, is er sprake van een negatieve zandbalans.
Zeereep	Eerste duinregel, gelegen onmiddellijk langs het strand, doorgaans aaneengesloten.
Zelfreinigend vermogen	Het vermogen van watersystemen om (via waterplanten en bacteriën) nutriënten en slib uit het water op te nemen of te filteren.
Zomerpeil	Waterpeil in de zomerperiode in een gebied waarin onderscheid bestaat tussen gewenste waterstand in de zomer- en winterperiode. Zomer- en winterpeil worden vastgesteld in het peilbesluit.
Zuivering	Het water zodanig behandelen dat het voldoet aan afvalwater-, drinkwater- of proces-waternormen.
Zuiveringsslib	Het restproduct dat overblijft na het zuiveren van afvalwater.
Zwart water	Afvalwater verontreinigd met fecaliën (afkomstig van toilet).
Zwarte lijststoffen	Chemische stoffen, die verontreiniging kunnen veroorzaken en genoemd worden in de Europese richtlijn 76/464/EEG.